

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

***ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ – ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ
ΗΓΕΣΙΑ***

Διπλωματική εργασία

**« Ο ΑΝΔΡΑΣ ΝΗΣΙΑΓΩΓΟΣ: ΤΑ ΣΤΕΡΕΟΤΥΠΑ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΤΙΛΗΨΕΙΣ ΤΩΝ
ΣΗΜΕΡΙΝΩΝ ΓΟΝΕΩΝ».**

της

Πετράκη Σοφίας – Ειρήνης

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Θωίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής

Εξεταστές:

1. Ιορδανίδης Γιώργος, Καθηγητής
2. Κωνσταντινίδου Ευθαλία , Επίκουρη Καθηγήτρια

Φλώρινα, 2021

*Στις πραγματικές μου φίλες,
που στάθηκαν αρωγοί σε κάθε μου δυσκολία...*

Δήλωση Πνευματικών Δικαιωμάτων

Copyright © Πετράκη Σοφία – Ειρήνη, 2021.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν στη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον συγγραφέα και μόνο.

Δήλωση Τήρησης Ακαδημαϊκής Δεοντολογίας

Όνοματεπώνυμο: Σοφία – Ειρήνη Πετράκη

A.E.M.: 915

Ηλεκτρονική διεύθυνση: ms0915@eled.uowm.gr

Έτος εισαγωγής: 2018

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: «Ο άνδρας νηπιαγωγός: Τα στερεότυπα και οι αντιλήψεις των σημερινών γονέων».

Δηλώνω υπεύθυνα, ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται, πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι τη συγγραφέα.

Ημερομηνία
30/01/2021

Η δηλούσα
Σοφία – Ειρήνη Πετράκη

Περιεχόμενα

Κατάλογος Πινάκων	7
Περίληψη.....	8
Abstract	9
Λέξεις κλειδιά.....	10
Keywords.....	10
Πρόλογος.....	11
Εισαγωγή.....	13
Α΄ ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ.....	17
1 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	17
1.1 Το φύλο στην Προσχολική Εκπαίδευση.....	17
1.2 Ανισότητα και Διακρίσεις στη Εκπαίδευση.....	19
1.2.1 Προκατάληψη και στερεότυπα.....	23
1.3 Φύλο και καταλληλότητα για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού.....	25
1.3.1 Επαγγελματικό κύρος και φύλο.....	28
1.4 Οι άνδρες νηπιαγωγοί.....	31
1.5 Νηπιαγωγοί και Διοίκηση Εκπαίδευσης.....	33
1.6 Σχέσεις γονέων – νηπιαγωγού.....	36
Β΄ ΜΕΡΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	39
2 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	39
2.1 Ερευνητικά Ευρήματα.....	39
3 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	45
3.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας.....	45
3.2 Ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις.....	46
4 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	48
4. Μέθοδος.....	48
4.1 Περιγραφή – Διαδικασία συλλογής δεδομένων.....	48
4.2 Δείγμα έρευνας.....	49
4.3 Μέσα συλλογής δεδομένων – Ερευνητικό εργαλείο.....	50
4.4 Αξιοπιστία και εγκυρότητα έρευνας.....	52
4.5 Περιορισμοί της έρευνας.....	54
5 ^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	56
5. Αποτελέσματα έρευνας.....	56
5.1 Δημογραφική Ανάλυση.....	56

5.2 Ανάλυση Αξιοπιστίας.....	57
5.3 Περιγραφικά Κλίμακας.....	58
5.4 Στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα	59
6° ΚΕΦΑΛΑΙΟ.....	64
1.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα.....	64
1.2 Προτάσεις μελλοντικής έρευνας.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	70
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι.....	78
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ.....	80
ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ.....	111

Κατάλογος Πινάκων

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. *Φοιτητές κατά φύλο και Πανεπιστημιακό τμήμα φοίτησης (2007-2008).*

Πίνακας 1.1 *Στοιχεία δημογραφικά – συχνότητες και ποσοστά.*

Πίνακας 2. *Ανάλυση Cronbach's Alpha.*

Πίνακας 3.1. *Περιγραφικά Κλίμακας.*

Πίνακας 3.2. *Περιγραφικά Κλίμακας Στάσεις.*

Πίνακας 4. *Μέσοι όροι για την ερώτηση 10.*

Πίνακας 5. *Μέσοι όροι για ερωτήσεις 2, 6, και 16.*

Πίνακας 6. *Μέσοι όροι για ερωτήσεις 12 και 14.*

Πίνακας 7. *T- test ανεξάρτητων δειγμάτων για Φύλο και ερώτηση 11.*

Πίνακας 8. *Μονόδρομη ανομα.*

Πίνακας 9. *Kruskal wallis – Ηλικία με ερώτηση 2,6,16.*

Περίληψη

Η παρούσα ερευνητική εργασία έχει τίτλο «*Ο άνδρας νηπιαγωγός: Τα στερεότυπα και οι αντιλήψεις των σημερινών γονέων*». Ο κύριος σκοπός της έρευνας αυτής είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των γονέων σχετικά με τους άνδρες νηπιαγωγούς, δηλαδή για το αν και κατά πόσο ο ρόλος του νηπιαγωγού ταιριάζει ή μπορεί να εκπληρωθεί από άτομα ανδρικού φύλου. Πέραν όμως από το βασικό σκοπό, υπήρχαν και οι επιμέρους στόχοι, οι οποίοι σχετίζονται με την διερεύνηση της συμμετοχής των φύλων στου τομείς της Προσχολικής Εκπαίδευσης, όπως επίσης και με τον τρόπο επικοινωνίας με το νήπιο. Ακόμη, στόχος αποτελεί η διερεύνηση ύπαρξης κοινωνικών στερεοτύπων γύρω από το φύλο του επαγγέλματος του/της νηπιαγωγού.

Η έρευνα λοιπόν πραγματοποιήθηκε σε διάστημα τεσσάρων μηνών με ποσοτική προσέγγιση και με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο. Στην διαδικασία αυτή συμμετείχαν 150 γονείς. Μετά την διεκπεραίωση όλης της ερευνητικής διαδικασίας, την στατιστική ανάλυση και την επεξεργασία των δεδομένων που συγκεντρώθηκαν, αναδύθηκαν καίρια και σημαντικά συμπεράσματα για την παρούσα έρευνα. Αν και στην Ελλάδα λοιπόν γενικότερα το ανδρικό φύλο εκλείπει στις τάξεις του νηπιαγωγείου, οι γονείς παρουσιάστηκαν θετικοί στην ύπαρξη των ανδρών νηπιαγωγών. Αξιόλογο εύρημα της έρευνας αποτελεί το γεγονός, πως, όπως φάνηκε από τα αποτελέσματα, η μόρφωση των ερωτηθέντων δεν αποτέλεσε στατιστική σημαντική επίδραση, ως προς τις απαντήσεις τους, όσο το κριτήριο της ηλικίας τους. Τέλος, από τα πιο ουσιώδη σημεία της έρευνας, αποτελούν οι στατιστικά σημαντικές διαφορές ανάμεσα στους ερωτηθέντες γονείς, όσον αφορά το ανδρικό και το γυναικείο φύλο. Με άλλα λόγια, αρκετά υπήρξαν τα σημεία, όπου οι άνδρες ήταν πιο επιφυλακτικοί και ουδέτεροι ως προς τους νηπιαγωγούς ομοίου φύλου, σε αντίθεση με τις γυναίκες που φάνηκαν πιο θετικές.

Abstract

The present research paper is entitled "The male kindergarten teacher: The stereotypes and perceptions of today's parents". The main purpose of this research is to investigate the parents' perceptions about male kindergarten teachers, ie whether and to what extent the role of kindergarten teacher fits or can be fulfilled by men. However, apart from the main purpose, there were also the individual objectives, which are related to the investigation of gender participation in the areas of Preschool Education, as well as the way of communication with the infant. The aim is also to investigate the existence of social stereotypes around the gender of the profession of kindergarten teacher.

The research was conducted over a period of four months with a quantitative approach and a questionnaire with a research tool. 150 parents participated in this process. After the completion of the entire research process, the statistical analysis and the processing of the collected data, key and important conclusions emerged for the present research. Although in Greece, in general, the male gender disappears in the classes of the kindergarten, the parents were positive about the existence of the male kindergarten teachers. A remarkable finding of the research is the fact that, as it appeared from the results, the education of the respondents did not have a statistically significant effect, in terms of their answers, as much as the criterion of their age. Finally, one of the most essential points of the research is the statistically significant differences between the surveyed parents, in terms of male and female gender. In other words, there were quite a few points where men were more cautious and neutral about same-sex kindergarten teachers, as opposed to women who seemed more positive.

Λέξεις κλειδιά

Άνδρας νηπιαγωγός, φύλο εκπαιδευτικού, Προσχολική αγωγή, φύλο, στερεότυπα.

Keywords

Male kindergarten teacher, teacher gender, Preschool Education, sex, stereotypes.

Πρόλογος

Η Προσχολική Αγωγή αποτελεί την βάση του εκπαιδευτικού συστήματος και έναν από τους κυριότερους μοχλούς διαπαιδαγώγησης και κοινωνικοποίησης του παιδιού. Στον τομέα όμως αυτόν της εκπαίδευσης παρατηρείται έλλειψη του ανδρικού φύλου, κάτι το οποίο παρουσιάζεται άξιο προς διερεύνηση. Το ερευνητικό ενδιαφέρον λοιπόν στρέφεται γύρω από τον χώρο της Προσχολικής Αγωγής γενικότερα και την ύπαρξη του ανδρικού φύλου σε αυτόν ειδικότερα, όπως επίσης στις αντιλήψεις που έχουν οι ίδιοι οι γονείς στο κατά πόσο είναι ικανοί και κατάλληλοι οι άνδρες εκπαιδευτικοί στις τάξεις του νηπιαγωγείου.

Απαραίτητο να αναφερθεί στο σημείο αυτό, είναι ο λόγος επιλογής του συγκεκριμένου θέματος. Όντας φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, στο τμήμα Νηπιαγωγών, ο αριθμός εισαγωγής των επιτυχόντων στο τμήμα ήταν γύρω στα 180 άτομα, εκ των οποίων μόλις τα 2 ήταν αγόρια. Ο αριθμός λοιπόν των κοριτσιών ήταν αδιαμφισβήτητα η πλειονότητα του τμήματος με τα ποσοστά σύγκρισης να είναι τεράστια. Την επόμενη χρονιά εισήχθη ένα ακόμη αγόρι στη σχολή, μέσω των κατατακτηρίων εξετάσεων. Με αφορμή αυτό το γεγονός, και όντας πια 3 τα αγόρια στο τμήμα, μέσα από συζητήσεις και διαλόγους που υπήρξαν, έγινε αντιληπτό, ότι δεν ήταν ο αρχικός τους στόχος το τμήμα νηπιαγωγών, αλλά προέκυψε. Όχι φυσικά ότι δεν τους άρεσε, αλλά σκεπτόμενοι τον αντίκτυπο της κοινωνίας και τα στερεότυπα γύρω απ' το γυναικοκρατούμενο επάγγελμα του/της Νηπιαγωγού, ήταν επιφυλακτικοί.

Πέρα από τα γεγονότα μέσα στο τμήμα ένα ακόμη συμβάν είναι χαραγμένο στη μνήμη της ερευνήτριας και αποτελεί βασικό ερέθισμα και παρότρυνση για την ενασχόληση και την έρευνα επί του θέματος αυτού. Κατά την περίοδο της πρακτικής άσκησης, υπήρξε συνεργασία με ένα από τα αγόρια του τμήματος. Καθώς λοιπόν πραγματοποιήθηκαν κανονικά οι παρατηρήσεις και μετέπειτα την διδασκαλία, παρατηρήθηκε, ότι ήταν πολύ καλός στη μετάδοση της γνώσης, στη συνεργασία με τα νήπια και στην μεταξύ τους επικοινωνία. Με άλλα λόγια, τα αθώα βλέμματα των μικρών παιδιών δεν έβλεπαν το φύλο του νηπιαγωγού των, αλλά την αγάπη και την φροντίδα που έπαιρναν, όπου αυτά είναι και από τα βασικά καθήκοντα ενός εκπαιδευτικού της Προσχολικής Εκπαίδευσης. Ερχόμενοι, ωστόσο οι γονείς να

παραλάβουν τα παιδιά, έκπληκτη μια μητέρα, είδε το αγόρι μέσα στην τάξη και συνειδητοποίησε ότι εκείνος ήταν που έκανε τη διδασκαλία. Το βλέμμα της και η έκπληξή της έμειναν ανεξίτηλα στη μνήμη των τότε εν δυνάμει νηπιαγωγών. Καθώς όμως παραλάμβανε το παιδί της από την τάξη και βλέποντάς το χαρούμενο, με το τελευταίο να της μιλά συνεχώς για τον νέο του ασκούμενο εκπαιδευτικό, έφυγε χαμογελώντας.

Με τα περιστατικά αυτά να μένουν αποθηκευμένα στη μνήμη και φτάνοντας στο σήμερα και στη συγγραφής της εργασίας αυτής, φανερώνεται η σπουδαιότητα της έρευνας και της επιλογής του συγκεκριμένου θέματος. Ορμώμενοι από το παραπάνω συμβάν και γενικότερα μέσα από τα αποτελέσματα της έρευνας παρακάτω, θα μπορούσε να ειπωθεί, πως μπορεί η κοινωνία να προχωράει και οι άνδρες να ασχολούνται με την αγωγή και τη φροντίδα των παιδιών, η εισαγωγή όμως περισσότερων ανδρών σε τομείς όπως η φροντίδα και η φύλαξη παιδιών είναι μια διαδικασία που χρειάζεται χρόνο και δεν γίνεται τόσο άμεσα. Θα ήταν ωφέλιμο παρ' όλα αυτά, να ξεκινούσε αυτή η διαδικασία διότι για την ποιοτική εκπαίδευση χρειάζεται να υπάρχουν και άνδρες και γυναίκες στον τομέα αυτό (ΟΟΣΑ,2006) (Sakellariou & Rentzou, χ. χ.).

Κλείνοντας, για την διεκπεραίωση της παρούσας διπλωματικής εργασίας θα ήθελα πρώτα απ' όλα να ευχαριστήσω τον επόπτη καθηγητή μου Θωίδη Ιωάννη που με παρότρυνε αρχικά να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα και με βοήθησε δευτερευόντως να εκπονήσω την εργασία αυτή με ευχαρίστηση και δημιουργικότητα. Η καθοδήγηση και οι διορθώσεις του ήταν άκρως σημαντικές, εύστοχες και ο χρόνος που αφιέρωσε έδρασαν καθοριστικά στην ολοκλήρωση αυτής της διπλωματικής εργασίας και στην παρουσίασή της με το καλύτερο δυνατό αποτέλεσμα. Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω από καρδιάς τον κο Γιώργο Ιορδανίδη που στάθηκε άξια στον ρόλο του καθηγητή κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών και για τις γνώσεις που μου προσέφερε μέσα από τις διδασκαλίες του. Ακόμη, οφείλω ευχαριστίες και στη κα Ευθαλία Κωνσταντινίδου για τη συμμετοχή της στη διαδικασία υποστήριξης της εργασίας μου.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ χρωστάω και στην οικογένεια μου, που παρ' όλες τις δυσκολίες με στήριξε στο έπακρο κατά τη διάρκεια των μεταπτυχιακών μου σπουδών με κάθε τρόπο, αλλά και στις φίλες μου που με ενθάρρυναν και με στήριζαν κάθε

φορά που αντιμετώπιζα κάποια δυσκολία ή εμπόδιο κατά τη συγγραφή της διπλωματικής μου εργασίας. Σας ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου και ελπίζω να ανταπεξήλθα των προσδοκιών σας.

Εισαγωγή

Αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής εργασίας αποτελεί η διάκριση των δύο φύλων, όσον αφορά το επάγγελμα της προσχολικής εκπαίδευσης και ειδικότερα τον άνδρα νηπιαγωγό. Είναι ευρέως γνωστό, ότι η έννοια της ισότητας των φύλων ερμηνεύεται με αρκετά διαφορετικούς τρόπους σε ποικίλους τομείς της ζωής, όπου και κάθε φορά σε κάθε τομέα επικρατεί το ένα ή το άλλο φύλο. Στη συγκεκριμένη τοποθέτηση, γίνεται αναφορά στα δύο φύλα σχετικά με την ένταξή τους στα Νηπιαγωγεία ως εκπαιδευτικοί, αλλά και ποιό από τα δύο φύλα είναι επικρατέστερο στην ένταξή του στο χώρο της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και στη διδασκαλία της πρώιμης εκπαίδευσης των παιδιών. Το ποσοστό των ανδρών στο εργατικό δυναμικό της πρώιμης παιδικής εκπαίδευσης και φροντίδας παραμένει σταθερά χαμηλό σε ολόκληρο τον κόσμο με ποσοστό μεταξύ 1% και 3% στις περισσότερες χώρες (Drudy et al., 2005; Brody, 2014) με μόνο τρεις χώρες, Νορβηγία, Δανία και Τουρκία, να διαχειρίζονται πάνω από 5% (Peeters et al., 2015).

Με τη σημασία του θέματος λοιπόν να είναι η προαναφερθείσα, αναδύονται στο προσκήνιο τα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία αποτελούν και πυλώνα της εργασίας αυτής. Ποια η συμμετοχή των φύλων στους τομείς της Προσχολικής Εκπαίδευσης; Ποιες οι αντιλήψεις των γονέων όσον αφορά την καταλληλότητα του ανδρικού φύλο στην ανάληψη μιας τάξης νηπιαγωγείου; Το είδος των δραστηριοτήτων και η συμμετοχής σε αυτές, σχετίζονται με το φύλο του/της νηπιαγωγού; Ο τρόπος επικοινωνίας με τα νήπια επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού; Υπάρχουν κοινωνικά στερεότυπα γύρω από το φύλο του επαγγέλματος του/της νηπιαγωγού; Κρίνεται σημαντική η συμμετοχή των ανδρών στην Προσχολική Εκπαίδευση, σύμφωνα με την άποψη των γονέων; Βάσει των παραπάνω ερευνητικών ερωτημάτων, θα αποσαφηνιστεί ο ρόλος του άνδρα νηπιαγωγού, αλλά και η γνώμη των σημερινών γονέων πάνω σε αυτό το ζήτημα.

Κύριος σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των γονέων σχετικά με τους άνδρες νηπιαγωγούς, δηλαδή για το αν και κατά πόσο ο ρόλος του νηπιαγωγού ταιριάζει ή μπορεί να εκπληρωθεί από άτομα ανδρικού φύλου.

Κινούμενοι λοιπόν γύρω από ένα πλέγμα βασικών εννοιών, όπως είναι η Προσχολική Εκπαίδευση, η ανισότητα κι οι διακρίσεις σε σχέση με το φύλο στην εκπαίδευση, ο άνδρας νηπιαγωγός, οι προκαταλήψεις και τα στερεότυπα της κοινωνίας, οι σημερινοί γονείς, θα παρουσιαστεί παρακάτω διεξοδική αναφορά σε καθεμία εξ αυτών, βάσει της βιβλιογραφικής ανασκόπησης. Όσον αφορά την μεθοδολογία της συγκεκριμένης έρευνας, αυτή θα παρουσιαστεί και θα αναλυθεί με μια ποσοτική μέθοδο, με ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο, το οποίο έχει δημιουργηθεί και μοιραστεί από την ίδια την ερευνήτρια. Όπως είναι πρόδηλο, δείγμα της παρούσας έρευνας αποτελούν οι γονείς των νηπίων, στους οποίους στάλθηκε και δόθηκε το ερωτηματολόγιο με σκοπό τη συμπλήρωσή του και την έκβαση των αποτελεσμάτων. Αναφορικά με άλλους ερευνητές, αποτελέσματα παλιότερων ετών έχουν δείξει, ότι οι άνδρες εκπαιδευτικοί στη προσχολική αγωγή είναι σπάνιοι (Sargent, 2004, ό.α. στο Rentzou & Ziganitidou, 2009).

Παρ' όλα αυτά οι κοινωνικές στάσεις απέναντι στη συμμετοχή των ανδρών στην ανατροφή των παιδιών έχουν αλλάξει σημαντικά τις τελευταίες δεκαετίες. Η σημασία και η ύπαρξη των πατέρων στην ανάπτυξη και φροντίδα των μικρών παιδιών είναι ευρέως αποδεκτή (Lamb 1975, 2004; Le Camus 2000). Ταυτόχρονα όμως, η Προσχολική Εκπαίδευση παραμένει ένα γυναικείο πεδίο εργασίας, εφόσον όπως προαναφέρθηκε, το ποσοστό των ανδρών εργαζομένων παραμένει χαμηλό στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες. Η φροντίδα και η εκπαίδευση των νηπίων θεωρούνταν πάντα «γυναικεία δουλειά» (Cameron 2001, Cameron, Moss και Owen 1999). Σε αντίθεση με γνώμες όπως οι παραπάνω, τις τελευταίες δύο δεκαετίες, υπήρξαν πρωτοβουλίες για την προσέλκυση περισσότερων ανδρών ECCE εργαζομένων σε διαφορετικές ευρωπαϊκές χώρες, όπου ECCE εννοείται η Προσχολική Εκπαίδευση στην Ελλάδα. Χώρες όπως η Νορβηγία και η Γερμανία έχουν επενδύσει εκτενώς έργα και προγράμματα για την αύξηση του αριθμού των ανδρών εργαζομένων στον χώρο του νηπιαγωγείου.

Παρά τις προσπάθειες αυτές, το ποσοστό των ανδρών στον τομέα αυτόν παραμένει χαμηλό σε σύγκριση με το στόχο του 20% που προτάθηκε από το Δίκτυο της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την φροντίδα των παιδιών πριν από περίπου 20 χρόνια (Ευρωπαϊκό Δίκτυο 1996). Όπως άλλωστε είναι αποδεδειγμένο, οι άνδρες αφού διαλέγουν να γίνουν εκπαιδευτικοί στη προσχολική αγωγή, τοποθετούνται σε ένα πλαίσιο, όπου η πλειοψηφία είναι οι γυναίκες. Οι άνδρες εκπαιδευτικοί της βαθμίδας αυτής ίσως να αισθάνονται, ότι έρχονται αντιμέτωποι με δυσκολίες, επειδή κατά το πλείστον κυριαρχεί το γυναικείο φύλο. Οι δάσκαλοι υποτίθεται κυρίως των πρώτων χρόνων του σχολείου είναι γυναίκες (Smedley, 1996 ό. α. στο Rentzou & Ziganitidou, 2009), και αυτή η υπόθεση βασίζεται στο γεγονός, ότι οι γυναίκες είναι κατάλληλες για αυτήν την βαθμίδα λόγω του μητρικό τους ένστικτου (Danid, 1990, ό. α. στο Rentzou & Ziganitidou, 2009).

Τεκμήριο λοιπόν της σπουδαιότητας της έρευνας αποτελούν οι ήδη προϋπάρχουσες έρευνες με παρόμοιο ερευνητικό θέμα, αλλά και το γεγονός πως στην Ελλάδα δεν βρέθηκαν σχετικές, οπότε καλείται άξιο προς διερεύνηση το θέμα της ένταξης των ανδρών στην Προσχολική Αγωγή. Με πυλώνα όλα τα παραπάνω στοιχεία αλλά και πολλά περισσότερα, τα οποία θα αναλυθούν εκτενέστερα στα κεφάλαια που ακολουθούν, διαμορφώνεται και η δομή της εργασίας και οι βασικές έννοιες ενασχόλησης.

Με στόχο την αποτελεσματική και διεξοδική ανάλυση και κατανόηση των θεωρητικών ευρημάτων αλλά και των αποτελεσμάτων της έρευνας, η εργασία αυτή είναι χωρισμένη σε δύο κύρια μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό μέρος, με το καθένα να περιέχει και τα αντίστοιχα υποκεφάλαια. Το θεωρητικό μέρος αποτελεί και το 1^ο κεφάλαιο αυτής της διπλωματικής εργασίας με σκοπό την βιβλιογραφική προσέγγιση του θέματος, ξεκινώντας με το φύλο στην Προσχολική Εκπαίδευση και βαδίζοντας ολοένα και περισσότερο σε ειδικότερα κομμάτια αυτής, όπως οι ανισότητες και οι διακρίσεις στην εκπαίδευση αλλά και τα στερεότυπα της κοινωνίας γύρω από το φύλο του/της νηπιαγωγού. Επίσης, απαραίτητο να αναφερθεί είναι οι άνδρες νηπιαγωγοί και η ανέλιξή τους από την Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση σε διοικητικές θέσεις , όπως ακόμη οι σχέσεις και οι συνεργασίες των γονέων με τον εκπαιδευτικό.

Όσον αφορά το ερευνητικό μέρος της παρούσας διπλωματικής, αυτό ξεκινάει με το 2^ο κεφάλαιο, το οποίο κάνει αναφορά στα ερευνητικά δεδομένα που συλλέχθηκαν και ερμηνεύθηκαν με σκοπό την διατύπωση των ερευνητικών ερωτημάτων, όπου αυτά

παρουσιάζονται ενδελεχώς στο 3^ο κεφάλαιο, μαζί με τον κύριο σκοπό και τους επιμέρους στόχους. Ευθύς παρακάτω, στο 4^ο δηλαδή κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ερευνητικό εργαλείο, όπου αποτέλεσε το ερωτηματολόγιο, στην περιγραφή της έρευνας γενικότερα, στο πλήθος – δείγμα αυτής και τέλος στους τυχόν περιορισμοί ή δυσκολίες διεκπεραίωσής της.

Τέλος, στο σημείο αυτό, προτάσσεται το 5^ο και τελευταίο κεφάλαιο, το κεφάλαιο των αποτελεσμάτων, όπου αναμφίλεκτα αποτελεί και το κλειδί της έρευνας αυτής. Παρουσιάζονται λοιπόν με λεπτομερή ποιοτική και ποσοτική ανάλυση των δεδομένων και στο τέλος αναγράφονται τα συμπεράσματα της όλης διαδικασίας και η συζήτηση με βάση τα ερευνητικά ερωτήματα και τις υποθέσεις που τέθηκαν αρχικά, καθώς και οι προτάσεις μελλοντικής έρευνας σχετικές με το παρόν θέμα.

Α΄ ΜΕΡΟΣ – ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ

1^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1 Το φύλο στην Προσχολική Εκπαίδευση

Τόσο στην Αμερική όσο και στην Ευρώπη, οι ειδικοί σε θέματα εκπαίδευσης ξεκινούν από την γενικά αποδεκτή θέση και αντίληψη, ότι η έννοια του «καλού σχολείου» συναρτάται με την έννοια του «καλού εκπαιδευτικού» (Kleinschmidt, 1994· 1997). Δηλαδή η ποιότητα και η αποδοτικότητα της διδασκαλίας και μάθησης βρίσκεται σε άμεση σχέση με την επιστημονική επάρκεια και αποτελεσματικότητα των εκπαιδευτικών. Όσο καλύτερα σε βάθος ο εκπαιδευτικός κατέχει και χειρίζεται το αντικείμενό του, όσο καλύτερα οργανώνει το μάθημα, τόσο μεγαλύτερη θα είναι και η συμμετοχή και ο ενθουσιασμός των μαθητών. Όπως άλλωστε παρατηρεί και ο Fend (1998), η φήμη των εκπαιδευτικών στην κοινωνία εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από την επιτυχία τους στο μάθημα. Αυτό σημαίνει, ότι πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη έμφαση στις γνώσεις και στις εκπαιδευτικές/διδασκτικές ικανότητες ενός εκπαιδευτικού, αλλά και στην παιδαγωγική μέθοδο, την οποία χρησιμοποιεί με σκοπό την κινητοποίηση του μαθητή.

Αναλογιζόμενοι λοιπόν τα παραπάνω μέχρι στιγμής δεν έχει γίνει καμία νύξη για το φύλο του εκπαιδευτικού και το κατά πόσο διαδραματίζει το ρόλο του στην διδασκαλία, τη μετάδοση της γνώσης και γενικότερα στην εκπαίδευση. Παρακάτω γίνεται αναφορά πιο συγκεκριμένα στον εκπαιδευτικό της προσχολικής αγωγής και στον ρόλο που έχει στο σύγχρονο νηπιαγωγείο.

Με τον όρο «νηπιαγωγός» εννοείται ο επαγγελματίας εκπαιδευτικός, του οποίου κύριο έργο είναι η αγωγή, η μόρφωση και γενικά η εκπαίδευση και η παιδεία των παιδιών της προσχολικής ηλικίας. Η άσκηση του επαγγέλματος αυτού προϋποθέτει κατοχή ειδικών γνώσεων γύρω από το νήπιο, επαγγελματική συνείδηση και συμπεριφορά του εκπαιδευτικού, για να είναι σε θέση να ασκήσει σωστά τα καθήκοντά του και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του. Ακόμη προϋποθέτει

«επαγγελματική οργάνωση και αυτονομία στην άσκηση του επαγγέλματος» (Ξωχέλλης, Π. 1985).

Αν και υπάρχουν πολλά κοινά σημεία ανάμεσα στο νηπιαγωγό και στους ευρύτερους όρους «εκπαιδευτικός» ή «παιδαγωγός», που αναφέρονται γενικά και αόριστα σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, προτιμάτε στην προκειμένη περίπτωση ο όρος «νηπιαγωγός», διότι αποτελεί βασικό ενδιαφέρον της έρευνας. Στο σημείο αυτό θα πρέπει να επισημανθεί, ότι το επάγγελμα του δασκάλου με τη σημερινή του μορφή είναι σχετικά νέο, αφού δεν ξεπερνά τους δύο αιώνες και οφείλεται στην βιομηχανική επανάσταση. Ακόμη πιο νέος είναι ο όρος «νηπιαγωγός», ο οποίος για την πατρίδα μας αριθμεί μόλις έναν αιώνα. Τέλος, απαραίτητο να αναφερθεί είναι, πως σχεδόν πρόσφατος είναι ο όρος «ο νηπιαγωγός», αφού άρχισε να χρησιμοποιείται από τότε που στις Σχολές Νηπιαγωγών εισήχθησαν και άρρενες, δηλαδή μετά το 1982. Στην προσπάθεια εξίσωσης των δύο φύλων θυσιάστηκε ο γνώριμος και δόκιμος όρος για πολλά χρόνια «η νηπιαγωγός», επειδή στη γραμματική το αρσενικό γένος είναι επικρατέστερο του θηλυκού.

Τίθεται λοιπόν στο προσκήνιο η ανάγκη να μελετηθεί η έμφυλη διάσταση στο επάγγελμα των νηπιαγωγών, επειδή συνηθίζεται το επάγγελμα της νηπιαγωγού να το ασκούν γυναίκες ως επί το πλείστον, και αυτό γιατί, σύμφωνα με την παραδοσιακή άποψη, οι γυναίκες από τη φύση τους έχουν μια κλίση προς τα παιδιά, ίσως επειδή είναι πιο ευαίσθητες από τους άνδρες. Αντιθέτως, στους άνδρες δε συνηθίζεται, γιατί, πάλι σύμφωνα με την άποψη αυτή, αυτοί δεν ανταποκρίνονται τόσο καλά όσο οι γυναίκες στην ανατροφή και στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Βέβαια, αυτό δε σημαίνει, ότι δεν υπάρχουν άντρες νηπιαγωγοί που δουλεύουν περισσότερο, διαβάζουν και ασχολούνται περισσότερο με τα παιδιά.

Συγκεκριμένα στις μέρες μας, παρά το ότι το επάγγελμα των νηπιαγωγών μπορούν να ασκούν γυναίκες και άνδρες, οι τελευταίοι είναι πολύ λίγοι. Το θέμα των ανδρών εκπαιδευτικών στην προσχολική εκπαίδευση έχει χαρακτηριστεί συναισθηματικό και συγχρόνως επίκαιρο. Τα τελευταία χρόνια εντείνει περισσότερο το ενδιαφέρον για να προσληφθούν περισσότεροι άνδρες στο τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης (Peeters, 2007 ό. α. στο Sakellariou,). Αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα για τους ελάχιστους εκπαιδευτικούς στη βαθμίδα αυτή, το ίδιο συμβαίνει και στις

περισσότερες χώρες εκτός από τις σκανδιναβικές, όπως έχει προαναφερθεί. Στην Ελλάδα, επισημαίνεται, ότι υπάρχουν μόνο 17 άνδρες μέλη από τα 2.800. Στερεότυπα και μύθοι υποστηρίζουν, ότι οι άνδρες δεν θέλουν να δουλέψουν με μικρά παιδιά γιατί από πιο παλιά θεωρείται η φροντίδα παιδιών γυναικείο επάγγελμα.

Οπότε αναφερόμενοι σε όλα αυτά παραπάνω καταληκτικό συμπέρασμα αποτελεί πως γύρω από το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού «αιωρείται» μια προκατάληψη όσον αφορά το φύλο και πιο συγκεκριμένα την καταλληλότητα αυτού. Μπορεί λοιπόν ένας άνδρας και μία γυναίκα να αναδείξουν τον ίδιο ζήλο και την ίδια αγάπη για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού και τα παιδιά της ηλικίας αυτής; Ακριβώς αυτό είναι που θα αναλυθεί στην παρακάτω ενότητα της παρούσας έρευνας, με σκοπό να επισημανθούν οι απόψεις γύρω από το φύλο στην προσχολική εκπαίδευση αλλά και τα κοινά σημεία τα οποία μπορούν να παρουσιάσουν τα δύο φύλα, ασκώντας το ίδιο επάγγελμα.

1.2 Ανισότητα και Διακρίσεις στη Εκπαίδευση

Ιδιαίτερης σημασίας στοιχεία για την προσέγγιση του θέματος των ανισοτήτων σε σχέση με την εκπαίδευση αποτελεί η κοινωνική διαφοροποίηση και η κοινωνική στρωμάτωση. Με τον όρο «κοινωνική διαφοροποίηση» αποδίδεται η διάκριση των μελών μιας κοινωνίας, καθώς και τους ρόλους των οποίων αυτά είναι φορείς.

Αντίθετα, ο όρος κοινωνική στρωμάτωση εμπεριέχει το στοιχείο της αξιολόγησης αυτών των θέσεων. Σε όλες τις κοινωνίες, ανάλογα με τον καταμερισμό της κοινωνικής εργασίας, οι άνθρωποι κατέχουν κάποιες θέσεις. Οι θέσεις αυτές ονομάζονται «κοινωνικές», διότι διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην κοινωνική οργάνωση, επιτελούν δηλαδή κοινωνικές λειτουργίες και είναι στενά συνδεδεμένες με την ομάδα ή τις ομάδες, στις οποίες κάθε άτομο ανήκει και διαμορφώνονται ανάλογα με τον τρόπο, όπου οι ομάδες αυτές είναι οργανωμένες και λειτουργούν. Κάθε ομάδα λοιπόν, διαμορφώνει ένα σύστημα διαφοροποίησης, ανάλογα για παράδειγμα το φύλο, την ηλικία, το θρήσκευμα. Προτεραιότητα και στόχος της έρευνας αυτής είναι η επικέντρωση στο φύλο και στη διάκριση σε σχέση με αυτό στην Εκπαίδευση.

Αν εξετάσει κανείς την εκπαίδευση ιστορικά θα διαπιστώσει, πως οι θεσμοί της δημόσιας εκπαίδευσης συνέβαλαν αναμφισβήτητα στην κοινωνική κινητικότητα, βοήθησαν, δηλαδή το άτομο να αλλάξει κοινωνικό στρώμα, να μην αντιμετωπίζει την κοινωνική του ένταξη ως μοίρα. Ακόμη, σήμερα η επιτυχία στους εκπαιδευτικούς μηχανισμούς είναι αποφασιστικής σημασίας για την κοινωνική κινητικότητα και διαστρωμάτωση, ανεξάρτητα από το γεγονός, ότι τα παραδοσιακά κριτήρια συνεχίζουν να παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο.

Από την άλλη πλευρά είναι σαφές, πως παρά τις υψηλές προσδοκίες για προώθηση της ισότητας που επενδύθηκαν στην εκπαίδευση, αυτή παραμένει ακόμη ένα ζητούμενο. Αυτό άλλωστε εκμαιεύεται και από το γεγονός της διάκρισης του φύλου σχετικά με την Προσχολική Εκπαίδευση, κάτι το οποίο αποτελεί και βασικό πυλώνα της έρευνας.

Γενικότερα, η επαγγελματική θέση της γυναίκας στους θεσμούς της εκπαίδευσης αποτελεί μια ακόμη πηγή ανισοτήτων και διακρίσεων. Από τη δεκαετία του 1960 το θέμα της εκπαίδευσης των γυναικών αρχίζει να αποτελεί αντικείμενο έρευνας, κυρίως φεμινιστικής. Οι πρώτες μελέτες του θέματος επικεντρώθηκαν στην πρόσβαση των κοριτσιών στις διάφορες βαθμίδες εκπαίδευσης, στη σχολική επίδοση ανάλογα με το φύλο, στην επιλογή διαφορετικών κατευθύνσεων σπουδών, στη συμμετοχή των γυναικών σε διάφορες διοικητικές θέσεις (Maccoby/Jacklin, 1974· Deem, 1978· Φραγκουδάκη, 1979· Λαμπίρη-Δημάκη, 1974). Πώς όμως σήμερα γίνεται νύξη για διακρίσεις των ανδρών σε θεσμούς και βαθμίδες εκπαίδευσης; Αρχικά, για να απαντηθεί το παραπάνω ερώτημα, θα πρέπει να ερευνηθεί και να αναλυθεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση.

Είναι γεγονός, πως η συμμετοχή των γυναικών στην εκπαίδευση και ειδικότερα στην ανώτατη εκπαίδευση έχει αυξηθεί ριζικά τις τελευταίες δεκαετίες σε διεθνή κλίμακα. Στην υποχρεωτική εκπαίδευση η συμμετοχή αντιστοιχεί περίπου στο 50% ποσοστιαία για κάθε φύλο. Απαραίτητο να αναφερθεί είναι, πως στο Λύκειο τα κορίτσια επιλέγουν θεωρητική κατεύθυνση, ενώ τα αγόρια θετική (Μαραγκουδάκη, 2008). Η επιλογή αυτή λοιπόν προδιαγράφει και το είδος των σπουδών που θα ακολουθήσουν οι μαθητές. Στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση η θέση των γυναικών έχει επίσης βελτιωθεί αισθητά τις τελευταίες δεκαετίες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η συμμετοχή των γυναικών ανά επιστημονικό κλάδο υπερβαίνει το 50% (Bargel et al.,

2005), με συνέπεια να μην μπορεί να γίνει πλέον λόγος για διακρίσεις σε βάρος των γυναικών στην εκπαίδευση. Η ίδια βελτίωση παρατηρείται και στη χώρα μας (Βιτσιλάκη-Σορωνιάτη/Μαράτου-Αλιπράντη/Καπέλλα,2001).

Παρ' όλα αυτά ο εκπαιδευτικός διαχωρισμός¹ των δύο φύλων παραμένει σε υψηλά επίπεδα. Δηλαδή, ενώ η συμμετοχή των γυναικών στους πτυχιούχους ΑΕΙ αυξήθηκε σημαντικά, η αύξηση αυτή είχε περιορισμένη επίδραση στη μείωση εκπαιδευτικού διαχωρισμού στα δύο φύλα (Ντερμανάκης, 2005). Σύμφωνα με στοιχεία της ΕΣΥΕ για τα ελληνικά ΑΕΙ, το ακαδημαϊκό έτος 2007-08, οι πρωτοετείς φοιτητές στα Παιδαγωγικά τμήματα Προσχολικής Αγωγής, ήταν κατά 97.29% γυναίκες και κατά 2.7% άνδρες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1. Φοιτητές κατά φύλο και Πανεπιστημιακό τμήμα φοίτησης (2007-2008)

Τμήματα	Γυναίκες		Άνδρες		Σύνολο
	Αριθμός	%	Αριθμός	%	
Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία (Νηπιαγωγών)	5724	97,29	159	2,70	5883
Ξένων Γλωσσών	6180	88,12	833	11,88	7013
Φιλολογίας	5268	85,33	906	14,67	6174
Ψυχολογίας	3027	84,7	54	15,3	3574
Τμήματα Δημοτικής Εκπαίδευσης	6730	84,28	1255	15,72	7985
Νοσηλευτικής	769	80,52	186	19,48	955
Κοινωνικής Ανθρωπολογίας	1000	78,7	270	21,3	1270

¹ Ο επαγγελματικός διαχωρισμός είναι η τάση των ανδρών και των γυναικών να συγκεντρώνονται σε διαφορετικά επαγγέλματα. Απόλυτος επαγγελματικός διαχωρισμός υφίσταται όταν οι άνδρες και οι γυναίκες εργάζονται σε τελείως διαφορετικά επαγγέλματα. Αντίστοιχα, δεν υφίσταται επαγγελματικός διαχωρισμός, όταν η αναλογία των ανδρών και των γυναικών σε κάθε επάγγελμα είναι ίδια με την αναλογία των δύο φύλων στη συνολική απασχόληση (Ντερμανάκης, 2005). Αντίστοιχα, ο επαγγελματικός διαχωρισμός θα μπορούσε να ορισθεί ως η τάση αγοριών και κοριτσιών να συγκεντρώνονται σε διαφορετικές κατευθύνσεις σπουδών (Σχολές και Τμήματα), δηλαδή η τάση να κατευθύνονται σε «ανδρικά» και «γυναικεία» επιστημονικά πεδία αντίστοιχα.

Κοινωνιολογίας	1800	77,8	514	22,2	2314
Νομικής	4887	74,0	1721	26,0	6608
Ιατρικής	3728	53,8	3195	46,2	6923
Οικονομικών Σπουδών	4346	52,2	3982	47,8	8328
Μαθηματικών	2768	4,50	3059	52,50	5827
Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού	2171	40,05	3251	59,95	5422
Πολιτικών Μηχανικών	1743	39,5	2673	60,5	4416
Φυσικής	1302	36,92	2225	63,08	3527
Πληροφορικής	1645	30,8	3692	69,2	5337
Μηχανολόγων Μηχανικών	472	17,1	228	82,9	2760

ΠΗΓΗ: Υπολογισμός με βάση τα στοιχεία της ΕΣΥΕ-ΥΠΕΠΘ.

Αλλά και σε διεθνές επίπεδο ο εκπαιδευτικός διαχωρισμός των δύο φύλων εξακολουθεί να υπάρχει, όπως έχει δείξει μια σειρά μελετών για το θέμα (Coley, 2001· Brandley, 2000· Bargel, 2005· Roska, 2005). Οι διαφορές των εκπαιδευτικών προσόντων και γενικότερα οι διαφορετικές επιλογές των δύο φύλων στο πεδίο της επαγγελματικής επιλογής μέσα από τις σπουδές αποτελεί ίσως τον κύριο παράγοντα διαχωρισμού στην αγορά εργασίας. Έτσι λοιπόν, το φύλο αποτέλεσε μέχρι σήμερα αποφασιστικής σημασίας παράγοντα για την επιλογή επαγγέλματος.

Η διάκριση των επαγγελματικών ρόλων σε ανδρικούς και γυναικείους και η ιεράρχηση αυτών των ρόλων σε «ανώτερους» (ανδρικούς) και «κατώτερους» (γυναικείους) αντανακλά την αντίληψη για την θέση της γυναίκας στο κοινωνικό γίνεσθαι και ειδικότερα στην παραγωγική διαδικασία, όπως αντίστοιχα και για την θέση του άνδρα. Όπως έχουν δείξει σχετικές έρευνες, οι άνδρες προσανατολίζονται κυρίως σε επαγγέλματα που εξασφαλίζουν αυτονομία, ενώ οι γυναίκες ενδιαφέρονται περισσότερο για επαγγέλματα στο επίκεντρο των οποίων βρίσκονται οι ανθρώπινες σχέσεις, η σύνδεση με τους άλλους (Gilligan, 1990).

Ακολούθως, όπως έχουν δείξει τα πορίσματα έρευνας των Betz και Connell (1991), οι άνδρες προτιμούν επαγγέλματα που εξασφαλίζουν υψηλό εισόδημα και ασφάλεια (87.5%), αυτοαπασχόληση (100%) και ανεξαρτησία (71.4%) σε αντίθεση με τις γυναίκες, οι οποίες προσανατολίζονται προς επαγγέλματα συνδεδεμένα με την

φροντίδα (89.5%), τη μερική απασχόληση (100%) και την εξαρτημένη εργασία (100%). Παρατηρείται έτσι, η γυναίκα να έχει μακρά παράδοση ως εργαζόμενη στην εκπαίδευση και αριθμητικά υπερτερεί των ανδρών συναδέλφων² της σε παγκόσμιο επίπεδο (Glendynning/Darling, 1996). Παρά όμως τη σημαντική παρουσία των γυναικών σε αυτόν τον εργασιακό χώρο, ο επαγγελματικός διαχωρισμός με βάση το φύλο είναι ιδιαίτερα έντονος (Ouston, 1993· Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, 2003· Ηλιού, 1998α).

Συνεπώς, παρατηρείται η διάκριση στο επάγγελμα του/της εκπαιδευτικού και η αναπαραγωγή κοινωνικών στερεοτύπων αναφορικά με τους ρόλους των φύλων (ΚΕΘΙ, 2008γ:14). Όσον αφορά και την ελληνική πραγματικότητα, οι υπάρχουσες έρευνες (Ηλιού, 1998α· Μαράτου-Αλιπράντη/Τεπέρογλου, 2001· Κανταρτζή/Ανθοπουλος, 2006) επισημαίνουν, ότι η κατανομή των δύο φύλων ανά επιστημονικό κλάδο και βαθμίδα είναι ιδιαίτερα άνιση. Μπορεί λοιπόν πλέον να γίνει αναφορά για μια προκατάληψη γύρω από ορισμένα επαγγέλματα όσον αφορά το φύλο και μια ανάδυση κοινωνικών στερεοτύπων. Γι' αυτό το λόγο ακριβώς παρατίθεται το παρακάτω κεφάλαιο, με σκοπό την ανάλυση και την οριοθέτηση των προαναφερθέντων εννοιών.

1.2.1 Προκατάληψη και στερεότυπα

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο η προκατάληψη ορίζεται ως μια αρνητική στάση απέναντι στα μέλη μιας συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας, στάση η οποία βασίζεται αποκλειστικά στην συμμετοχή τους στην ομάδα αυτή. Με άλλα λόγια, κάποιος που είναι προκατειλημμένος απέναντι σε μία ομάδα τείνει να αξιολογεί τα μέλη της με αρνητικό τρόπο, απλά και μόνο επειδή ανήκουν σε αυτήν την ομάδα. Η

---

² Τις τελευταίες δεκαετίες η αύξηση των γυναικών εκπαιδευτικών έχει φτάσει σε επίπεδα ώστε να γίνεται λόγος για «θηλυκοποίηση» του επαγγέλματος. Βλ. ΜΑΡΑΓΚΟΥΔΑΚΗ, Ε. (2001), *Η Σύνθεση του Διδακτικού Προσωπικού και ο Καταμερισμός Εργασίας με Βάση τον Παράγοντα Φύλο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κατά το Χρονικό Διάστημα 1974-1997*. Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος ΦΠΣ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δωδώνη, Ιωάννινα (όπως αναγράφεται στο ΚΕΘΙ 2008, Μελέτη Β3:18).

προσωπικότητα, η συμπεριφορά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε ατόμου ξεχωριστά διαδραματίζουν πολύ μικρό ρόλο.

Ορισμένοι ερευνητές υιοθετούν ένα λίγο διαφορετικό ορισμό της προκατάληψης. Θεωρούν την προκατάληψη ως το συναισθηματικό στοιχείο αυτής της στάσης (απέναντι στα μέλη μια συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας) και χρησιμοποιούν τους όρους στερεότυπα και διακρίσεις, για να περιγράψουν το γνωστικό και συμπεριφορικό στοιχείο. Για παράδειγμα ο Brown (1995, σ.8) ορίζει την προκατάληψη ως την *«υιοθέτηση αρνητικών κοινωνικών στάσεων ή γνωστικών πεποιθήσεων, έκφραση αρνητικών συναισθημάτων ή εκδήλωση εχθρικής ή άδικης συμπεριφοράς απέναντι στα μέλη κάποιας ομάδας λόγω ακριβώς της συμμετοχής τους στην ομάδα αυτή»*.

Κατά έναν τρόπο λοιπόν η κοινωνική κατηγοριοποίηση και τα στερεότυπα εφαρμόζονται σχεδόν ταυτόχρονα και συχνά. Αυτό συμβαίνει, γιατί τα άτομα που χρησιμοποιούν κοινωνικές κατηγοριοποιήσεις για κάποιες ομάδες, έχουν ήδη αναπτύξει και τις αντίστοιχες στερεοτυπικές αντιλήψεις. Μελέτες που έχουν γίνει πάνω στα στερεότυπα και την κοινωνική κατηγοριοποίηση έχουν υιοθετήσει μια λειτουργική προσέγγιση (Allport, 1954-Tajfel, 1969). Βλέπουν τις κοινωνικές κατηγορίες και τα στερεότυπα σαν γνωστικές δομές που δύσκολα μπορεί να αποφύγει κανείς στην καθημερινή κοινωνική ζωή του. Διότι δίνουν την δυνατότητα να καταλάβει κανείς γρήγορα και με σχετική ακρίβεια τι συμβαίνει γύρω του. Βοηθούν δηλαδή, στην κατανόηση συνηθισμένων κοινωνικών καταστάσεων. Η έλλειψή τους, όπως υποστηρίζει και ο Sacks (1995): *«Οδηγεί τους ανθρώπους να χρησιμοποιούν πιο δύσκολους τρόπους για να ερμηνεύσουν τις πράξεις και τις προθέσεις των άλλων»*.

Στο σημείο αυτό αναμφίβολα μπορεί να ειπωθεί, πως η παιδεία και διεύρυνση των πνευματικών δυνατοτήτων, μπορούν να προσφέρουν σημαντικό αποτέλεσμα στην καταπολέμηση των προκαταλήψεων, των κατηγοριοποιήσεων και των στερεοτύπων. Και αυτό γιατί, ο ανθρώπινος νους απελευθερώνεται από κάθε είδους δεσμά. Ευρισκόμενος πια σε θέση να κρίνει, να ακούσει και να αποδεχτεί κάθε διαφορετική οντότητα μπροστά στα δικά του πρότυπα και αντιλήψεις. Αυτό είναι, επομένως πολύ σημαντικό να συσχετιστεί με το στερεότυπο που έχει δημιουργηθεί γύρω από το φύλο του/της νηπιαγωγού, διότι μέσα από την παιδεία και την εκπαίδευση αυτά τα κοινωνικά στερεότυπα και οι προκαταλήψεις θα πρέπει να εξαλείφονται, να

αντιμετωπίζονται και όχι να αναπαράγονται ή να προβάλλονται. Η ισότητα πρέπει να εξασφαλιστεί σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης βέβαια. Να εξαλειφθεί κάθε στερεότυπη αντίληψη για τους ρόλους ανδρών και γυναικών σε όλες τις μορφές της εκπαίδευσης, αναθεωρώντας τα σχολικά βιβλία και τα προγράμματα και προσαρμόζοντας τις παιδαγωγικές μεθόδους.

Ο πυρήνας των προκαταλήψεων όμως παραμένει στο επίκεντρο και δεν είναι εύκολο να σπάσει το κυρίαρχο μοντέλο (Androusoy & Tsafos, 2018) Σύμφωνα με τις έρευνες, θα μπορούσε να ειπωθεί, ότι το επάγγελμα των νηπιαγωγών προσδιορίζεται από μια έμφυλη προκατάληψη. Έτσι λοιπόν το φύλο ως σημαντική κοινωνική ταυτότητα παράγει θετικές και αρνητικές αξιολογήσεις για τις γυναίκες και τους άνδρες με βάση στερεότυπα φύλου.

Κατά συνέπεια είναι απαραίτητο, να διερευνηθεί το κοινωνικό στερεότυπο και ενδεχομένως οι προκαταλήψεις που έχει δημιουργηθεί γύρω από το φύλο του/της εκπαιδευτικού στον τομέα της Προσχολικής Εκπαίδευσης και κατ' επέκταση οι απόψεις των σημερινών γονέων όσον αφορά τη διάκριση αυτή. Για το λόγο αυτό στο παρακάτω κεφάλαιο επισημαίνονται το φύλο και η καταλληλότητα για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού, γίνεται εκτενής αναφορά στους άνδρες νηπιαγωγούς, αλλά και η σχέση του επαγγελματικού κύρους με το φύλο, ούτως ώστε να παρατεθεί η έρευνα με έγκυρες βιβλιογραφικές αναφορές και εμπειριστατωμένα στοιχεία από προϋπάρχουσες έρευνες.

1.3 Φύλο και καταλληλότητα για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού

Όπως είναι ευρέως γνωστό η διδασκαλία της προσχολικής εκπαίδευσης έχει έμφυλο χαρακτήρα και καθορίζεται σε μεγάλο βαθμό από την ταύτιση της γυναίκας με το μητρικό ρόλο αλλά και τη μεταξύ σχέση του εκπαιδευτικού με το μαθητή – νήπιο. Αυτή ίσως είναι και από τις σημαντικότερες αιτίες, όπου οι άνδρες αποτελούν την μειονότητα στην προσχολική εκπαίδευση, λόγω της σύγχυση αυτής και των υπαρχόντων στερεοτυπικών αντιλήψεων.

Πρωτίστως, είναι αναγκαίο να τονιστεί το γεγονός, πως το ελληνικό νηπιαγωγείο δεν ήταν από την αρχή της καθιέρωσής του ως θεσμού στη δικαιοδοσία του κράτους. Το νηπιαγωγείο παλιότερα θεωρούνταν ιδιωτικός φορέας, αποτελούνταν από παιδιά εύπορων οικογενειών, που μπορούσαν να καταβάλλουν δίδακτρα για την εκπαίδευση των παιδιών τους. Δημιουργήθηκε λόγω των συνθηκών που επικρατούσαν κατά την περίοδο βιομηχανικής ανάπτυξης σε κράτη της Ευρώπης. Η γυναίκα λοιπόν λόγω της αύξησης της συμμετοχής της στην εργασία, έλλειπε πολλές ώρες από το σπίτι και δεν είχε τον απαιτούμενο χρόνο για τη φροντίδα των νηπίων, έτσι τα νηπιαγωγεία έγιναν υποκατάστατο του ρόλου της μητέρας στο σπίτι (Χαρίτος, 1998, 36-37). Στις παλιότερες εποχές οι κοινωνίες δεν προέβλεπαν την ένταξη των παιδιών νηπιακής ηλικίας σε οργανωμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα. Πιο αναλυτικά, στη νεότερη ελληνική κοινωνία εκτός από τη μητέρα μπορούσαν να αναλαμβάνουν την αγωγή των παιδιών οι παππούδες και οι γιαγιάδες.

Στις αρχές του 19ου αιώνα όμως η λειτουργία των νηπιαγωγείων συνδέονταν με τα εργατικά κοινωνικά στρώματα και των βιομηχανικών κυρίως περιοχών λόγω της ανάγκης της γυναίκας για εργασία. Έτσι στο νηπιαγωγείο υπήρχε η νηπιαγωγός γυναίκα, καθώς δεν υπάρχουν αναφορές για άνδρες νηπιαγωγούς. Στην ουσία η γυναίκα νηπιαγωγός λόγω φύλου διαδραμάτιζε το ρόλο της μητέρας. Ακόμη διάφορα εκπαιδευτήρια και συγκεκριμένα το «*Φιλελληνικόν Παιδαγωγείον*» είχε κύριο στόχο την εκπαίδευση κοριτσιών. Ήταν ακόμη ένα ίδρυμα που το έργο του αποσκοπούσε στην εκπαίδευση των γυναικών. Έτσι αυτό το εκπαιδευτήριο ήταν από τα πρώτα στην Ελλάδα που προετοίμαζαν υποψήφιες δασκάλες, και αυτό γιατί πίστευαν ότι η γυναίκα μπορεί να φανεί αντάξια στις ανάγκες των μικρών παιδιών.

Εν συνεχεία, σκόπιμο να αναφερθεί είναι, πως η διαδικασία της διδασκαλίας των μικρών παιδιών χαρακτηρίζεται από την έννοια της φροντίδας, δημιουργεί και διατηρεί στενές σχέσεις με τα παιδιά και θεωρείται ως μια επέκταση της μητρότητας. Παρόλο που ίσως υπάρχουν οι άνδρες που θα μπορούσαν και θα επιθυμούσαν να εμπλακούν σε αντίστοιχες διαδικασίες, η κοινωνία και το σχολείο συχνά τους αποτρέπουν σε αντίθεση με τις γυναίκες. Ακόμα και στις σύγχρονες κοινωνίες το γυναικείο φύλο αφιερώνει χρόνο κυρίως στα οικιακά και στη φροντίδα των παιδιών. Οι γυναίκες δεν έχουν πολλές πιθανότητες να εργαστούν σε αντίθεση με τους άνδρες, οι οποίοι έχουν περισσότερες ευκαιρίες από αυτές να εργαστούν. Ακόμα

και στην περίπτωση που οι γυναίκες εργάζονται, η αμοιβή τους είναι χαμηλότερη από αυτή των ανδρών, παρόλο που οι γυναίκες συνηθίζουν να δουλεύουν σχεδόν τις ίδιες ώρες με τους άνδρες και περισσότερες ώρες (Connell, 2006, 37).

Επιπλέον, σε παγκόσμια κλίμακα τα αγόρια και τα κορίτσια διδάσκονται διαφορετικούς τρόπους συμπεριφοράς. Τα τελευταία διδάσκονται να είναι επιθυμητά, ενώ τα αγόρια μαθαίνουν να φαίνονται σκληρά και να κυριαρχούν. Βάσει αυτού του γεγονότος, δεν προκαλεί έκπληξη το ότι οι άνδρες προτιμούν επαγγέλματα που απαιτούν να χειροδικήσουν, όπως η αστυνομία, ο στρατός, η ιδιωτική φύλαξη, η εξιχνίαση εγκλημάτων κατά της ζωής (Connell, 2006,39).

Υπάρχουν βέβαια αναφορές που υποστηρίζουν επίσης, ότι οι άνδρες δεν επιλέγουν να δουλέψουν με μικρά παιδιά επειδή δεν θέλουν και δεν νιώθουν την ανάγκη. Ακόμη, δεν επιλέγουν το συγκεκριμένο επάγγελμα λόγω χαμηλού μισθού και έλλειψης επαγγελματικής ανέλιξης. Αυτοί είναι οι κυριότεροι λόγοι που δεν είναι έντονη η συμμετοχή των ανδρών σε αυτό τον τομέα. Οι άνδρες, όπως θεωρείται καθιερωμένο, προτιμούν να εργαστούν σε τομείς που θα τους αποφέρουν υψηλότερους μισθούς και φυσικά θα συμβάλλουν στην καριέρα τους. Πιστεύουν δηλαδή, ότι η προσχολική αγωγή είναι κατάλληλη και ταιριάζει απόλυτα στις γυναίκες, διότι είναι πιο στοργικές και τα καταφέρνουν καλύτερα με τα παιδιά.

Παρόμοια θέση με την παραπάνω έχουν οι Millward, Houston, Barret και Larkin (2006), πίστευαν δηλαδή, ότι η απασχόληση και η εργασία εξαρτάται από το κοινωνικό φύλο. Έρευνες όμως δείχνουν ότι τα παιδιά έχουν την ανάγκη να βλέπουν και τους άνδρες στις τάξεις του νηπιαγωγείου ως εκπαιδευτικούς (Owen, 2003). Εκτός από αυτό τα παιδιά ωφελούνται να τα φροντίζουν άνδρες νηπιαγωγοί, καθώς αυτό βοηθά στην περίπτωση που υπάρχει μονογονεϊκή οικογένεια και συγκεκριμένα όταν η μητέρα μεγαλώνει μόνη της το παιδί. Αυτό ωφελεί περισσότερο τα αγόρια, επειδή συνηθίζουν να αντιγράφουν τη συμπεριφορά από τους άνδρες δασκάλους και ιδίως το πρότυπο του πατέρα.

Τα τελευταία χρόνια όμως παρατηρείται έλλειψη σε άνδρες νηπιαγωγούς. Μπορεί στον τομέα της προσχολικής αγωγής ο ανδρικός πληθυσμός να είναι ελάχιστος, οι γονείς όμως ζητούν την εισαγωγή και τη συμμετοχή των ανδρών στον τομέα αυτό, γιατί οι γονείς επιθυμούν με την ένταξη των ανδρών ως νηπιαγωγών να γνωρίσουν τα παιδιά, ότι οι άνδρες εκτός από τη σκληρή πλευρά, διαθέτουν και ικανότητες, με

βάση τις οποίες μπορούν να διαπαιδαγωγήσουν και να φροντίσουν παιδιά. (Hovingh, Nezwek, Pryor –Bayard, Schmoltd, Steven, Sturrus, Wabeke , Weaver. Barnard, 2000).

Επίσης, το γεγονός αυτό της διάκρισης του άνδρα και της γυναίκας σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά της προσωπικότητας τους γίνεται πιο κατανοητό στη λογοτεχνία, όπου σε διάφορα παιδικά βιβλία τα αγόρια φαίνεται να είναι πιο δυναμικά, ενώ τα κορίτσια από την άλλη φαίνεται, ότι χρειάζονται βοήθεια και αδύναμα να ανταπεξέλθουν σε ακραίες καταστάσεις. Εκτός από τη λογοτεχνία και την εργασία, αισθητή διαφορά συναντάται σε διάφορους τομείς της καθημερινότητας, για παράδειγμα, σε διαφημίσεις της τηλεόρασης και του ραδιοφώνου σε εκπομπές αντίστοιχα. Ακόμη και στη γλώσσα συναντώνται διαφορές, όπου μέσω της γλώσσας συλλέγονται συμπεριφορές, σκέψεις και τα άτομα έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τα συναισθήματα τους με τη βοήθεια της γλώσσας (Burr , 1998, 30).

Επομένως, γενικότερα συναντώνται σε όλη την πορεία της ζωής του ανθρώπου διακρίσεις όσον αφορά το φύλο σε διάφορους τομείς. Το ερώτημα είναι, θα έπρεπε αυτή η διάκριση να παρουσιάζεται και στις βαθμίδες της εκπαίδευσης, και κυρίως της Πρωτοβάθμιας; Σημαντικό λοιπόν να επισημανθεί , για να απαντηθεί το προαναφερθέν ερώτημα, είναι πως τα πάντα ξεκινούν από την διαπαιδαγώγηση του κάθε παιδιού ξεχωριστά από το σπίτι , από τους γονείς αλλά και κατ επέκταση από τους δασκάλους. Τα μηνύματα που περνούν στα παιδιά από την μικρή, τρυφερή και ευαίσθητη ηλικία του νηπίου, θα τους βοηθήσουν και θα γίνουν σύμμαχοι τους για την πορεία της ζωής τους και για την αποκόμιση μη στερεοτυπικών αντιλήψεων.

1.3.1 Επαγγελματικό κύρος και φύλο

Πολλές είναι οι έρευνες που προσπαθούν να διαπιστώσουν, πώς διαμορφώνεται η ικανοποίηση του ανθρώπου από το επάγγελμά του. Στον ευαίσθητο χώρο της εκπαίδευσης κυρίως και ιδιαιτέρως στο Νηπιαγωγείο και στο επάγγελμα του/της νηπιαγωγού, τα πράγματα επί του θέματος αυτού ένεκα της έλλειψης σχετικών στοιχείων γίνονται πολύ ενδιαφέροντα. Γενικότερα, όταν γίνεται λόγος για την επαγγελματική θέση και τον επαγγελματικό ρόλο του εκπαιδευτικού, σε καμία

περίπτωση δεν γίνεται αναφορά σε μία ομοιογενή ομάδα επαγγελματιών (Ξωχέλλης, 1984).

Αντίθετα, στην εκπαιδευτική έρευνα πολύ σπάνιο γίνεται διάκριση με αποτέλεσμα ο εκπαιδευτικός ενός ειδικού σχολείου, ενός αθλητικού γυμνασίου και ο δάσκαλος της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης να εκλαμβάνονται όλοι ως εκπαιδευτικοί, σε διαφορετικές κοινωνικές θέσεις και ρόλους και φυσικά με διαφορετικά καθήκοντα και δικαιώματα. Επομένως, όλες αυτές τις περιπτώσεις είναι κάπως παρακινδυνευμένο να τις ομαδοποιεί κανείς κάτω από την κατηγορία «εκπαιδευτικοί» (Allemann – Ghonda/Terhart, 2006: 9-10).

Άλλωστε, η ιστορική μελέτη του επαγγέλματος των εκπαιδευτικών δίνει την πληροφορία, ότι ο ρόλος του εκπαιδευτικού, όπως και η θέση του στην κοινωνία προσδιορίζονται από το καθεστώς και το κύρος ενός εκπαιδευτικού θεσμού, στον οποίο αυτός απασχολείται. Στη Μέση Εκπαίδευση οι εκπαιδευτικοί προέρχονταν από τα μεσαία κοινωνικά στρώματα, με καλύτερη μόρφωση και με ιδιαίτερα ισχυρούς δεσμούς με την εκκλησία. Στην Αγγλία μέχρι και το δεύτερο μισό του 19^{ου} αιώνα τόσο οι καθηγητές όσο και οι δάσκαλοι των δημοσίων σχολείων (public schools) Μέσης Εκπαίδευσης συνηθιζόταν να είναι κληρικοί (Banks, 1987:254). Είχε λοιπόν μεγαλύτερο κύρος, αφού παρείχε και υψηλότερου επιπέδου γνώσεις.

Ως εκ τούτου το κοινωνικό κύρος ενός ατόμου, είναι *«ο κοινωνικός σεβασμός, ο θαυμασμός και η αναγνώριση που συνοδεύουν κάποια συγκεκριμένη κοινωνική θέση»* (Hughes & Kroehler, 2007: 378). Στην καθημερινή ζωή χρησιμοποιούνται συνεχώς στοιχεία όπως τίτλοι, τιμητικές θέσεις, διακρίσεις, τελετουργικά επίδειξης σεβασμού και λοιπά, τα οποία βοηθούν στο να αναδειχθεί το κύρος και το αίσθημα θαυμασμού και υπόληψης από τους γύρω. Ιδίως όμως στους ενήλικες όλα αυτά αντλούνται από την κοινωνική θέση που κανείς κατακτά και από τον τρόπο ζωής, που κυρίως προέρχεται από το επάγγελμα και το εισόδημα που αυτό αποφέρει (Coleman, Rainwater, 1978).

Όσον αφορά την εξέλιξη της εκπαίδευσης των δασκάλων και πολύ περισσότερο των νηπιαγωγών, αυτή ήταν αργή και με διαφορές σε σχέση με τα άλλα εκπαιδευτικά επαγγέλματα ως προς την αμοιβή, το κοινωνικό κύρος, τα προσόντα, το φύλο κ.λπ.

(Πυργιωτάκης, 1992· Σταμέλος, 1999). Οι καθηγητές των άλλων βαθμίδων, της δευτεροβάθμιας αλλά και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είχαν πάντοτε υψηλότερο κοινωνικό κύρος και οικονομικές απολαβές από τους εκπαιδευτικούς της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δασκάλους και νηπιαγωγούς, κάτι που κυρίως οφείλονταν στο ότι από πολύ παλιά είχαν ανώτατη μόρφωση από Α.Ε.Ι.

Από τη βιβλιογραφική έρευνα διαφαίνεται, πως οι κύριοι παράγοντες που επηρεάζουν το κύρος (κοινωνική αναγνώριση) του εκπαιδευτικού επαγγέλματος και ιδιαίτερος αυτού της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι οι εξής :

- Η κοινωνική προέλευση
- Ο αριθμός των εκπαιδευτικών
- Το φύλο
- Η δυσκολία ενός τομέα γνώσης
- Η πανεπιστημιακή εκπαίδευση

Όσον αφορά το φύλο, όπου είναι και το επίκεντρο της έρευνας, ο μικρός ή μεγάλος αριθμός γυναικών στο επάγγελμα καταδεικνύει το υψηλό ή χαμηλό του κύρος. Στους νηπιαγωγούς η αναλογία ανδρών / γυναικών διαμορφώνεται σε μέγιστο βαθμό υπέρ των γυναικών σε σχέση με τους άλλους εκπαιδευτικούς και αυτό το γεγονός έδινε και δίνει ακόμη χαμηλό κύρος στο επάγγελμα (Βασιλού-Παπαγεωργίου, 1992). Βέβαια η μορφωμένη γυναίκα έχει περιορισμένη δυνατότητα εναλλακτικών επαγγελματικών λύσεων και γι' αυτό προσελκύονται ακόμη περισσότερες γυναίκες στο επάγγελμα του νηπιαγωγού με αποτέλεσμα να γίνεται ακόμη λιγότερο ελκυστικό για τους άνδρες (Hogemann, 2000). Άρα, το ποσοστό γυναικών και ανδρών σε ένα επάγγελμα επηρεάζει τις αντιλήψεις για το κύρος του. Οι αντιλήψεις λοιπόν για το κύρος σχετίζονται άκρως με τα έμφυλα στερεότυπα για τα επαγγέλματα.

Εν κατακλείδι, όλα τα παραπάνω συνηγορούν σε μία αύξηση του κύρους του θεσμού της προσχολικής εκπαίδευσης, του νηπιαγωγείου ως εκπαιδευτικού ιδρύματος και της νηπιαγωγού ως επαγγελματία. Το κοινωνικό κύρος προσδιορίζεται βέβαια

από τις πεποιθήσεις της κοινωνίας για το επάγγελμα, τον επαγγελματία και την προσφορά τους, αλλά είναι σημαντικό να αναδεικνύεται και η αίσθηση που ο ίδιος ο επαγγελματίας διαθέτει για το κύρος του επαγγέλματός του. Είναι σημαντικό, δηλαδή, να γίνεται γνωστή η εκτίμηση που έχει κανείς για το επάγγελμά του, πώς προσλαμβάνει τη στάση που έχουν για το επάγγελμά του οι άλλοι άνθρωποι, γονείς, συνάδελφοι εκπαιδευτικοί άλλων βαθμίδων και ευρύτερα η κοινωνία.

Άλλωστε, αυτό που τελικά ο κάθε επαγγελματίας πιστεύει για τον εαυτό του και το επάγγελμά του, μπορεί να γίνει φορέας μετάδοσης αυτής της πίστης προς τους άλλους, κυρίως προς τους γονείς των μαθητών, και άρα να βοηθήσει στην άνοδο του κύρους του επαγγέλματός του, ανεξαρτήτου φύλου ή κοινωνικής προέλευσης, ανεξαρτήτου κυρίως άνδρα ή γυναίκας νηπιαγωγού. Αυτό είναι και το επιφανέστερο ζήτημα που θα θιχτεί στην παρακάτω υποενότητα της παρούσας έρευνας.

1.4 Οι άνδρες νηπιαγωγοί

Οι άνδρες νηπιαγωγοί αποτελούν την μειονότητα στην εκπαιδευτική διαδικασία της Προσχολικής Εκπαίδευσης. Άλλωστε και όσοι άνδρες εργάζονται ως νηπιαγωγοί βιώνουν έντονα τις στερεοτυπικές αντιλήψεις σχετικά με το επαγγελματικό τους κύρος, διότι κάνουν ένα «γυναικείο» επάγγελμα, κατά τα λεγόμενα πάντα της κοινωνίας και των στερεοτύπων που υπάρχουν και διαιώνίζονται. Βέβαια αυτό δεν ισχύει για όλες τις χώρες, καθώς εξαιρούνται σε μεγάλο βαθμό οι σκανδιναβικές, όπως η Σουηδία, η Δανία, η Νορβηγία, αλλά και χώρες όπως η Τουρκία.

Σαφέστερα, βάσει στατιστικών ερευνητικών δεδομένων οι κοινωνικές στάσεις απέναντι στη συμμετοχή των ανδρών στην ανατροφή των παιδιών έχουν αλλάξει τις τελευταίες δεκαετίες. Η σημασία των πατέρων για την ανάπτυξη των μικρών παιδιών είναι ευρέως αποδεκτή (Lamb 1975, 2004; Le Camus 2000), αν και η φροντίδα και η εκπαίδευση των μικρών παιδιών θεωρούνταν πάντα «γυναικεία» δουλειά. Όμως, την τελευταία δεκαετία οι εκκλήσεις για περισσότερους άνδρες στην εκπαίδευση έχουν αυξηθεί. Τις δύο τελευταίες δεκαετίες, υπήρξαν πρωτοβουλίες για την προσέλκυση

περισσότερων ανδρών εργαζομένων σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες στον τομέα της προσχολικής αγωγής.

Τρανό παράδειγμα η Νορβηγία και η Γερμανία, οι οποίες έχουν επενδύσει εκτενώς έργα και προγράμματα για την αύξηση του αριθμού των ανδρών μαθητών και εργαζομένων. Στη Γερμανία, το 2014 υπήρχαν περισσότεροι από 25.000 άνδρες εργαζόμενοι στο «Kitas», περίπου τρεις φορές περισσότερες από το 1998 (Statistisches Bundesamt 2014). Στη Νορβηγία, ο αριθμός των ανδρών παιδαγωγικών εργαζομένων τριπλασιάστηκε επίσης από 2210, τη χρονιά 2000 έως 6716 το 2013 (Statistisk sentralbyrå 2014). Στη Φιλανδία, ο αριθμός των ανδρών που απασχολούνται στη φροντίδα παιδιών αυξήθηκε από 193 το 2002 σε 875 το 2010 (Peeters 2003). Στην Τουρκία η αύξηση ήταν ακόμη πιο εντυπωσιακή, αφού από 694 άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση το 2003-04 εκτοξεύτηκαν σε 3.387 μέσα σε μία δεκαετία.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν κάποια μικρά παραδείγματα για το τι ισχύει και σε άλλες χώρες του κόσμου όσον αφορά το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού. Στη χώρα μας δυστυχώς, ακόμη το να είσαι άντρας ή γυναίκα σηματοδοτεί και ερμηνεύει τους διαφορετικούς ρόλους και τη διαφορετική κατανομή δύναμης και εξουσίας στην πολιτική, οικονομική, επαγγελματική σφαίρα. Μεταξύ των δύο φύλων υπάρχει ανισότητα τόσο ως προς το είδος των επαγγελμάτων που ασκούν άνδρες και γυναίκες όσο και ως προς την επαγγελματική τους ανέλιξη. Από πολύ μικρή ηλικία αγόρια και κορίτσια έχουν στερεότυπες απόψεις για το είδος των επαγγελμάτων που θεωρούν, ότι ταιριάζουν σε άνδρες και γυναίκες, περιορίζοντας τις επιτρεπτές επιλογές των γυναικών σε ένα σαφώς παραδοσιακά γυναικείο πεδίο (Κανταρτζή, 1997 α & β).

Με άλλα λόγια, η κυριαρχία αυτή των γυναικών στο χώρο της εκπαίδευσης είναι κάτι που το συναντάται σε όλες σχεδόν τις ευρωπαϊκές χώρες. Τα στοιχεία δείχνουν, ότι στις χώρες της Ευρώπης από το 1970 ως το 1990 υπήρξε μια αλματώδης αύξηση του ποσοστού των γυναικών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση (Βασιλού-Παπαγεωργίου, 1994, σ. 52-62). Πολλές έρευνες και συγγραφείς προσπάθησαν να ερμηνεύσουν το γεγονός της υψηλής εκπροσώπησης των γυναικών στην εκπαίδευση, γεγονός, το οποίο έχει ως συνέπεια να θεωρείται το επάγγελμα αυτό «γυναικείο», καθώς ταυτίζεται περισσότερο με κοινωνικά στερεότυπα για τις γυναίκες και τους

ρόλους τους. Διαφαίνεται λοιπόν, ότι επάγγελμα του/της εκπαιδευτικού θεωρείται να συνάδει με το ρόλο της γυναίκας ως μητέρας και ως υπεύθυνης για τη φροντίδα και την ανατροφή των παιδιών (Αναγνωστοπούλου κ.ά., 2004).

Εν αντιθέσει αν και ο αριθμός των γυναικών στο επάγγελμα της εκπαιδευτικού θεωρείται πολύ υψηλός, εντούτοις παρατηρούνται διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών στην κατανομή των ανδρών και των γυναικών στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, στη συμμετοχή και εκπροσώπηση των γυναικών στους συνδικαλιστικούς φορείς, στην ιεραρχία του προσωπικού και την κατάληψη διευθυντικών θέσεων (Μαραγκουδάκη, 1997).

Δια τούτου, εφόσον οι άνδρες νηπιαγωγοί υποστηρίζουν ότι μπορεί να στιγματιστούν, καθώς τίθεται υπό αμφισβήτηση ο ανδρισμός τους και ότι υπάρχει για αυτούς καχυποψία για ομοφυλοφιλία ή παιδοφιλία, οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι υιοθετούν ένα διαφορετικό «στυλ» διδασκαλίας σε σχέση με τις συναδέλφους τους ή προσανατολίζονται σε ανώτερες διοικητικές θέσεις. Αυτό ακριβώς είναι και το στοιχείο, όπου θα υπογραμμιστεί στην παρακάτω ενότητα της παρούσας έρευνας.

1.5 Νηπιαγωγοί και Διοίκηση Εκπαίδευσης

Αρχικά, στις μέρες μας εκπαιδευτική διοίκηση και ηγεσία κατέχουν πυρηνική θέση στην ομαλή καθημερινή λειτουργία των σχολικών μονάδων . Σημαντικός καθίσταται ο διαχωρισμός μεταξύ διοίκησης και ηγεσίας. Πολλοί ερευνητές επισημαίνουν ότι ηγεσία δεν ταυτίζεται με την διοίκηση-διεύθυνση.

Πιο αναλυτικά ο Σαΐτης (2007α: 143-144 & 2005 :240-241) υποστηρίζει, ότι η διοίκηση αναφέρεται στον κατάλληλο συνδυασμό των ανθρώπινων και υλικών πόρων για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων βασιζόμενη πάντα στην επίσημη θέση εξουσίας, ενώ η ηγεσία αποβλέπει στον κατάλληλο χειρισμό του ανθρώπινου παράγοντα και στη δημιουργία καλού κλίματος για την εξασφάλιση της

αποτελεσματικότητας. Ο Ζαβλάνος (2002:257-258) θεωρεί, ότι η διοίκηση έχει ευρύτερη έννοια από την ηγεσία. ηγεσία μοιάζει με μια ομπρέλα κάτω από την οποία τοποθετούνται διοίκηση και διεύθυνση, το όραμα και κατεύθυνση για το που οδεύει οργανισμός μακροπρόθεσμα. Από την άλλη ο Bush (2005:3-4) θεωρεί, ότι διοίκηση των εκπαιδευτικών οργανισμών είναι διαδικασία συντονισμού των πόρων (ανθρώπινων, υλικών και τεχνικών) για την παροχή εκπαίδευσης με αποτελεσματικό τρόπο. Σύμφωνα με τους Bell & Bush (2002:3-13) όρος εκπαιδευτική διοίκηση έχει σχέση περισσότερο με την καθημερινή γραφειοκρατική ρουτίνα. Θεωρούν δηλαδή, πως εκπαιδευτική διοίκηση τείνει να συμπεριλάβει την εκπαιδευτική ηγεσία *«και οι δύο όροι υποδηλώνουν έμφαση στο όραμα, στην αποστολή και στο σκοπό μαζί με την ικανότητα να εμπνέει κάποιος τους άλλους να εργάζονται προς την επίτευξη του σκοπού»*.

Πολλαπλές έρευνες (Σαΐτη, 2000: Cammack & Phillips, 2002: Anastasaki, 2009: Strachan, et al., 2007: Aladejana et al., 2005) κατέληξαν στο συμπέρασμα της ύπαρξης ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων τόσο στο επαγγελματικό χώρο όσο και στην επαγγελματική εξέλιξη των γυναικών. Η συμμετοχή των γυναικών σε υψηλές θέσεις σε διάφορα αντικείμενα εργασίας είναι πολύ περιορισμένη, παρόλο που η εκπαίδευση ως χώρος εργασίας, ήταν από τους πρώτους που θεωρήθηκε κατάλληλος για το γυναικείο φύλο. Με βάση τα στοιχεία από το Υπουργείο Παιδείας προκύπτει, ότι οι γυναίκες εκπαιδευτικοί υπερέχουν αριθμητικά των ανδρών παρά την υψηλή εκπροσώπηση, όμως στην εκπαίδευση παρατηρούνται διαφοροποιήσεις μεταξύ ανδρών και γυναικών στην κατανομή στις διάφορες βαθμίδες της εκπαίδευσης, στην κατάληψη δηλαδή ηγετικών θέσεων ή στην εκπροσώπηση των γυναικών στους συνδικαλιστικούς φορείς (Κανταρτζη & Ανθόπουλος, 2004). Το φύλο λοιπόν συνδέεται άρρηκτα με την εκπαίδευση και αποτελεί έναν από τους βασικούς άξονες γύρω από τον οποίο διαπλέκονται μια σειρά από εκπαιδευτικές διακρίσεις και ανισότητες.

Η διοίκηση της εκπαίδευσης αποτελεί ένα σύστημα δράσης που συνίσταται στην ορθολογική χρησιμοποίηση των διαθέσιμων πόρων για την πραγματοποίηση των στόχων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εκπαιδευτικών στο δημόσιο τομέα είναι γυναίκες. Η πολιτική της επετηρίδας έχει υποστηριχθεί, ότι βοήθησε τα μέγιστα στην αύξηση της αντιπροσώπευσης των γυναικών και συνιστούσε *«την καλύτερη πιθανή*

πολιτική σε σχέση με την ισότητα των ευκαιριών» (Κοντογιαννοπούλου και Πολυδωρίδη, 1995α, σ. 115). Παρόλο που κατά την διάρκεια του τελευταίου αιώνα στις επιχειρήσεις υπάρχει μια μεγάλη αύξηση του αριθμού των γυναικών σε υψηλές θέσεις διοίκησης, ο αριθμός των γυναικών σε αυτές συνεχίζει να είναι σταθερά μικρός, υποδηλώνοντας έτσι, ότι οι γυναίκες αντιμετωπίζουν μια «γυάλινη οροφή» δυσκολιών. Ο μεταφορικός όρος «γυάλινη οροφή» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το 1984 σε άρθρο σε περιοδικό Adweek αφιερωμένο σε γυναίκα επαγγελματικά επιτυχημένη στο χώρο της επικοινωνίας, η οποία σε ένα σημείο της συνέντευξης αναφέρει: *«οι γυναίκες έχουν φτάσει πλέον σε γυάλινη οροφή. Έχουν ανέβει στα μεσαία διοικητικά επίπεδα και εκεί σταματούν και κολλάνε»* (Falk, 2003:6).

Ειδικότερα, στην εκπαίδευση στην Ελλάδα παρατηρείται ενδελεχώς κατανομή διδασκόντων/-ουσών, με βάση το φύλο, σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης, δηλαδή οι χαμηλού κύρους και αμοιβής βαθμίδες των δασκάλων, των νηπιαγωγών κ.α. υπερπληρώνονται από τις γυναίκες, ενώ οι υψηλότερου κύρους και αμοιβής βαθμίδες του εκπαιδευτικού προσωπικού, όπως αυτές της διεύθυνσης και διοίκησης ενός εκπαιδευτικού ιδρύματος, αντιστοιχούν σε άνδρες.

Ως προς το ζήτημα της ιεραρχίας, οι γυναίκες φαίνεται να απέχουν, αν και έχουν το δικαίωμα διεκδίκησης ανώτερων ιεραρχικών θέσεων. Ενώ θεωρητικά στην εκπαίδευση επικρατεί μια δομή ίσων ευκαιριών και αξιοκρατίας, οι μελέτες που επικεντρώνονται στις κατά φύλο διακρίσεις υπογραμμίζουν, πως ουσιαστικά η λήψη αποφάσεων στο χώρο του σχολείου γίνεται κυρίως από άνδρες. Η εικόνα που διαμορφώνεται για τους/τις νηπιαγωγούς σε σχέση με την διεκδίκηση ανώτερων ιεραρχικά θέσεων στην εκπαίδευση πιθανόν αποτελεί έναν επιπλέον παράγοντα διαμόρφωσης στερεοτυπικά έμφυλων αντιλήψεων για το κοινωνικό κύρος του επαγγέλματος και κρίνεται άξιο προς διερεύνηση.

Επομένως, παρατηρείται το γεγονός, πως πολλοί είναι οι άνδρες που αν και θα εισαχθούν στον τομέα της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης και κυρίως της Προσχολικής Αγωγής, έχουν ως κύριο στόχο την επαγγελματική τους ανέλιξη σε κάποια διοικητική θέση της εκπαίδευσης και όχι τόσο αυτό κάθε αυτό στην εκπαιδευτική διαδικασία και την διδασκαλία των νηπίων, βάση πάντα ερευνητικών στοιχείων, όπως άλλωστε εμπίπτει και από τα προαναφερθέντα. Αυτός είναι και ένας από τους πολλούς λόγους

όπου στην εκπαίδευση, την πλειονότητα στις διοικητικές θέσεις την κατέχουν οι άνδρες, αν και οι γυναίκες αποτελούν την πληθώρα του εκπαιδευτικού προσωπικού.

1.6 Σχέσεις γονέων – νηπιαγωγού

Δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από την παρούσα έρευνα το στοιχείο της συνεργασίας και της σχέσης του εκπαιδευτικού με τον κηδεμόνα του κάθε νηπίου. Άλλωστε, η αγωγή είναι έργο συνολικό και συλλογικό, στο οποίο εκτός από τον παιδαγωγό και τον δέκτη της διδασκαλίας, ιδιαίτερα στην προσχολική ηλικία, επιδρούν αποφασιστικά και οι γονείς. Αυτό αποτελεί και φυσική συνέπεια, αφού τα κύρια περιβάλλοντα του νηπίου είναι το οικογενειακό και αυτό του νηπιαγωγείου, θεσμοί οι οποίοι έχουν ως κοινό στόχο την διαπαιδαγώγηση και την προετοιμασία ενός μελλοντικού πολίτη.

Εν συνεχεία, ζωτικής σημασίας να αναφερθεί είναι, πως η συνεργασία ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και την οικογένεια, στους δύο σημαντικότερους παράγοντες της αγωγής του παιδιού, δεν είναι μόνο αναγκαία για την εξασφάλιση της «αρχής της συνέχειας» (Prinzip der Kontinuität) των εμπειριών και των μαθησιακών διαδικασιών, όπως της αγάπης, της μάθησης και της κοινωνικοποίησης του νηπίου. Πέρα από αυτά, η συνεργασία γονέων – νηπιαγωγείου έχει και νομικό έρεισμα. Σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία³, προβλέπεται η συγκρότηση οργανώσεων γονέων, που λειτουργούν ως ομάδες αναφοράς.

Ακόμη και πολύ σοβαρές και οργανωμένες προσπάθειες στην περιοχή της προσχολικής αγωγής, όπως το Head Start Program των Η.Π.Α., ναυάγησαν ή αναθεωρήθηκαν, επειδή υπολόγισαν λάθος η δεν έλαβαν καθόλου υπόψη τους τις παιδευτικές επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος⁴. Εξάλλου, είναι πολύ σημαντικό και οι δύο μορφωτικές κοινότητες, οικογένεια και νηπιαγωγείο, να έχουν φτάσει στο σημείο να γνωρίζουν και να αναγνωρίζουν τα δικά τους αλλά και τα ειδικά τους ελλείμματα και να επινοούν στρατηγικές, ώστε, περιορίζοντας στο ελάχιστο τις μεταξύ τους συγκρούσεις να συμβιβάζονται για χάρη των νηπίων.

---

³ Άρθρο 53 του Νόμου 1566 ΦΕΚ. 167/85...ό.π.

⁴ Schleicher, K. (Hrsg.): Elternhaus und Schule. Kooperation ohne Erfolg? Duesseldorf 1972, σελ.223.

Επίσης, θα συμφωνούσαν όλοι με την άποψη του Schleicher (1973), ότι τα παιδιά καταλήγουν σε αντιφατικές καταστάσεις, όταν το οικογενειακό περιβάλλον και το νηπιαγωγείο ακολουθούν διαφορετικούς εκπαιδευτικούς στόχους.

Παράλληλα, η αντιπολιτευτική σχέση ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και την οικογένεια είναι καταστροφική, όταν μάλιστα αναλογιστεί κανείς και το γεγονός, ότι η φοίτηση των νηπίων είναι προαιρετική και εξαρτάται από την θέληση των γονιών. Τα περισσότερα προβλήματα στη συνεργασία οικογένειας – νηπιαγωγείου έχουν την αιτία τους, στο ότι οι γονείς δεν συνειδητοποίησαν το σκοπό και το ρόλο του νηπιαγωγείου και έχουν μεγάλες απαιτήσεις αι προσδοκίες από αυτό. Δεν είναι βέβαια και λίγες εκείνες οι περιπτώσεις, όπου οι γονείς παρεξηγούν το ρόλο τους και επεμβαίνουν στις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του νηπιαγωγού. Συνεπώς, πρωταρχικό ρόλο στη συνεργασία οικογένειας – νηπιαγωγείου αποτελούν ο διάλογος, η επικοινωνιακή πρακτική, το πληροφοριακό στοιχείο και γενικότερα η συμμετοχή των γονέων στη λύση των προβλημάτων που παρουσιάζονται. Όσο και αν ο/η νηπιαγωγός επιτελεί από τη δική του πλευρά το «κλειδί» για το ξεπέρασμα των προβλημάτων που εξετάζονται, συνεργασία σημαίνει θέληση και των δύο πλευρών, αλληλοκατανόηση και αλληλοβοήθεια.

Γενικότερα λοιπόν, η επικοινωνία, είναι ο μεγαλύτερος παράγοντας που εδραιώνει το είδος των σχέσεων των ανθρώπων. Είναι ο βασικός τρόπος, όπως αναφέρει ο Satir (1988), *«του πως χειριζόμαστε την επιβίωση, πως αναπτύσσουμε την οικειότητα, πόσο παραγωγικοί είμαστε, πως κάνουμε αισθητή την παρουσία μας»*. Ειδικότερα, σε σχέση με τη συνεργασία οικογένειας - παιδαγωγού και οικογένειας - σχολείου - κοινωνίας, η επικοινωνία είναι ένας καθοριστικός παράγοντας. Ο παιδαγωγός και οι γονείς οφείλουν να δουν την επικοινωνιακή τους σχέση, μέσα από ένα πνεύμα συνεργασίας, αλληλοπροσφοράς και συνέχειας. Οι Gelfer (1991) και Swick (1997) προτείνουν στους παιδαγωγούς της προσχολικής ηλικίας, να αποφεύγουν συμπεριφορές που υποβαθμίζουν τη συνεργασία με τους εμπλεκόμενους στο εκπαιδευτικό και μορφωτικό γίγνεσθαι. Η ενδυνάμωση των σχέσεων οικογένειας και παιδαγωγού και οικογένειας - σχολείου - κοινωνίας γίνεται αισθητή, μέσα από διαδικασίες επικοινωνίας, που υπηρετούν τη συνεχή ανανέωση και τον εμπλουτισμό αυτής της σχέσης, όπως η εμπιστοσύνη, η ευελιξία ρόλων, η ανταλλαγή βοήθειας κ.α.

Κατά συνέπεια είναι φανερό, ότι σχεδόν σε κανένα άλλο επίπεδο εκπαίδευσης, η συνεργασία δεν έχει περισσότερο νόημα, από ότι στα πλαίσια της προσχολικής αγωγής και εκπαίδευσης. Ο Ball (1994) προτείνει ένα τρίγωνο φροντίδας του παιδιού, που να αποτελείται από τους γονείς, τους παιδαγωγούς και την κοινότητα, με τους γονείς στην κορυφή και με θέμα κλειδί την ποιότητα της σχέσης μεταξύ γονέων και παιδαγωγών. Το αίτημα για ποιοτική εκπαίδευση μπορεί να ικανοποιηθεί μόνο, όταν οικογένεια, σχολείο και κοινωνία συνεργάζονται εποικοδομητικά, αξιοποιώντας την υπεύθυνη συμμετοχή τους, μέσα από μια σχέση αλληλεγγύης και αρμονικής συνεργασίας.

Άρα, δεν έχει υπογραμμιστεί κάπου η σχέση του φύλου του νηπιαγωγού με την σχέση του με τον γονέα. Με άλλα λόγια δεν έχει αναφερθεί σε κάποια έρευνα, ότι το φύλο του εκπαιδευτικού αποτελεί κάποιου είδους πρόβλημα για την συνεργασία του με το γονέα. Αυτό ακριβώς φυσικά θα εξακριβωθεί από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας, η οποία εκτυλίσσεται στο αμέσως επόμενο κεφάλαιο.

Β΄ ΜΕΡΟΣ – ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

2.1 Ερευνητικά Ευρήματα

Τα ερευνητικά δεδομένα της έρευνας αυτής, προέρχονται από προϋπάρχουσες έρευνες, οι οποίες αποτέλεσαν και την βάση για την δημιουργία και κατασκευή του ερωτηματολογίου. Παρακάτω λοιπόν θα παρουσιαστούν 4 έρευνες – άρθρα, όπου έγιναν σε διάφορες χώρες της Ευρώπης και μη, με επίκεντρο των ερευνών τους άνδρες σε προγράμματα κατάρτισης και φροντίδας Προσχολικής Εκπαίδευσης, τις αλληλεπιδράσεις εκπαιδευτικού – παιδιού αλλά και γενικότερα τις απόψεις κυρίως εκπαιδευτικών ανδρών για την επιλογή του επαγγέλματος αυτού.

Πρώτη αναφορά αποτελεί μία μελέτη διερεύνησης φύλων και ανδρών εκπαιδευτικών στα κέντρα εκπαίδευσης και φροντίδας παιδικής ηλικίας στην Κίνα. Παρουσιάστηκε μία έρευνα με εργαλείο μία ημι- δομημένη συνέντευξη με δείγμα 8 γυναίκες και 8 άνδρες, οι οποίοι εργάζονταν σε παιδικούς σταθμούς σε 3 διαφορετικές πόλεις (οι πιο ανεπτυγμένες) της Κίνας. Η κατανομή των συμμετεχόντων έγινε ως προς το φύλο, την περιοχή και την φύση των κέντρων, όπου εργάστηκαν και χρησιμοποιήθηκε ένα δημοφιλές κινέζικο διαδικτυακό εργαλείο QQ. Άλλωστε, από το 2010 η Κίνα έθεσε την ανάπτυξη του ECEC (Προσχολικής Εκπαίδευσης), ως εθνική προτεραιότητα (Li, Deng και Liu 2015) και έτσι καλώντας τους άνδρες να εργαστούν σε κέντρα ECEC θεωρήθηκε ως ένας από τους τρόπους βελτίωσης της ποιότητας του ECEC. Σχετικά με τα αποτελέσματα της έρευνας, σε ένα γενικότερο πλαίσιο και από τις δύο πλευρές – ανδρών και γυναικών – παρατηρήθηκε αγάπη για τα παιδιά και για την εκπαίδευση.

Επίσης, σημαντικό εύρημα, αποτέλεσε το γεγονός ότι 3/8 άνδρες αναφέρθηκαν στο φύλο τους ως πλεονέκτημα και κίνητρο να εργαστούν στους τομείς προσχολικής εκπαίδευσης, καθώς και ορισμένοι μίλησαν και για την μετάβασή τους σε διευθυντικές θέσεις μελλοντικά. Τέλος, τονίστηκε η έντονη ενασχόληση των ανδρών

στο παιχνίδι με τα παιδιά, η οργάνωσή τους αλλά και η ικανότητά αυτών να παρακινούν τα παιδιά σε οποιαδήποτε δραστηριότητα.

Εν συνεχεία, μία ακόμη μελέτη παρατήρησης ανδρών και γυναικών παιδαγωγών κυρίως σε επίπεδα ευαισθησίας, έλαβε χώρα στην Ολλανδία, με δείγμα 37 φροντιστές (19 άνδρες – 18 γυναίκες) όλοι κάτω των 38 ετών. Με περίπου μόνο το 3% των ανδρών που εργάζονται στην προπληρωμή εκπαίδευση σε όλο τον κόσμο (ΟΟΣΑ 2012), το εργατικό δυναμικό σε αυτές τις ρυθμίσεις είναι κυρίως θηλυκό. Ένα κοινό επιχείρημα λοιπόν για περισσότερη ισότητα των φύλων στη φροντίδα των παιδιών είναι, ότι άνδρες φροντιστές μπορούν να χρησιμεύσουν ως πρότυπα, ειδικά για αγόρια (βλ. για παράδειγμα Brody 2014; Κάμερον 2001; Jensen 1996).). Πρόσφατα δύο εμπειρικές, μικρής κλίμακας, μη δημοσιευμένες μελέτες στην Αυστρία (Aigner et al. 2012) και η Γερμανία (Brandes et al. 2012) εξέτασαν τις επιπτώσεις του φύλου στις αλληλεπιδράσεις του επαγγελματία φροντιστή προς αγόρια και κορίτσια. Η μελέτη των Brandes et al. (2012) αποκάλυψε, ότι κατά τη διάρκεια μιας χειροτεχνικής κατάστασης, η ποιότητα της επαγγελματικής αλληλεπίδρασης ανδρών και γυναικών εκπαιδευτικών δεν διέφεραν στα μέτρα της παρατηρούμενης ενσυναίσθησης, πρόκλησης, συνεργασίας και ποιότητα της δυαδικής αλληλεπίδρασης.

Απαραίτητο να αναφερθεί είναι, πως για να μελετηθούν οι ενεργοί ρόλοι των ανδρών στη φροντίδα των παιδιών, ένας έμμεσος τρόπος είναι να εξεταστεί ο ρόλος των πατέρων και, ιδίως, των αλληλεπιδράσεων πατέρα-παιδιού έναντι μητέρας-παιδιού. Οι πατέρες είναι λιγότερο ανταποκρινόμενοι στα βρέφη από τις μητέρες (Kochanska και Aksan 2004) και οι αλληλεπιδράσεις τους είναι μάλλον προκλητικές και προσανατολισμένες προς την εξερεύνηση. Η ευαίσθητη αλληλεπίδραση των μητέρων με τα παιδιά εστιάζεται περισσότερο στην εγγύτητα και τη φροντίδα (Paquette 2004). Από την άλλη τα αγόρια ενεργοποιούνται περισσότερο από τους πατέρες τους από ότι τα κορίτσια (Gaumon & Paquette 2013; Paquette & Bigras 2010). Έτσι, οι πατέρες διαδραματίζουν μοναδικό ρόλο στην ανάπτυξη της αυτονομίας των παιδιών και του ανοίγματος τους στον έξω κόσμο (Paquette 2004), συμβάλλοντας έτσι στην ανάπτυξη των κοινωνικών ικανοτήτων των παιδιών (Bögels & Perotti 2011).

Στο δια ταύτα, πριν την έναρξη των παρατηρήσεων οι συμμετέχοντες έλαβαν ενημερωτική επιστολή συγκατάθεσης φυσικά τηρώντας την ανωνυμία των και ενημερώνοντας και τους γονείς των παιδιών. Χρησιμοποιήθηκε λοιπόν μία ημι – δομημένη βιντεοσκοπημένη παρατήρηση, με σκοπό την διερεύνηση αλληλεπιδράσεων κατά τη διάρκεια παιχνιδιού και συγκεκριμένα παιχνιδιού κινητικών δεξιοτήτων. Τα ευρήματα αυτής της παρατήρησης έδειξαν από κοινού και τους άνδρες και τις γυναίκες εκπαιδευτικούς υψηλά ποσοστά ανταπόκρισης, ευαισθησία αλλά και παρόμοια επίπεδα προσοχής.

Αναφερόμενοι στο 3^ο άρθρο μελέτης στη σειρά, αυτό πρόκειται για μία διερεύνηση της έλλειψης ανδρών εκπαιδευτικών στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. Στο άρθρο αυτό έγιναν αναφορές σε θέματα, όπως τα στερεότυπα μιας κοινωνίας, την αρρενωπότητα και γενικότερα τα πρότυπα στον τομέα της εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα, οι Carrington και Skelton (2003) σε μία έρευνά τους διαπίστωσαν το γεγονός, πως μερικές γυναίκες φοιτητές είχαν επισημάνει, ότι οι άνδρες μαθητές «δεν ήταν κατάλληλοι» για να εργαστούν στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, καθώς «δεν ήταν φυσικό» για αυτούς.

Η έρευνα του Rusch (2004) είχε δείξει, ότι το ζήτημα του φύλου φαίνεται να τροφοδοτεί τους ανθρώπους σημάδια «σιωπής, τύφλωσης και φόβου», με τους Lumby και Coleman (2007) να υποστηρίζουν, ότι η ύπαρξη ανδρών εκπαιδευόμενων έχει δει επιφανειακή αλλαγή και ουσιαστικά μικρή αλλαγή στάσης. Αυτό που χρειάζεται ίσως είναι ένα ισορροπημένο εργατικό δυναμικό που προσελκύει τους πιο ικανούς δασκάλους, άνδρες ή γυναίκες, όπως υποστηρίζεται από έρευνα που πραγματοποίησε ο Cushman (2005).

Εμβαθύνοντας, τα ερευνητικά δεδομένα της παρούσας έρευνας είχαν ως κύριο θέμα τις αντιλήψεις των ίδιων των ασκούμενων ανδρών σχετικά με τα στερεότυπα φύλων στην προσχολική εκπαίδευση, τις προκλήσεις αντιμετώπισης των στερεοτύπων και τις στρατηγικές για πρόοδο της αντιμετώπισης αυτής. Με ένα ερευνητικό πρόγραμμα μικρής κλίμακας και εργαλείο ένα πιλοτικό ερωτηματολόγιο διεκπεραιώθηκε η έρευνα αυτή, έχοντας ως ομάδα δείγματος 9 άνδρες προπτυχιακούς αρχάριους ασκούμενους και 9 άνδρες εκπαιδευτικούς.

Τα βασικά ευρήματα της παραπάνω έρευνας επεσήμαναν ορισμένα ξεχωριστά και σημαντικά στοιχεία. Το θέμα του φύλου είναι μία περίπλοκη έννοια, που απαιτεί κάτι περισσότερο από μία αλλαγή πρακτικής όσον αφορά την οργάνωση. Περισσότερο απαιτείται κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η κοινωνία εκδηλώνει τέτοιες απόψεις για το φύλο, τον άνδρα ή τη γυναίκα. Καλή ηγεσία και υποστήριξη μέσω καθοδήγησης και σαφή σαφήνεια ρόλου από τους διευθυντές και το προσωπικό είναι καλά σημεία εκκίνησης για την ενθάρρυνση περισσότερων ανδρών στη διδασκαλία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Στερεότυπα, ανισότητα φύλων, ομοφοβία πρέπει να απαλειφθούν από αρμόδιους εκπαιδευτικούς οργανισμούς. Εξάλλου, τα ευρήματα της έρευνας αυτής, παρουσίασαν διαφορετικές απόψεις των δύο εκπαιδευτικών κοινοτήτων.

Τέλος, με μία μελέτη που έλαβε χώρα στη Βαλλονία των Βρυξελλών, με σκοπό τον εντοπισμό παραγόντων που παρακινούν τους άνδρες να εγγραφούν σε προγράμματα κατάρτισης προσχολικής εκπαίδευσης, ολοκληρώνεται η ενότητα αυτή. Συχνά τα εκπαιδευτικά επαγγέλματα συνδέονται με παραδοσιακούς ρόλους φροντίδας γυναικών στο σπίτι, με λίγη αναγνώριση των επαγγελματικών δεξιοτήτων που απαιτούνται (Cameron 2006; Bosse-Platière et al. 2011). Η ιστορική ανάπτυξη των υπηρεσιών προσχολικής εκπαίδευσης έχει συνδεθεί με τη θέση των γυναικών στην κοινωνία. Στα πρώτα χρόνια της ανάπτυξης της έδωσε στις γυναίκες την ευκαιρία να έχουν μια κοινωνική ζωή.

Ωστόσο, τις τελευταίες δεκαετίες έχει ξεκινήσει μια νέα αλλαγή, και οι ρυθμίσεις των πρώτων ετών θεωρούνται πλέον το καλύτερο μέρος για προετοιμασία για ακαδημαϊκά επιτεύγματα, όπως εξηγείται από τους Peeters, Rohrmann και Emilsen. Αυτή η νέα προοπτική είχε ισχυρό αντίκτυπο, στον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζεται η συμμετοχή των ανδρών στη φροντίδα και την εκπαίδευση των παιδιών. Ωστόσο, η φροντίδα των παιδιών από την οικογένειά τους απαιτεί πράγματι είτε για γυναίκες είτε για άνδρες επαγγελματικές ικανότητες που αποκτώνται μέσω ομαδικής εργασίας που οργανώνεται σε ένα «αρμόδιο σύστημα» (Urban et al. 2012).

Δεδομένου λοιπόν, ότι η παιδική μέριμνα θεωρείται ως γυναικεία εργασία, μπορεί να είναι δύσκολο για τους άνδρες να ταυτιστούν με το επάγγελμα χωρίς να αντιμετωπίσουν μια «σύγκρουση ταυτότητας φύλου» (Lagabrielle et al. 2011). Πώς

μπορεί να αναπτυχθεί μια προσέγγιση που να θεωρεί την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα ως ουδέτερη ως προς το φύλο; Η υπάρχουσα βιβλιογραφία συνιστά διαφορετικούς τύπους μέτρων βραχυπρόθεσμα έως μακροπρόθεσμα. Παρουσιάζεται στο πλαίσιο ενός αρμόδιου συστήματος, που υπογραμμίζει τη σχέση μεταξύ διαφορετικών επιπέδων ατομικής, θεσμικής και διοργανικής ευθύνης καθώς και διακυβέρνησης στην ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων προσχολικής εκπαίδευσης (Urban et al. 2012), αυτά τα μέτρα μπορούν να θεωρηθούν ως αλληλεξαρτώμενοι παράγοντες που επηρεάζουν την πρόσληψη και τη διατήρηση ανδρών εργαζομένων στη φροντίδα παιδιών.

Το πρώτο επίπεδο, αυτό του ατόμου, απαιτεί από τους άνδρες που ενδιαφέρονται για προγράμματα κατάρτισης παιδικής μέριμνας και το επάγγελμα του νηπιαγωγού, να έχουν προσωπικά κίνητρα και να αμφισβητήσουν «ανδρικούς κανόνες» (Solar, 2010) που ενισχύουν τα στερεότυπα των φύλων. Στο δεύτερο επίπεδο, αυτό των οργανισμών και των ιδρυμάτων, πρέπει να ληφθούν προληπτικά μέτρα από τα ιδρύματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και από τις υπηρεσίες της προσχολικής εκπαίδευσης (Vandenbroeck & Peeters 2008), όπως για παράδειγμα ανάπτυξη πρακτικών κατάρτισης ουδέτερου φύλου μέσω της χρήσης κατάλληλων εργαλείων κατάρτισης και δημιουργία ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος προσαρμοσμένου και στους άντρες. Στο τρίτο επίπεδο, το διοργανικό επίπεδο, θα πρέπει να δημιουργηθούν ομότιμες ομάδες, όπως επαγγελματικά δίκτυα που αναγνωρίζουν την ύπαρξη ανδρών εργαζομένων στη φροντίδα παιδιών και χρησιμεύουν ως υποστήριξη για τους άνδρες που υπο-εκπροσωπούνται στο επάγγελμα (Rohrman, 2014).

Τέλος, στο τέταρτο επίπεδο, πρέπει να αναπτυχθούν τα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης ουδέτερου φύλου που αναγνωρίζουν ρητά τον ρόλο των ανδρών στον τομέα. Γενικότερα, ο προβληματισμός σχετικά με το φύλο πρέπει, επίσης να ενσωματωθεί στη διαχείριση των εκπαιδευτικών συστημάτων και θα πρέπει να ληφθούν πιθανά θετικά μέτρα διάκρισης χωρίς να υπονομεύεται η αναγνώριση επαγγελματικών ικανοτήτων ουδέτερων ως προς το φύλο στον τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (Molinier, Lorenzi- Cioldi & Vinet, 2009).

Έτσι, χρησιμοποιώντας μία μελέτη περίπτωσης με μεμονωμένες ανώνυμες συνεντεύξεις 7 ανδρών, η ανάλυση των αποτελεσμάτων ανέδειξε, ότι οι περισσότεροι

από τους πληροφοριοδότες σκέφτηκαν πολύ για την απόφασή τους να συνεχίσουν τις σπουδές τους στον τομέα της παιδικής μέριμνας και όλοι τους παρακινούνταν από την επιθυμία να εργαστούν με μικρά παιδιά. Αρκετοί από αυτούς αντιμετώπισαν έντονη αντίσταση από τους γονείς τους και είδαν μια ποικιλία αντιδράσεων από τους συνομηλικούς τους. Από την άλλη οι εκπαιδευτικοί τους ενθάρρυναν να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους και οι ίδιοι σημαντικό να επισημανθεί είναι, ότι χρησιμοποιούσαν όρους ουδέτερου φύλου σε γραπτές και προφορικές επικοινωνίες.

Ακόμη, κατά τη διάρκεια της πρακτικής άσκησής τους, σχεδόν όλοι οι πληροφοριοδότες ανέφεραν, ότι οι γονείς των παιδιών τους αντιμετώπισαν καλά. Περιέγραψαν επίσης, μια εξέλιξη στη στάση των εποπτικών αρχών απέναντί τους, μετά δηλαδή από πολύ στενή επίβλεψη τις πρώτες μέρες, τους δόθηκε στη συνέχεια ένα ορισμένο ποσό αυτονομίας στη δουλειά τους με τα παιδιά, τα οποία ερμήνευσαν ως ένδειξη εμπιστοσύνης και αναγνώρισης των ικανοτήτων τους. Συμπερασματικά, οι πληροφοριοδότες αποφάσισαν να εγγραφούν στην εκπαίδευσή τους και επέλεξαν να συνεχίσουν με αυτήν παρά την αντίθεση από το στενό οικογενειακό περιβάλλον, έχοντας ως κινητήρια δύναμη την ικανοποίησή τους εργαζόμενοι με τα παιδιά. Παρόμοια ευρήματα έχουν επίσης καταδειχθεί στη Φλάνδρα (Vandenbroeck & Peeters, 2008) και στην Αυστρία (Aigner & Rohrmann 2012).

Εν κατακλείδι, στα άρθρα τα οποία μελετήθηκαν και επεξεργάστηκαν εκτενώς, παρουσιάζονται ζητήματα όπως τα στερεότυπα μια κοινωνίας, το φύλο στην προσχολική εκπαίδευση, οι άνδρες νηπιαγωγοί, η αρρενωπότητα αυτών, οι αντιδράσεις και η αντιμετώπιση των γονέων ως προς το ανδρικό φύλο. Όπως επίσης, θέματα ευαισθησίας στην τάξη, προσοχής και συμμετοχής σε δραστηριότητες κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, αλληλεπίδρασης εκπαιδευτικού – παιδιού και γενικότερα φροντίδας και αγάπης προς τους μικρούς εκπαιδευόμενους.

Έτσι λοιπόν, η κατασκευή του ερωτηματολογίου στηρίχθηκε σε ήδη υπάρχουσες έρευνες και μελέτες. Ιδιαίτερη σημασία αποτελεί το γεγονός, πως στις προϋπάρχουσες αυτές έρευνες δείγμα επί τον πλείστον αποτελεί ο εκπαιδευτικός. Ορμώμενοι λοιπόν του γεγονότος αυτού, δείγμα στην παρούσα έρευνα αποτέλεσαν οι γονείς, έχοντας ως σκοπό την ποσοτική αποτίμηση των αντιλήψεών τους και τη δημιουργία μιας νέας έρευνας.

3° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

3.1 Σκοπός και στόχοι της έρευνας

Με την ολοκλήρωση της βιβλιογραφικής ανασκόπησης που πραγματοποιήθηκε παραπάνω για την ύπαρξη ανδρών εκπαιδευτικών στην Προσχολική Εκπαίδευση διαπιστώθηκε, πως στο ζήτημα αυτό θα μπορούσε να συμβάλει ουσιαστικά η άποψη και αντίληψη των γονέων, ως προς τον εκπαιδευτικό των παιδιών τους στο ξεκίνημα της εκπαιδευτικής τους ζωής.

Η παραπάνω τοποθέτηση οδήγησε στη διατύπωση του σκοπού της συγκεκριμένης έρευνας αλλά και των επιμέρους στόχων. Κύριος λοιπόν σκοπός της έρευνας είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων των γονέων σχετικά με τους άνδρες νηπιαγωγούς, δηλαδή για το αν και κατά πόσο ο ρόλος του νηπιαγωγού ταιριάζει ή μπορεί να εκπληρωθεί από άτομα ανδρικού φύλου. Επιπροσθέτως, οι επιμέρους στόχοι αυτής, παρουσιάζονται εκτενώς παρακάτω και είναι οι εξής :

- ❖ Η διερεύνηση της συμμετοχής των φύλων στους τομείς της Προσχολικής Εκπαίδευσης.
- ❖ Η διερεύνηση των αντιλήψεων των γονιών όσον αφορά την καταλληλότητα του ανδρικού φύλου στην ανάληψη μιας τάξης νηπιαγωγείου.
- ❖ Η διερεύνηση του τρόπου διαμόρφωσης και συμμετοχής δραστηριοτήτων σε αυτές, σχετικά με το φύλο του/της νηπιαγωγού.
- ❖ Η διερεύνηση του τρόπου επικοινωνίας με το νήπιο σχετικά με το φύλο του/της εκπαιδευτικού.
- ❖ Η διερεύνηση ύπαρξης κοινωνικών στερεοτύπων γύρω από το φύλο του επαγγέλματος του/της νηπιαγωγού.
- ❖ Η διερεύνηση ύπαρξης των ανδρών στην Προσχολική Εκπαίδευση.

3.2 Ερευνητικά ερωτήματα και ερευνητικές υποθέσεις

Το βασικό θέμα της προκειμένης έρευνας είναι η διάκριση του ανδρικού και γυναικείου φύλου στον τομέα της Προσχολικής Εκπαίδευσης και ειδικότερα ο άνδρας νηπιαγωγός. Ποιές όμως είναι οι απόψεις και οι αντιλήψεις των σημερινών γονέων για την ύπαρξη του ανδρικού φύλου στα νηπιαγωγεία και στη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους από εκείνους; Αυτό είναι επομένως το κεντρικό ερώτημα και η βάση όλης της έρευνας.

Με στυλοβάτη λοιπόν της έρευνας αυτής το παραπάνω ερώτημα, πραγματοποιήθηκε η πορεία της και η κατάληξη στα ευρήματα των αποτελεσμάτων. Άλλωστε, το ερώτημα αυτό τέθηκε στο προσκήνιο, καθώς αρκετές είναι οι χώρες, όπου ο άνδρας νηπιαγωγός αντιμετωπίζεται ισότιμα με την γυναίκα νηπιαγωγό, έχοντας τα ίδια δικαιώματα, ίδιες γνώσεις, ίδια αγάπη, ενδιαφέρον και προσήλωση στα μικρά παιδιά της προσχολικής ηλικίας, συναρτώμενα πάντα όλα αυτά με κριτήριο το φύλο του/της εκπαιδευτικού. Εξάλλου βάσει ερευνητικών δεδομένων ανακαλύφθηκε η ανάγκη για περισσότερους άνδρες στην Προσχολική Εκπαίδευση, η ικανότητά τους στο επάγγελμα αυτό, αλλά και το γεγονός, ότι δεν εξαρτάται από το φύλο η επιλογή τους συγκεκριμένου επαγγέλματος, αλλά από την αγάπη και το ζήλος ως προς αυτό.

Με στόχο λοιπόν την αξιοπιστία και την εγκυρότητα της παρούσας έρευνας, έννοιες που θα επεξηγηθούν παρακάτω, τα ερευνητικά ερωτήματα και οι ερευνητικές υποθέσεις της έρευνας διαμορφώθηκαν με βάση τον κύριο σκοπό και τους επιμέρους στόχους της παρούσας έρευνας και απετέλεσαν την πυξίδα διαμόρφωσης του ερωτηματολογίου, αποτελώντας βασικό αρωγό στον σχεδιασμό της (Robson, 2010). Επομένως, τα ερευνητικά ερωτήματα που διαμορφώθηκαν είναι τα εξής:

1. Ποια η συμμετοχή των φύλων στους τομείς της Προσχολικής Εκπαίδευσης;
2. Ποιες οι αντιλήψεις των γονέων όσον αφορά την καταλληλότητα του ανδρικού φύλο στην ανάληψη μιας τάξης νηπιαγωγείου;
3. Το είδος των δραστηριοτήτων και η συμμετοχής σε αυτές, σχετίζονται με το φύλο του/της νηπιαγωγού;
4. Ο τρόπος επικοινωνίας με τα νήπια επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού;

5. Υπάρχουν κοινωνικά στερεότυπα γύρω από το φύλο του επαγγέλματος του/της νηπιαγωγού;
6. Κρίνεται σημαντική η συμμετοχή των ανδρών στην Προσχολική Εκπαίδευση, σύμφωνα με την άποψη των γονέων;

Με βάση τα παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα διατυπώθηκαν οι ακόλουθες ερευνητικές υποθέσεις, βασισμένες πάντα σε ήδη προϋπάρχουσες παρομοίου θέματος έρευνες και σε βιβλιογραφικές αναφορές. Οι ερευνητικές υποθέσεις λοιπόν είναι οι παρακάτω:

- Αναμένεται να διαπιστωθεί, ότι οι γονείς θεωρούν τους άνδρες τη μειονότητα της Προσχολικής Εκπαίδευσης (ερωτήσεις 1, 3).
- Αναμένεται, ότι οι γονείς δεν θεωρούν το ανδρικό φύλο ικανό και κατάλληλο για το επάγγελμα του νηπιαγωγού (ερωτήσεις 2, 4, 9).
- Αναμένεται, ότι οι γονείς δεν συνδέουν τη διαμόρφωση του προγράμματος δραστηριοτήτων με το φύλο του/της νηπιαγωγού (ερώτηση 16).
- Αναμένεται, ότι οι γονείς θεωρούν, πως η επικοινωνία με τα νήπια δεν εξαρτάται από το φύλο του/της νηπιαγωγού (ερώτηση 11).
- Αναμένεται να αποδειχθεί, πως υπάρχουν κοινωνικά στερεότυπα γύρω από το φύλο του/της νηπιαγωγού (ερωτήσεις 14,18,19).
- Αναμένεται να διαπιστωθεί, ότι πρέπει να υπάρχουν τελικά και άνδρες στην Προσχολική Εκπαίδευση (ερώτηση 20).

4^ο ΚΕΦΑΛΑΙΟ

4. Μέθοδος

4.1 Περιγραφή – Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε εν μέρει δια ζώσης και εν μέρει εξ αποστάσεως, πράγμα το οποίο συνέβη λόγω της πανδημίας στη χώρα και κάτι το οποίο θα αναλυθεί περαιτέρω στους περιορισμούς της έρευνας. Αναλυτικότερα, κύριο θέμα της αποτελεί η διάκριση των δύο φύλων στην Προσχολική Εκπαίδευση, ο άνδρας νηπιαγωγός και η παρουσία του και αποδοτικότητά του στην εκπαίδευση του νηπίου. Έχοντας λοιπόν, ως ερευνητικό εργαλείο το ερωτηματολόγιο και δημιουργώντας το απλό, λιτό και κατανοητό, τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν τα περισσότερα σε γονείς⁵ δια ζώσης και κάποια άλλα αναρτήθηκαν στο διαδίκτυο, ούτως ώστε να πληρείται ο ζητούμενος αριθμός των ερωτώμενων γονέων.

Η παρούσα έρευνα λοιπόν ξεκίνησε αρχικά με τη δημιουργία των ερωτηματολογίων. Συνέχισε με τη συμπλήρωσή τους από τους γονείς και τέλος με τη καταμέτρησή τους και την ανάλυση των αποτελεσμάτων . Σημαντικό να τονιστεί είναι, πως η έρευνα υλοποιήθηκε σε σύντομο χρονικά διάστημα, μιας εβδομάδας περίπου, αφού οι γονείς ήταν δεκτικοί και πρόσχαροι να συμμετάσχουν στην πραγματοποίησή της. Άξιο αναφοράς είναι το γεγονός, πως η ερευνήτρια ήταν παρούσα σε κάθε συμπλήρωση ερωτηματολογίου (ούσες δια ζώσης), για τυχόν απορίες και επεξηγήσεις. Επίσης, πρέπει να υπογραμμιστεί, ότι η έρευνα αυτή καλείται επιτυχής, εφόσον δεν έμεινε κάποιο ερωτηματολόγιο κενό. Όλη η διαδικασία διανομής – ανάρτησης και συλλογής των 150 ερωτηματολογίων διήρκεσε ένα τετράμηνο, από τον Σεπτέμβριο έως το Δεκέμβριο του 2020.

Τέλος, μετά τη συμπλήρωση και εξέταση των ερωτηματολογίων φανερώθηκαν ορισμένα συμπεράσματα και αποτελέσματα, που απαντούν στα ερωτήματα της έρευνας. Στις παρακάτω υποενότητες λοιπόν, θα αναφερθούν πιο διεξοδικά το πλήθος

---

⁵ Στο σημείο παρατίθενται θερμές ευχαριστίες σε όλες/όλους τις/τους νηπιαγωγούς των σχολείων της Κέρκυρας και γενικότερα, που με χαρά και προσοχή συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια και βοήθησαν στη διεξαγωγή αυτής της έρευνας.

-δείγμα της έρευνας και το ερωτηματολόγιο που συμπληρώθηκε, αλλά και οι δυσκολίες και οι περιορισμοί που υπήρξαν με σκοπό την υλοποίησή της.

4.2 Δείγμα έρευνας

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο στην έρευνα και σε κάθε έρευνα είναι μεθοδολογικά, οικονομικά, ανθρώπινα αδύνατο να μελετηθεί η άποψη κάθε σχετικού ατόμου για το υπό έρευνα θέμα. Κάθε όμως άτομο έχει τα δικά του ξεχωριστά κοινωνιολογικά χαρακτηριστικά, ανήκει σε διαφορετική ομάδα κατηγορία ή θέση της οποίας πρέπει να συμπεριληφθεί στην έρευνα. Η ερευνητική εμπειρία είναι συνεπώς μερική και ακολουθεί η γενίκευση (Φίλιας, 1996:360). Το «δικαίωμα» της επιστήμης και της έρευνας στη γενίκευση υποστηρίζεται και εξασφαλίζεται από την αντιπροσωπευτικότητα, αν και δεν μπορεί να παρατεθεί επιστημονικός ορισμός της αντιπροσωπευτικότητας, όπως αναφέρει ο Δαουτόπουλος (1994). Η αντιπροσωπευτικότητα αφορά το «μέρος» του «όλου» που θα ερευνηθεί και θα πρέπει στο «μέρος» αυτό να υπάρχουν όλα τα χαρακτηριστικά, τα τμήματα, τα είδη, οι ομάδες του «όλου».

Η παραπάνω διαπίστωση οδηγεί στην δειγματοληψία (sampling) και το δείγμα. Βασικός κανόνας της επιστημονικής έρευνας σχετικά με την δειγματοληψία και την αντιπροσωπευτικότητα υποστηρίζει, ότι το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό του συνόλου από το οποίο προήλθε μόνον όταν όλα τα μέλη του πληθυσμού έχουν τις ίδιες πιθανότητες να συμπεριληφθούν σε αυτό (Δαουτόπουλος 2005: 85). Ως εκ τούτου, η δειγματοληψία (sampling) είναι η διαδικασία, με την οποία επιλέγεται από το σύνολο της ερευνώμενης ομάδας και το δείγμα (sample) είναι το υποσύνολο του πληθυσμού που το αντιπροσωπεύει, είναι το τμήμα των ατόμων που θα ερευνηθούν και η ταυτότητα, τα χαρακτηριστικά και οι θέσεις των οποίων αποτελούν αντιπροσωπευτική εικόνα του συνόλου.

Ειδικότερα, στην έρευνα αυτή με θέμα τον άνδρα νηπιαγωγό : τα στερεότυπα και τις αντιλήψεις των σημερινών γονέων, το δείγμα δεν θα μπορούσε να είναι άλλο από τους γονείς των νηπίων και γενικά τους γονείς μαθητών. Για την επιλογή λοιπόν του πληθυσμού της έρευνας επιλέχτηκε η βολική δειγματοληψία με συγκεκριμένα

υποκείμενα που εξυπηρετούν τις ανάγκες της έρευνας (Cohen et.al., 2008). Οπότε το δείγμα αποτέλεσαν 150 γονείς, άνδρες και γυναίκες, κυρίως από τον νομό της Κέρκυρας, αλλά και γενικότερα από όλη την Ελλάδα, οι οποίοι συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο είτε διαδικτυακά (στη μειονότητα), είτε δια ζώσης (στην πλειονότητα). Στην παρούσα φάση, σημαντικό να τονιστεί είναι, πως συμπληρώθηκαν και τα 150 ερωτηματολόγια με επιτυχία, χωρίς κάποιο ενδιασμό ή αρνητικότητα από τους γονείς.

4.3 Μέσα συλλογής δεδομένων – Ερευνητικό εργαλείο

Στην παρούσα έρευνα, προκειμένου να παρθούν οι απαντήσεις που χρειάζονται, επιλέχθηκε η ποσοτική προσέγγιση (quantitative research). Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο (Cohen, et.al., 2008). Το ερωτηματολόγιο είναι ένα ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιείται με επιτυχία και αποτελεσματικότητα στις δειγματοληπτικές⁶ έρευνες αλλά όχι μόνο σε αυτές. Σημαντικό να τονιστεί, είναι ότι το ερωτηματολόγιο της έρευνας θεωρείται ως ένα αξιόπιστο εργαλείο συλλογής δεδομένων καθώς εξασφαλίζει ανωνυμία στους συμμετέχοντες γεγονός που τους «παροτρύνει στην ειλικρίνεια» (Cohen, et.al., 2008, σελ.219).

Το ερευνητικό αυτό εργαλείο επίσης, το ερωτηματολόγιο στάσεων, είναι η κατεξοχήν τεχνική συλλογής πληροφοριών στις έρευνες της Κοινωνικής Ψυχολογίας. Σήμερα η χρήση του έχει γενικευθεί, καθώς δεν υπάρχει πεδίο έρευνας που να μην μπορεί λίγο-πολύ να διερευνηθεί με ερωτηματολόγιο. Ακόμα και στον καθημερινό τύπο δημοσιεύονται ερωτηματολόγια , που αναφέρονται στις διάφορες όψεις της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Το ερωτηματολόγιο συντάσσεται για κάθε έρευνα

---

⁶ Δειγματοληπτικές (sample survey) χαρακτηρίζονται οι έρευνες στις οποίες επιλέγεται ένα τμήμα/δείγμα από το «όλον» που αποτελεί αντικείμενο της έρευνας, δηλ πχ. έναν αντιπροσωπευτικό αριθμό από τα σύνολο των ατόμων/μελών μιας κοινωνικής ομάδας που εμπλέκεται στο υπό έρευνα θέμα. Η Στατιστική με τον ιδιαίτερο κλάδο της, τη Δειγματοληψία (Sampling) δίνουν τη δυνατότητα/εργαλεία στον ερευνητή να επιλέξει με τον μεθοδολογικά ορθότερο τρόπο το δείγμα που θα εξασφαλίσει την εγκυρότητα της ερευνητικής διαδικασίας, καθώς η επιλογή του δείγματος θεωρείται κρίσιμη και οποιοδήποτε λάθος ηθελημένο ή αθέλητο καθιστά όλη τη διαδικασία αναξιόπιστη.

εξειδικευμένα και εφαρμόζεται μόνο σε αυτή. Ο σχεδιασμός και η κατασκευή του αποτελεί ιδιαίτερα δύσκολη όσο και κρίσιμη φάση της ερευνητικής διαδικασίας, εφόσον από την προηγούμενη μελέτη έχει επιλεγεί σαν πιο πρόσφορη μέθοδος συλλογής πληροφοριών. Βασικά ερωτήματα που πρέπει να απαντήσει ο ερευνητής πριν το σχεδιασμό είναι:

- πως θα συμπληρωθούν τα ερωτηματολόγια και
- τι είδη ερωτήσεων θα υπάρχουν σε αυτά.

Στην προκειμένη φάση της ερευνητικής διαδικασίας διαμορφώθηκε ένα ερωτηματολόγιο με κλειστού τύπου ερωτήσεις. . Οι κλειστές ερωτήσεις λοιπόν, συχνά συνιστούν «κλίμακες μέτρησης» ή «κλίμακες βαθμολόγησης στάσεων» που δίνουν την ευκαιρία για διακρίσεις βαθμού, ποιότητας ή ποσότητας στα υπό έρευνα θέματα. Χρησιμοποιούνται κλίμακες στάσεων (attitudes), κλίμακες κοινωνικής απόστασης, κλίμακες Likert ⁷ κλπ. Η δημιουργία τέτοιων ερωτήσεων απαιτεί ιδιαίτερη προσήλωση και μελέτη. Θεωρείται σκόπιμη η παράθεση στη συνέχεια των πιο συχνά χρησιμοποιούμενων κατηγοριών κλειστών ερωτήσεων.

Συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο της παρούσας έρευνας είναι διαμορφωμένο με 20 απλές και κατανοητές ερωτήσεις, με σκοπό την άμεση συμπλήρωσή του από τους γονείς. Χρησιμοποιήθηκε λοιπόν, 5βαθμη κλίμακα Likert για τις απαντήσεις των ερωτώμενων, ξεκινώντας από το «Συμφωνώ απόλυτα» (1) και καταλήγοντας με το «Διαφωνώ» (5). Πιο ειδικά, οι κλίμακες Likert είναι η πιο συχνά χρησιμοποιούμενη κατηγορία κλιμάκων. Δεν καταγράφουν μόνον τη γενική συμφωνία ή ασυμφωνία με μια πρόταση αλλά και το βαθμό συμφωνίας, αφού η ερώτηση συνοδεύεται από το «πόσο» ή «σε ποιο βαθμό» (Ζαφειρόπουλος, 2005:71). Οι κλίμακες μπορούν να είναι 4βαθμες, 5βαθμες, έως και 10βαθμες. Υπάρχει το μεσαίο σημείο και εκατέρωθεν κλιμάκωση του θετικού ή αρνητικού, έτσι ώστε ο ερωτώμενος πρέπει να επιλέξει μια από τις βαθμίδες που προτείνονται. Πιο συχνά χρησιμοποιούμενες είναι οι 5βαθμες κλίμακες που έχουν μεσαία τιμή για να διευκολύνει τον ερωτώμενο, κάτι το οποίο συνέβη και στην παρούσα έρευνα. Άρα, η κλίμακα (2) αποτελούσε το «Συμφωνώ», η μεσαία (3) «Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ και η (4) το «Διαφωνώ απόλυτα».

---

⁷ Για περισσότερα σχετικά με το θεωρικό υπόβαθρο των κλιμάκων βλ Φίλιας Β, (1996) Εισαγωγή στη Μεθοδολογία και τις Τεχνικές των Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα, Gutenberg σελ 85 και 163. επίσης βλ. Δαουτόπουλος Γ, (2005) Μεθοδολογία Κοινωνικών Ερευνών, 5^η εκδ, Θεσσαλονίκη, σελ 72.

Σημαντικό να τονιστεί είναι, πως οι ερωτήσεις που δημιουργήθηκαν ήταν βασισμένες σε ήδη προϋπάρχουσες έρευνες, των οποίων τα ερευνητικά δεδομένα αναλύθηκαν ήδη. Έτσι, έχοντας μία βάση από ένα πλέγμα γενικών ερωτήσεων, όπως το φύλο, η ηλικία και το μορφωτικό επίπεδο του ερωτώμενου, οι υπόλοιπες ερωτήσεις αναδύθηκαν μέσα από τη μελέτη ξενόγλωσσων κυρίως άρθρων, αναφερόμενων σε έρευνες με θέμα τους άνδρες νηπιαγωγούς και τη διάκριση των δύο φύλων στην προσχολική εκπαίδευση. Επομένως, με την επιτυχή συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, πέραν από κάποιους περιορισμούς, η έρευνα κατέληξε στο τελευταίο και σημαντικότερο στάδιό της, που δεν είναι άλλο από τα αποτελέσματα αυτής.

4.4 Αξιοπιστία και εγκυρότητα έρευνας

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο η μέτρηση για τον κοινωνικό επιστήμονα είναι η διαδικασία όπου συνδέονται αφηρημένες έννοιες με εμπειρικούς δείκτες. Η διαδικασία αυτή δεν είναι εύκολη. Στις Κοινωνικές επιστήμες η στατιστική μέτρηση μετράει κατά προσέγγιση, γιατί απλά, μετράμε ένα μέρος του αγνώστου συνόλου. Προκειμένου λοιπόν η ερευνήτρια να επιτύχει μια αξιόπιστη απάντηση για αυτό που μετράει στην έρευνά της, πρέπει να εξετάσει την σταθερότητα της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας. Οι όροι εγκυρότητα και αξιοπιστία μιας έρευνας αποτελούν σημαντικά στοιχεία που συναινούν στη διασφάλιση της αλήθειας και της συνέπειας της έρευνας (Bell, 2001).

Σημαντικό όμως είναι, να αποσαφηνιστεί η διαφορά ανάμεσα σε αυτές τις δύο βασικές έννοιες. Η υψηλή αξιοπιστία ενός εργαλείου μέτρησης συνδέεται με την ελαχιστοποίηση του τυχαίου σφάλματος (Polit, Beck, 2008). Επιπρόσθετα, αναφέρεται στη «συνοχή», στη «συνέπεια» και στη «σταθερότητα» που εμφανίζει ένα ερευνητικό εργαλείο, ώστε η μεταβλητότητα των αποτελεσμάτων να είναι μικρή, αν επαναληφθεί η μέτρηση κάτω από όμοιες ή σχεδόν όμοιες συνθήκες. Η αξιοπιστία δηλαδή, είναι το πρώτο χαρακτηριστικό που θα πρέπει να διαθέτει ένα εργαλείο μέτρησης και αναφέρεται στη σταθερότητα που εμφανίζει σε διαδοχικές μετρήσεις (Σαχίνη-Καρδάση, 1997:155–161). Ένα εργαλείο μέτρησης θεωρείται αξιόπιστο,

όταν σε επαναλαμβανόμενες μετρήσεις σε ίδιο δείγμα και σε διαφορετικές χρονικές στιγμές, εμφανίζει σταθερά τα ίδια αποτελέσματα, εκτός εάν έχει συμβεί μια σημαντική αλλαγή μεταξύ των μετρήσεων (Gilbert, 1993).

Με σκοπό την εξασφάλιση της αξιοπιστίας στην παρούσα φάση, η ερευνήτρια, αφού συμπληρώθηκαν τα πρώτα ερωτηματολόγια, βεβαιώθηκε από τους γονείς, ότι το εργαλείο είναι απόλυτα κατανοητό, χωρίς οι ερωτήσεις να απαιτούν περαιτέρω επεξηγήσεις. Επιπροσθέτως, το δείγμα των συμμετεχόντων ήταν γονείς, των οποίων τα παιδιά πήγαιναν νηπιαγωγείο ή έστω είχαν περάσει από το στάδιο της προσχολικής εκπαίδευσης. Τέλος, ένα ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο όπου συνηγορεί στην αξιοπιστία της έρευνας είναι πως μέσα από τις απαντήσεις που σημειώθηκαν και με την εξαγωγή των αποτελεσμάτων, δόθηκαν και απαντήσεις στα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν εξ αρχής από την ερευνήτρια. Αξίζει να αναφερθεί, πως ο δείκτης αξιοπιστίας Cronbach's Alpha, προέκυψε υψηλός, υποδηλώνοντάς τον στο .920 %. Φάνηκε συνεπώς, πως υπήρχε εσωτερική συνοχή και οι ερωτήσεις ταίριαζαν στατιστικά μεταξύ τους.

Σχετικά με την εγκυρότητα, αυτή αναφέρεται στο κατά πόσο ένα όργανο μέτρησης μετράει οτιδήποτε υποστηρίζει ότι μετράει. Ο Orpenheim (1984) χρησιμοποιεί το παράδειγμα του ρολογιού για να αποσαφηνίσει τη σχέση μεταξύ εγκυρότητας και αξιοπιστίας. Ένα ρολόι θεωρείται, ότι είναι έγκυρο όταν δείχνει τη σωστή ώρα και αξιόπιστο, όταν δείχνει σταθερά σωστή ώρα καθ όλη τη διάρκεια της λειτουργίας του. Ο παραλληλισμός της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας με την ώρα που δείχνει ένα ρολόι, βοηθάει επίσης να κατανοηθεί ότι ένα εργαλείο μέτρησης μπορεί να έχει υψηλή αξιοπιστία αλλά σε μερικές περιπτώσεις μειωμένη εγκυρότητα. Για παράδειγμα, ένα ρολόι που δείχνει σταθερά την ώρα κατά 10 λεπτά πιο μπροστά είναι αξιόπιστο, γιατί με συνέπεια και σταθερότητα δείχνει 10 λεπτά πάντα πιο μπροστά από την ακριβή ώρα. Ωστόσο, δεν είναι έγκυρο γιατί δε δείχνει ποτέ τη σωστή ώρα. Συνεπώς, ο βαθμός αξιοπιστίας ενός εργαλείου μέτρησης δε διασφαλίζει και το βαθμό εγκυρότητάς του.

Απαραίτητο να αναφερθεί είναι, πως η έννοια της εγκυρότητας μπορεί να διαχωριστεί σε επιμέρους τύπους: την εγκυρότητα περιεχομένου, την εσωτερική εγκυρότητα, την εξωτερική εγκυρότητα, τη μεταβιβασιμότητα και τη

γενικευσιμότητα. Η εξασφάλιση της εγκυρότητας περιεχομένου διασφαλίζεται όταν η ερευνήτρια δεν παρεμβαίνει με δικές της απόψεις και θέσεις κατά τη διάρκεια διεξαγωγής της ερευνητικής διαδικασίας και δεν επηρεάζει με τη δική της γνώμη τους συμμετέχοντες (Cohen et.al., 2008). Όσον αφορά λοιπόν την παρούσα έρευνα, η ερευνήτρια δεν παρενέβη με κάποιο τρόπο κατά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων, αφήνοντας τους συμμετέχοντες με την ησυχία τους και το χρόνο που χρειαζόταν. Επομένως, γίνεται σαφές το γεγονός, ότι με όλα τα παραπάνω στοιχεία που αναφέρθηκαν και αναλύθηκαν, εξασφαλίζεται όσο το δυνατόν περισσότερο η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της παρούσας έρευνας.

4.5 Περιορισμοί της έρευνας

Στην παρούσα υποενότητα θα αναφερθούν ορισμένοι περιορισμοί που παρουσιάστηκαν κατά την εκτέλεση και ολοκλήρωση της έρευνας. Λόγω λοιπόν της εξάπλωσης της πανδημίας covid-19 στη χώρα, η κυβέρνηση πήρε κάποια αυστηρά μέτρα για τον περιορισμό της. Μέσα σε αυτά ήταν και το κλείσιμο των σχολείων, όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, με αποτέλεσμα τα νηπιαγωγεία να είναι κλειστά. Το αρχικό πλάνο λοιπόν, να μοιραστούν όλα τα ερωτηματολόγια έξω από τα νηπιαγωγεία στους ίδιους τους γονείς, καταρρίφθηκε, με συνέπεια η συμπλήρωση τους να έπρεπε να γίνει διαδικτυακή ή με κάποιο άλλο τρόπο. Εν τέλει ξεπερνώντας την δυσκολία αυτή, τα ερωτηματολόγια στην πλειονότητά τους μοιράστηκαν διαζώσης σε γονείς είτε στο σπίτι είτε σε συνεννόηση με την ερευνήτρια σε ένα ουδέτερο σημείο συνάντησης και κάποια άλλα στην μειονότητα αυτών, συμπληρώθηκαν διαδικτυακά. Με αυτόν τον τρόπο λοιπόν ολοκληρώθηκαν και τα 150 ερωτηματολόγια από γονείς παιδιών κυρίως νηπιαγωγείου αλλά και από γονείς μεγαλύτερων παιδιών, αφού και τα παιδιά τους υπήρξαν κάποτε στο νηπιαγωγείο.

Συμπερασματικά, οι περιορισμοί της συγκεκριμένης έρευνας δεν ήταν άλλοι, εκτός από τον προαναφερθέν, λόγω της πανδημίας. Κατά τα άλλα, όλοι οι γονείς ήταν δεκτικοί στο να απαντήσουν με χαρά και προθυμία και μάλιστα είχαν και απορία για την έκβαση των αποτελεσμάτων, βρίσκοντας την έρευνα πολύ ενδιαφέρουσα και το θέμα της ιδιαίτερο για εξερεύνηση. Μάλιστα, συζητώντας και με ορισμένους,

εντυπωσιάστηκαν με το γεγονός, ότι σε αρκετές χώρες της Ευρώπης υπάρχουν αρκετοί άνδρες ως εκπαιδευτικοί στα νηπιαγωγεία και έτσι συνειδητοποίησαν την υπάρχουσα έλλειψη στην Ελλάδα στον τομέα αυτόν.

5° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

5. Αποτελέσματα έρευνας

5.1 Δημογραφική Ανάλυση

Όσον αφορά τα δημογραφικά στοιχεία της έρευνας, το 86.7% του δείγματος ήταν Γυναίκες και το 13.3% Άνδρες. Το 52.7% είχε ηλικία από 20 ως 35 ετών, 30% από 36 ως 45 ετών, και το 17.3% από 46 ως 55 ετών. Η μόρφωση ήταν για το 61.3% Λυκείου, για το 35.3% Γυμνασίου, και για το 3.3% Δημοτικού.

Στην ερώτηση: «Το παιδί σας στο νηπιαγωγείο έχει ή είχε νηπιαγωγό;», το 96.7% απάντησε ναι, Γυναίκα.

Πίνακας 1.1 Στοιχεία δημογραφικά – συχνότητες και ποσοστά.

		Συχνότητα	Τοις εκατό	Έγκυρο ποσοστό
Φύλο	Άνδρας	20	13.3	13.3
	Γυναίκα	130	86.7	86.7
Ηλικία	20-35 ετών	79	52.7	52.7
	36-45 ετών	45	30	30
	46-55 ετών	26	17.3	17.3
Μόρφωση	Απόφοιτος/η Δημοτικού / Γυμνασίου	5	5.3	5.3
	Απόφοιτος/η Λυκείου	32	21.3	21.3
	Απόφοιτος/η ΙΕΚ	21	14	14
	Απόφοιτος/η ΑΕΙ/ΤΕΙ	92	61.3	61.3

Νηπιαγωγός	Άνδρας	5	3.3	3.3
	Γυναίκα	145	96.7	96.7

5.2 Ανάλυση Αξιοπιστίας

Η ανάλυση αξιοπιστίας στη κλίμακα «Στάσεις για το φύλο Νηπιαγωγού», βρέθηκε για τις 19 προτάσεις να είναι στο .940 με βάση το δείκτη Cronbach's Alpha. Να σημειωθεί, ότι οι προτάσεις 3, 4, 11, 14, και 20 είχαν αντίστροφο νόημα, ευνοούσαν δηλαδή θετικές στάσεις για Άνδρα Νηπιαγωγό. Για αυτό το λόγο η βαθμολογία τους αντιστράφηκε, ώστε να συνάδει με τη κατεύθυνση των υπόλοιπων προτάσεων, όπου το 5 έδειχνε πλήρη διαφωνία για επηρεασμό διαπαιδαγώγησης από το Φύλο του Νηπιαγωγού και το 1 πλήρη συμφωνία.

Πίνακας 2. Ανάλυση Cronbach's Alpha.

Στατιστικά αξιοπιστίας	
Cronbach's Alpha	N of Items
.920	19

5.3 Περιγραφικά Κλίμακας

Οι συμμετέχοντες έπρεπε να αξιολογήσουν 19 προτάσεις σε κλίμακα από 1 ως το 5. Να σημειωθεί ότι το 5 έδειχνε πλήρη διαφωνία για επηρεασμό διαπαιδαγώγησης από το Φύλο του Νηπιαγωγού και το 1 πλήρη συμφωνία. Άρα το μέσον της κλίμακας ορίζεται το 3 – Ουδέτερη Στάση (2.50 ως 3.50). 9 στις 19 προτάσεις (47.4%) έδειξαν, ότι το δείγμα είχε ουδέτερη στάση ως προς τον επηρεασμό διαπαιδαγώγησης από το Φύλο του Νηπιαγωγού ενώ 10 στις 19 (52.6%) προτάσεις έδειξαν, ότι το δείγμα είχε θετική στάση απέναντι σε Άνδρες Νηπιαγωγούς, ή δεν θεωρούσε ότι το φύλο του νηπιαγωγού διαδραμάτιζε ρόλο στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού τους.

Πίνακας 3.1. Περιγραφικά Κλίμακας

	Περιγραφικά Κλίμακας					
	N	Ελάχιστο	Μέγιστο	Μέσος	Τυπ. Απόκλιση	Διάκριση;
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	150	1	5	2.83	1.514	Ουδ
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	150	1	5	2.67	1.805	Ουδ
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	150	1	5	3.67	1.487	OXI
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	150	1	5	3.22	1.646	Ουδ
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	150	1	5	3.53	1.629	Ουδ
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	150	1	5	3.36	1.631	Ουδ
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολέψει να το αποδείξει.	150	1	5	3.49	1.558	Ουδ
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	150	1	5	3.71	1.560	OXI
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	150	1	5	3.25	1.528	Ουδ
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	150	1	5	3.59	1.376	OXI
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	150	1	5	3.68	1.586	OXI
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	150	1	5	3.62	1.583	OXI
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	150	1	5	3.57	1.543	OXI
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	150	1	5	3.79	1.616	OXI
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	150	1	5	3.45	1.388	Ουδ
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσαρέσκεια το γεγονός.	150	1	5	3.55	1.629	Ουδ
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται	150	1	5	3.56	1.616	OXI

«γυναικοκρατούμενο».						
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	150	1	5	3.73	1.584	OXI
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	150	1	5	3.77	1.546	OXI

Ο μέσος όρος της κλίμακας ήταν 3.48 ($TA=.99$). Δηλαδή, στο σύνολο, το δείγμα είχε Ουδέτερη Στάση απέναντι στο Φύλο του Νηπιαγωγού.

Πίνακας 3.2. Περιγραφικά Κλίμακας Στάσεις

	Μέσος	Τυπ. Απόκλιση
Κλίμακες Στάσεις	3.48	.99

5.4 Στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα

Στην παρούσα υποενοότητα παρουσιάζονται τα αποτελέσματα που φανέρωσαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, κυρίως ως προς το φύλο και την ηλικία των ερωτώμενων, καθώς όσον αφορά τη μόρφωση, δεν βρέθηκαν σημαντικές διαφορές. Οι άνδρες λοιπόν ($M=3$, $TA=1.49$) είχαν πιο ουδέτερη στάση για την εξής πρόταση : «οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου», από ότι οι γυναίκες ($M=2.32$, $TA=1.34$) που συμφώνησαν περισσότερο (Πίνακας 4). Πραγματοποιήθηκε λοιπόν t- test ανεξάρτητων δειγμάτων για το Φύλο και την ερώτηση 11. Υπήρχε ισότητα διακυμάνσεων σύμφωνα με το Levene test: $p>.05$. Το τεστ έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές: $t(148)=2.09$, $p<.05$ (Πίνακας 7).

Οι ηλικίες 36-45 ετών είχαν μεγαλύτερη Διαφωνία (ερώτηση 12: $M=3.93$, $TA=1.51$, ερώτηση 14: $M= 3.76$, $TA=1.55$) από ότι οι υπόλοιπες ηλικίες στις ερωτήσεις 12 «Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού» και 14 «Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα». Στη Μονόδρομη απονα, υπήρχε

ομοιογένεια: $p > .05$, αλλά δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές για ερώτηση 12 και 14: $p > .05$ (Πίνακας 8).

Τέλος, οι ηλικίες 36-45 ετών είχαν μεγαλύτερη Διαφωνία (ερώτηση 2: $M=3.36$, $TA=1.51$, ερώτηση 6: $M=3.82$ $TA=1.60$, ερώτηση 16: $M=3.93$, $TA=1.27$), από ότι οι υπόλοιπες ηλικίες στις ερωτήσεις 2 «Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού», 6 «Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του», και 16 «Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού» (Πίνακας 5). Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές σε καμία από τις τρεις προτάσεις με ηλικία: $p > .05$ (Πίνακας 9) με Kruskal Wallis.

Πίνακας 4. Μέσοι όροι για την ερώτηση 10 «Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου» ανά φύλο.

Φύλο	Μέσος Όρος		N	Τυπ. Απόκλιση
	Κλίμακα (Συμφωνώ) 1 ως 5 (Διαφωνώ)			
Ανδρας	3.00		20	1.49
Γυναίκα	2.32		130	1.34
Σύνολο	2.41		150	1.38

Πίνακας 5. Μέσοι όροι για ερωτήσεις 2, 6, και 16 -- 2. «Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού», 6. «Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του», 16. «Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού» ανά ηλικία.

Ηλικία	Κλίμακα (Συμφωνώ) 1 ως 5 (Διαφωνώ)	2. Προτίμηση φύλου	6. Διαπαιδαγώγηση	16. Διαμόρφωση προγράμματος δραστηριοτήτων
20-35 ετών N=79	Μέσος Όρος	3.03	3.41	3.19
	Τυπ. Απόκλιση	1.53	1.63	1.43
36-45 ετών	Μέσος Όρος	3.36	3.82	3.93

N=45	Τυπ. Απόκλιση	1.51	1.60	1.27
	Μέσος Όρος	3.31	3.42	3.38
46-55 ετών N=26	Τυπ. Απόκλιση	1.49	1.68	1.27
	Μέσος Όρος	3.17	3.53	3.45
Σύνολο N=150	Τυπ. Απόκλιση	1.51	1.63	1.39
	Μέσος Όρος	3.17	3.53	3.45

Πίνακας 6. Μέσοι όροι για ερωτήσεις 12 και 14. 12. «Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού», 14. «Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα» ανά ηλικία.

Ηλικία		12.Έλλειψη κύρους	14.Κοινωνικά στερεότυπα
20-35 ετών	Μέσος Όρος	3.58	3.54
	N	79	79
	Τυπ. Απόκλιση	1.64	1.49
36-45 ετών	Μέσος Όρος	3.93	3.76
	N	45	45
	Τυπ. Απόκλιση	1.51	1.55
46-55 ετών	Μέσος Όρος	3.54	3.31
	N	26	26
	Τυπ. Απόκλιση	1.56	1.69
Σύνολο	Μέσος Όρος	3.68	3.57
	N	150	150
	Τυπ. Απόκλιση	1.59	1.54

Πίνακας 7. Έγινε t- test ανεξάρτητων δειγμάτων για Φύλο και ερώτηση 11. Υπήρχε ισότητα διακυμάνσεων σύμφωνα με το Levene test: $p > .05$. Το τεστ έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές: $t(148) = 2.09, p < .05$.

Τεστ Levene για Ισότητα	T-Test for Equality of Means
----------------------------	------------------------------

Διακυμάνσεων										
		F	Στ.Σημ.	t	βθ.ελ.	Στ.Σημ. (2- κατ/νση ς)	Διαφο ρές Μέσου	Τυπικό Σφάλμ α Διαφο ρών	95% Confidence Interval of the Difference	
									Κατώτε ρο	Ανώτε ρο
11.Επικοινωνία άνδρα νηπιαγωγού	Υπόθεση η Ίσων Διακυμ άνσεων	.11	.739	2.09	148.00	.038	.68	.33	.04	1.33
	Υπ. Μη Ίσων Διακυμ άνσεων			1.94	24.00	.064	.68	.35	-.04	1.41

Πίνακας 8. Μονόδρομη απονα: Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές για ερώτηση 12 και 14: $p > .05$.

		Αθρ. Τετραγώνω ν	βθ.ελ.	ΜΟ Τετραγώνου	F	Στ.Σημ.
12.Έλλειψη κύρους	Μεταξύ Ομάδων	4.16	2	2.08	.83	.440
	Εντός Ομάδων	370.48	147	2.52		
	Σύνολο	374.64	149			
14.Κοινωνικά στερεότυπα	Μεταξύ Ομάδων	3.39	2	1.69	.71	.494
	Εντός Ομάδων	351.44	147	2.39		
	Σύνολο	354.83	149			

Πίνακας 9. Kruskal Wallis – Ηλικία με ερώτηση 2,6,16. «Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού», «Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού

σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.», «Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού».

Δεν βρέθηκαν στατιστικά σημαντικές διαφορές σε καμία από τις τρεις προτάσεις με ηλικία: $p > .05$.

	2.Προτίμηση φύλου	6.Διαπαιδαγώγηση	12.Έλλειψη κύρους
X-Τετράγωνο	1.58	2.83	2.25
βθ.ελ.	2	2	2
Ασυμπ. Στ.Σημ.	.453	.243	.325

6° ΚΕΦΑΛΑΙΟ

1.1 Συζήτηση – Συμπεράσματα

Στην παρούσα έρευνα που πραγματοποιήθηκε με δείγμα 150 γονείς παιδιών νηπιαγωγείου ή και μεγαλύτερων που τα παιδιά τους φυσικά είχαν περάσει από τις αίθουσες νηπιαγωγείου, αναδύθηκαν ορισμένα σημαντικά συμπεράσματα αλλά και απαντήθηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν εξ αρχής.

Σε ένα γενικότερο πλαίσιο, απαραίτητο να αναφερθεί είναι, πως οι στατιστικές αναλύσεις που πραγματοποιηθήκαν, έγιναν βάσει δημογραφικών στοιχείων, τα οποία είχαν να κάνουν με το φύλο, την ηλικία, την μόρφωση των ερωτηθέντων, αλλά και με το κριτήριο αν το παιδί έχει ή είχε άνδρα ή γυναίκα νηπιαγωγό. Αξιοσημείωτο να αναφερθεί είναι το γεγονός, πως η μόρφωση φάνηκε να μην επηρεάζει τις απαντήσεις των γονέων, ενώ καίρια θέση έλαβε η ηλικία των ερωτηθέντων, παρά το φύλο αυτών. Βέβαια, αξίζει να σημειωθεί, πως και το ανδρικό φύλο στο δείγμα έκλειπε, εφόσον οι γυναίκες αποτέλεσαν το 86.7% του δείγματος.

Όσον αφορά λοιπόν τα ερευνητικά ερωτήματα, αυτά απαντήθηκαν μέσα από την συμπλήρωση όλων των ερωτήσεων του ερωτηματολόγιου, αλλά αναλυτικότερα παρουσιάζονται παρακάτω με τον εξής τρόπο :

1° ερευνητικό ερώτημα :

- Ποια η συμμετοχή των φύλων στους τομείς της Προσχολικής Εκπαίδευσης;

Με σκοπό να εκληφθούν απαντήσεις για το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, συμπληρώθηκαν με επιτυχία οι ερωτήσεις 1 και 3. Από τις απαντήσεις των γονέων λοιπόν, διαφαίνεται ξεκάθαρα το εξής : Άνδρας - N = 5 , Γυναίκα - N = 145. Από τα προαναφερθέντα, μπορεί να υπογραμμιστεί, πως το 3% αφορά τους άνδρες νηπιαγωγούς, ενώ το 97% τις γυναίκες νηπιαγωγούς. Επίσης, όσον αφορά την πρόταση 3, πάλι παρατηρείται πως ο άνδρας νηπιαγωγός εκλείπει στα ελληνικά σχολεία Προσχολικής Εκπαίδευσης, καθώς ο μέσος όρος των ανδρών γονέων, τείνει στο διαφωνώ απόλυτα (4.60) και αυτός των γυναικών τείνει στην ουδετερότητα (2.60).

2^ο ερευνητικό ερώτημα :

- Ποιες οι αντιλήψεις των γονέων όσον αφορά την καταλληλότητα του ανδρικού φύλο στην ανάληψη μιας τάξης νηπιαγωγείου;

Όσον αφορά το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, διαμορφώθηκε ο Πίνακας 3.1, με σκοπό να εκμαιευθούν οι απαντήσεις που χρειάζονται. Φυσικά μπορούν να ληφθούν υπόψη οι περισσότερες προτάσεις του ερωτηματολογίου γι' αυτό το ερευνητικό ερώτημα, δόθηκε όμως βάση στις προτάσεις 2,4 και 9. Όπως διαφαίνεται λοιπόν από τον παραπάνω πίνακα, αν και για την προτίμηση ως προς το φύλο του εκπαιδευτικού, οι γονείς τείνουν προς την ουδετερότητα (2.83), στις άλλες δύο προτάσεις 4 και 9 ο μέσος όρος τείνει προς το «διαφωνώ» με 3.67 και 3.71 αντίστοιχα.

3^ο ερευνητικό ερώτημα :

- Το είδος των δραστηριοτήτων και η συμμετοχής σε αυτές, σχετίζονται με το φύλο του/της νηπιαγωγού;

Σχετικά με το παραπάνω ερευνητικό ερώτημα έγινε η ανάλυση κάνοντας το διαχωρισμό του δείγματος σε άνδρες και γυναίκες, εφόσον οι πρώτοι έτειναν προς την ουδετερότητα (2.95) , ενώ οι τελευταίες προς το «διαφωνώ» (3.52). Αξίζει δηλαδή να σημειωθεί, πως οι γυναίκες δεν θεωρούσαν, ότι το πρόγραμμα διαμόρφωσης των καθημερινών δραστηριοτήτων εξαρτάται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.

Επίσης, μέσα από την ερώτηση 16 του ερωτηματολογίου, δίνεται και η απάντηση για το παρών ερευνητικό ερώτημα, καθώς σημαντικό να αναφερθεί είναι, πως παρατηρείται στατιστικά σημαντική διαφορά στις απαντήσεις, όσον αφορά την ηλικία των ερωτηθέντων (Πίνακας 5). Οι ηλικίες δηλαδή 36-45 ετών θεωρούν πως ο τρόπος διαμόρφωσης των δραστηριοτήτων στην τάξη, δεν εξαρτάται από το φύλο του εκπαιδευτικού (*M.O* : 3.93). Ενώ οι μικρότερες (20-35 ετών) και μεγαλύτερες (46-55 ετών) ηλικίες παρουσιάζονται πιο ουδέτερες.

4^ο ερευνητικό ερώτημα :

- Ο τρόπος επικοινωνίας με τα νήπια επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού;

Με σκοπό να δοθούν απαντήσεις και για το παραπάνω ερευνητικό ερώτημα, δίνεται βάση στην πρόταση 11, όπου πραγματοποιήθηκε t- test και διαφαίνονται στατιστικά σημαντικές διαφορές όσον αφορά το φύλο των ερωτώμενων, καθώς οι άνδρες του δείγματος είναι ουδέτεροι (3.00), ενώ οι γυναίκες ξεφεύγουν από την ουδετερότητα και τείνουν προς το «διαφωνώ» (3.68). Οπότε φαίνεται πως οι άνδρες γονείς δεν είναι σίγουροι στον αν η επικοινωνία θα είναι η ίδια ή θα διαφέρει από εκπαιδευτικούς του ίδιου φύλου.

5^ο ερευνητικό ερώτημα :

- Υπάρχουν κοινωνικά στερεότυπα γύρω από το φύλο του επαγγέλματος του/της νηπιαγωγού;

Στο σημείο αυτό, με σκοπό να βρεθούν απαντήσεις για το 5^ο σημαντικό ερευνητικό ερώτημα, που σχετίζεται με τα κοινωνικά στερεότυπα γύρω από το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού, διαμορφώθηκε ο Πίνακας 3.1 και συγκεκριμένα οι απαντήσεις δόθηκαν μέσα από τις προτάσεις 14,18 και 19. Όπως άλλωστε είναι φανερό, και οι 3 αυτές προτάσεις ξεπερνούν με τις απαντήσεις τους την ουδέτερη στάση, και τείνουν προς το «διαφωνώ» με τον μέσο όρο των απαντήσεων να κυμαίνεται στο 3.57, 3.56 και 3.73 αντίστοιχα. Είναι λοιπόν πρόδηλο, πως η ερώτηση 19 είχε την μεγαλύτερη απόκλιση από την ουδετερότητα, η οποία αφορούσε την αρρενωπότητα των ανδρών νηπιαγωγών και με τον αν αυτή συγχέεται με την επιλογή του συγκεκριμένου επαγγέλματος.

6^ο ερευνητικό ερώτημα :

- Κρίνεται σημαντική η συμμετοχή των ανδρών στην Προσχολική Εκπαίδευση, σύμφωνα με την άποψη των γονέων;

Όσον αφορά το τελευταίο ερευνητικό ερώτημα, η απάντησή του διαφαίνεται και σε αυτό στον Πίνακα 3.1 και σχετίζεται με την πρόταση 20 του ερωτηματολογίου. Φανερόνεται λοιπόν, πως με μέσο όρο στο 3.77, το δείγμα στο σύνολό του, τείνει στο να θεωρεί πως πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην Προσχολική Εκπαίδευση, με τις γυναίκες του δείγματος να παρουσιάζουν ξανά μια μικρή ανοδική διαφοροποίηση, με μέσο όρο στο 3.80, αντί αυτού των ανδρών στο 3.60. Δεν παύει όμως να έχει σημασία το γεγονός, πως το δείγμα σε αυτό το σημαντικότερο ερευνητικό ερώτημα ξέφυγε από την ουδετερότητα και παρέθεσε μια θετική στάση στην ύπαρξη ανδρών νηπιαγωγών.

Συμπερασματικά, ύστερα από την ολοκλήρωση της έρευνας αυτής με θέμα «Οι άνδρες νηπιαγωγοί: Τα στερεότυπα και οι αντιλήψεις των σημερινών γονέων», αναδύονται οι στάσεις και οι αντιλήψεις των γονέων. Το δείγμα λοιπόν παρουσιάζεται ουδέτερο προς θετικό στην ύπαρξη ανδρών εκπαιδευτικών στην Προσχολική Εκπαίδευση, όπως αυτό άλλωστε διαφαίνεται από τις στατιστικές αναλύσεις που υλοποιήθηκαν και παρουσιάστηκαν. Οι τελευταίες πραγματοποιήθηκαν βάσει δημογραφικών στοιχείων, αυτό του φύλου, της ηλικίας και της μόρφωσης των ερωτηθέντων, όπου και αξίζει να τονιστεί, ότι κατά κύριο λόγο η ηλικία ήταν αυτή που έδειξε στατιστικά σημαντικές διαφορές σε σχέση με τα υπόλοιπα δύο μεταβλητές. Ακόμη, σε ορισμένες ερωτήσεις – προτάσεις του ερωτηματολογίου έγινε αντιστροφή στις στατιστικές αναλύσεις, με σκοπό να υπάρξει η ίδια φορά νοήματος.

Επιπροσθέτως, αν συγκρίνει κανείς τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας με τα αποτελέσματα από τα ερευνητικά δεδομένα που παρατέθηκαν, αυτά επιβεβαιώνονται από τα τελευταία. Δηλαδή, από τα ερευνητικά δεδομένα ήταν πρόδηλη η προθυμία των ανδρών ερωτώμενων να ασχοληθούν επαγγελματικά με την εκπαίδευση και τη ψυχαγωγία των νηπίων, καθώς επίσης παρουσιάστηκαν παρόμοια υψηλά ποσοστά ανταπόκρισης, προσοχής και ευαισθησίας σε άνδρες και γυναίκες νηπιαγωγούς μέσα από συγκεκριμένη έρευνα (Marleen van Polanen, Colonnese, Louis Tavecchio, Blokhuis & Fukkink, 2017). Επίσης, η ποιότητα επαγγελματικής αλληλεπίδρασης ανδρών και γυναικών δεν διέφερε, κάτι το οποίο ενστερνίζονται και οι ερωτηθέντες γονείς της παρούσας έρευνας. Συμφωνά με μία ακόμη έρευνα που αναφέρθηκε στα ερευνητικά δεδομένα, οι ασκούμενοι άνδρες νηπιαγωγοί, κατά τη διάρκεια της πρακτικής τους άσκησης είχαν καλή αντιμετώπιση από τους γονείς των νηπίων

(Pirard, Schoenmaeckers, Camus, 2015) Παρόμοια θέση παρουσίασαν και οι σημερινοί γονείς, κάτι το οποίο διαφαίνεται από αρκετές απαντήσεις του ερωτηματολογίου, όπως για παράδειγμα αν θα ένιωθαν έκπληξη ή άβολα αν έβλεπαν για νηπιαγωγό του παιδιού τους άνδρα, όπου και οι απαντήσεις τους τείνουν προς διαφωνία (3.36).

Τέλος, όσον αφορά τα ερευνητικά ερωτήματα και τις ερευνητικές υποθέσεις διαπιστώνεται, ότι απαντήθηκαν και επιβεβαιώθηκαν αντίστοιχα. Σημαντικό να αναφερθεί είναι, πως αν και όλες οι ερευνητικές υποθέσεις επιβεβαιώθηκαν, μία ήταν αυτή, όπου οι απαντήσεις που δόθηκαν δεν ήταν σύμφωνες, ώστε να την επικυρώσουν. Με άλλα λόγια, αν και βάσει βιβλιογραφικών αναφορών στην Ελλάδα ο άνδρας δεν θεωρείται ικανός για την ανάληψη μιας νηπιακής τάξης, και αυτό φανερώνεται και από την έλλειψή του στο χώρο αυτό, το δείγμα των γονιών στη συγκεκριμένη έρευνα υποστήριξε, ότι ένας άνδρας μπορεί να εξασκήσει το επάγγελμα του νηπιαγωγού ικανότατα, εξίσου με μία γυναίκα.

1.2 Προτάσεις μελλοντικής έρευνας

Με την παρούσα ερευνητική εργασία με θέμα «Ο άνδρας νηπιαγωγός: Τα στερεότυπα και οι αντιλήψεις των σημερινών γονέων» διερευνήθηκαν οι απόψεις και οι στάσεις των γονέων για τους άνδρες νηπιαγωγούς και η καταλληλότητα αυτών όσον αφορά το επάγγελμα του εκπαιδευτικού στην Προσχολική Εκπαίδευση. Μέσα λοιπόν από τις απαντήσεις του ερωτηματολογίου αναδύθηκαν ορισμένες νέες απορίες αλλά και ιδέες, όπου θα μπορούσαν να διερευνηθούν σε μεταγενέστερες έρευνες, οι οποίες θα βοηθήσουν ακόμη περισσότερο στην ταχεία και ασφαλή ένταξη των ανδρών στον τομέα της Προσχολικής Εκπαίδευσης. Μέσα από το εργαλείο συλλογής δεδομένων τέθηκαν θέματα, όπως τα εξής:

- η αρρενωπότητα των ανδρών νηπιαγωγών.
- τα στερεότυπα της κοινωνίας σε ανδροκρατούμενα ή γυναικοκρατούμενα επαγγέλματα.
- η ψυχολογία του παιδιού με έναν άνδρα νηπιαγωγό.

Με δείγμα λοιπόν στην προκείμενη έρευνα τους γονείς, θα μπορούσε να τεθεί στο προσκήνιο, το γεγονός να πραγματοποιηθούν έρευνες με δείγμα τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς νηπιαγωγούς και κατά προτίμηση τους άνδρες. Ως στόχο να διερευνηθεί ο λόγος επιλογής τους συγκεκριμένου επαγγέλματος, αν δηλαδή είχαν κάποιο απώτερο σκοπό ανέλιξης ή όντως σπούδασαν καθαρά λόγω αγάπης στο επάγγελμα αλλά και τα παραπάνω θέματα. Ακόμη θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί έρευνα (ποιοτική) με δείγμα τα ίδια τα παιδιά, μιλώντας για τον/την νηπιαγωγό τους.

Έτσι, από την μελέτη και την υλοποίηση σχετικών ερευνών μπορούν να προταθούν απόψεις και λύσεις, όπου θα βοηθήσουν στην ομαλή και φυσική ένταξη των ανδρών στον προσχολικό τομέα εκπαίδευσης. Τέλος και μέσα από την κυβέρνηση μπορούν να προταθούν λύσεις, όπως η ελάττωση κάθε απόστασης στην εκπαίδευση, που υπάρχει μεταξύ ανδρών και γυναικών, μέσα από προγράμματα στοιχειώδους εκπαίδευσης για ενήλικες που να παρέχουν τις ίδιες δυνατότητες και στα δυο φύλα. Με την παροχή ίδιων δυνατοτήτων και ευκαιριών και στα δύο φύλα, όσον αφορά την εκπαίδευση προάγεται η ισότητα και ενδεχομένως ένας πολύ σημαντικός τομέας κοινωνικοποίησης, όπως αυτός της προσχολικής αγωγής αποκτήσει νέο δυναμικό προσωπικό με θέληση, γνώση και διάθεση ανεξαρτήτως φύλου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

Αναγνωστοπούλου, Μ., Αρβανίτη, Ι., & Κανταρτζή, Ε. (2004). *Η ανάληψη διδασκαλίας στην Α' τάξη από γυναίκες εκπαιδευτικούς: επιλογή ή συμμόρφωση;* Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου της Παιδαγωγικής Εταιρείας Ελλάδας, Αλεξανδρούπολη, 171-179.

Βασιλού-Παπαγεωργίου, Β. (1992). *Το επάγγελμα και η Κοινωνική Θέση του Εκπαιδευτικού. Θεωρητικές και Ερευνητικές Προσεγγίσεις.* Τα Εκπαιδευτικά, 33, 52-62.

Βιτσιλάκη-Σαρωνιάτη, Χ., Μαράτου-Αλιπράντη, Λ., Καπέλλα, Α.(2001). «*Εκπαίδευση Φύλο*» Μελέτη βιβλιογραφικής Επισκόπησης για το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας (ΚΕΘΙ), Αθήνα (κείμενο στο www.kethi.gr, ανάκτηση: Ιανουάριος 2009).

Δαουτόπουλος, Γ.Α. (1994), Γ.Α (1994), *Μεθοδολογία κοινωνικών ερευνών στον αγροτικό χώρο* (2^η έκδ.). Θεσσαλονίκη: Έκδοση του ιδίου.

Δαουτόπουλος, Γ.Α. (2005) *Μεθοδολογία Κοινωνικών Ερευνών*, 5^η εκδ, Θεσσαλονίκη.

Ζαβλάνος Μ.(2002) *Οργανωτική Συμπεριφορά* , Εκδ. Σταμούλη

Ζαβλάνος Μ. (2003) *Η Ολική Ποιότητα στην Εκπαίδευση*, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα.

Ηλίου, Μ. (1988α), *Οι Γυναίκες Πανεπιστημιακοί: Εξέλιξη της θέσης τους ή στασιμότητα; Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών* , τεύχ.70 (3-23).

Ηλίου, Μ. (1988β), *Εκπαίδευση και Κοινωνική Δυναμική* (δεύτερη έκδοση). Πορεία, Αθήνα.

Κανταρτζή, Ε., Ανθόπουλος, Κ. (2006), *Η Συμμετοχή των δύο φύλων στη Στελέχωση της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης.* Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων, 11, 5-19.

ΚΕΘΙ (2008). Αξιολόγηση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών που υποστηρίζουν τις γυναίκες στη συμμετοχή τους στην Τοπική Ανάπτυξη. Έρευνα του ΚΕΘΙ με Υπεύθυνη: Καθηγήτρια Ε. Θεοδωροπούλου – Συντονίστρια: Γ. Κορέλλα, Δ/ντρια ΚΕΘΙ. Αθήνα

Κοκκινάκη, Φ. (2006). *Κοινωνική ψυχολογία. Εισαγωγή στη μελέτη της κοινωνικής συμπεριφοράς*. Τυπωθήτω: Αθήνα.

Κοντογιαννοπούλου-Πολυδωρίδη, Γ. (2003). *Εκπαιδευτική Πολιτική και Πρακτική: Κοινωνιολογική Ανάλυση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Λαμπίρη – Δημάκη, Ι. (1974), *Προς μίαν Ελληνικήν Κοινωνιολογίαν της Παιδείας*. ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Μαραγκουδάκη, Ε. (1997). Οι γυναίκες διδάσκουν και οι άνδρες διοικούν. Στο *Φύλο και Σχολική Πράξη*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Μαραγκουδάκη, Ε. (2001), *Η Σύνθεση του Διδακτικού Προσωπικού και ο Καταμερισμός Εργασίας με Βάση τον Παράγοντα Φύλο στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση κατά το Χρονικό Διάστημα 1974-1997*. Επιστημονική Επετηρίδα Τμήματος ΦΠΨ Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, Δωδώνη, Ιωάννινα (όπως αναγράφεται στο ΚΕΘΙ 2008, Μελέτη Β3:18).

Μαραγκουδάκη, Ε. (2008), Ο Παράγοντας Φύλο στην Δευτεροβάθμια και Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: Όψεις Συνέχειας και Μεταβολής, στο ΔΕΛΗΓΙΑΝΝΗ-ΚΟΥΙΜΤΖΗ, Β./ΖΙΩΓΟΥ-ΚΑΡΑΣΤΕΡΓΙΟΥ, Σ./ΦΡΟΣΗ, Λ. (επιμ.) *Φύλο και Εκπαιδευτική Πραγματικότητα στην Ελλάδα: Προωθώντας Παρεμβάσεις για την Ισότητα των φύλων στο Ελληνικό Εκπαιδευτικό Σύστημα*. ΚΕΘΙ, Αθήνα.

Μαράτου-Αλιπράντη, Λ/Τεπερόγλου, Α. (2001), *Μελέτη για την Προώθηση των Γυναικών στην Επιστημονική Έρευνα. Καταγραφή Ερευνητικών Φορέων και Ερευνητικού Δυναμικού*. ΕΚΚΕ, Αθήνα.

Νόβα – Καλτσούνη, Χ. (2010). «Κοινωνιολογία της Εκπαίδευσης». Αθήνα: Gutenberg.

Ντερμανάκης, Ν. (2005), Ο Οριζόντιος Επαγγελματικός Διαχωρισμός στην Ελληνική Αγορά Εργασίας. *Στατιστικό Δελτίο 3*, ΚΕΘΙ (κείμενο στο www.kethi.gr, ανάκτηση: Ιούνιος 2009).

Ξωχέλλης, Π. (1984). *Το εκπαιδευτικό έργο ως κοινωνικός ρόλος: μια έρευνα για την αυτοαντίληψη και τις στάσεις των Ελλήνων εκπαιδευτικών*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Παπαγεωργίου Γ. (1998). «*Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*». Αθήνα, τυπωθήτω: Γιώργος Δαρδανός.

Πυργιωτάκης, Ι. (1992). *Η Οδύσσεια του διδασκαλικού Επαγγέλματος*. Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

Σαΐτη Α. & Μιχόπουλος Α., (2005). «*Αναγκαιότητα ανάπτυξης ηγετικών στελεχών της εκπαίδευσης : περίπτωση των υποδιευθυντών σχολικών μονάδων*». Επιστήμες Αγωγής.

Σαϊτης , Χ. (2007). *Οργάνωση και λειτουργία των σχολικών μονάδων*, Αυτοέκδοση, Αθήνα.

Σαχίνη-Καρδάση Α. *Μεθοδολογία έρευνας. Εφαρμογές στο χώρο της υγείας*. Εκδόσεις Βήτα, Αθήνα, 1997:155–161.

Σταμέλος, Γ. (1999). *Τα πανεπιστημιακά Παιδαγωγικά Τμήματα. Καταβολές. Παρούσα Κατάσταση. Προοπτικές*. Αθήνα: Gutenberg.

Φιλίας, Β. (1996), *Εισαγωγή στη μεθοδολογία και τις τεχνικές των κοινωνικών ερευνών*. Αθήνα: Gutenberg.

Χαρίτος, Χ.Γ. (1998) *Το Ελληνικό Νηπιαγωγείο και οι ρίζες του*. Gutenberg: Αθήνα.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

Aigner, J. C., J. Huber, B. Traxl, G. Poscheschnik, and L. Burkhardt. 2012, August. "Similarities and Differences in Interactions of Male and Female ECE Workers with Children." Paper presented at the 22nd EECERA annual conference, University of Innsbruck, Austria.

http://www.koordinationmaennerinkitas.de/uploads/media/EECERA_2012_Huber_Traxl.pdf.

Allemann-Ghionda, C./Terhart,E.(2006), Kompetenzen und Kompetenzenwicklung von Lehrerinnen und Lehrern: Ausbildung und Beruf. Zeitschrift fuer Padagogik (51. Beiheft) (17-11).

Allport, G.W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.

Androusou, A., Tsafos, V. (2018). Aspects of the professional identity of preschool teachers in Greece: investigating the role of teacher education and professional experience. *Teacher development. An international journal of teacher's professional development*. 22(4), 554-570.

Ball, C., 1994: Star right. The importance of early learning, London, RSA.

Bargel, T./Multrus, G./Ramm, M. (2005), Studiensituation und studentische Orientierungen. 9. Studierendensurvey an Universitäten und Fachhochschulen. Bundesministerium fuer Bildung und Forschung. Bonn, Berlin.

Bell, L. (Ed.) (2001). Preparing tomorrow's teachers to use technology: Perspectives of the leaders of twelvenational education associations. *Contemporary Issues in Technology and Teacher Education [Online Serial]*, 7(4).

Betz, M. & O'Connell, L. (1992). The role of inside and same-sex influencers in the choice of nontraditional occupations. *Sociological Inquiry*, 62(1), 98–106.

Bögels, S. M., and E. C. Perotti. 2011. "Does Father Know Best? A Formal Model of the Paternal Influence on Childhood Social Anxiety." *Journal of Child and Family Studies* 20: 171–181. doi:10.1007/s10826-010-9441-0.

Brandes, H., M. Andrä, W. Röseler, and P. S. Andrich. 2015. "Does Gender Make A Difference? Results from the German 'Tandem Study' on the Pedagogical Activity of Female and Male ECE Workers." *European Early Childhood Education Research Journal*, 23:3, 315-327.

Brandley, K. (2000), The Incorporation of Women into Higher Education: Paradoxical Outcomes. *Sociology of Education*, Vol.33, No.1 (1-18).

Brody, D. 2014. *Men Who Teach Young Children: An International Perspective*. London: Institute of Education Press.

Brody, D. L. (2015). The construction of masculine identity among men who work with young children: An international perspective. *European Early Childhood Education Research Journal*, 23(3), 351–361.

- Brown, R.J. (1995). *Prejudice: Its Social Psychology*. Oxford: Blackwell.
- Burr, V. (1998). *Gender and social psychology*. London: Routledge.
- Cameron, C. 2001. "Promise or Problem? A Review of the Literature of men Working in Early Childhood Services." *Gender, Work and Organization* 8 (4): 430–453.
- Cameron, C. 2006. Male workers and professionalism. *Contemporary issues in Early Childhood* 7, n°1: 68-79.
- Cushman, P. 2005. "Let's Hear it from the Males: Issues Facing Male Primary School Teachers." *Teaching and Teacher Education* 21: 227–240.
- Coleman, R.D., Rainwater, L. (1978). *Social standing in America*. New York: Basic Books.
- Coley, R. (2001), *Differences in the Gender Gap: Comparisons Across Racial/Ethnic Groups in Education and Work*. Educational Testing Service, Policy Information Center, Princeton.
- Connell, R.W.(2005). *Το κοινωνικό φύλο*. Αθήνα:Επίκεντρο.
- Deem, R. (1978). *Women and Schooling*. Routledge & Kegan Paul, London.
- Fend, H. (1998), *Qualität in Bildungswesen-Schulforschung zu Systembedingungen, Schulprofile und Schülerleistung*. Juventa Verlag, Weinheim/München.
- Florence Pirard, Pauline Schoenmaeckers, Pascale Camus. *Men in Childcare Services: from Enrolment in Training Programs to Job Retention*. Article in *European Early Childhood Education Research Journal* · June 2015.
- Gelfer, J., 1991: Teacher – parent partnerships: *Enhancing communication, Childhood Education*, 45, 164-167.
- Glendynning, A. & Darling, J., *Gender Matters in Schools: Pupils and Teachers*, London, Cassel, London, 1996.
- Gilbert, N. *Research theory and method*. In: Gilbert N(ed) *Researching social life*. Sage, London, 1993.
- Gilligan, C. (1990), *Die andere Stimme*. Piper, München.
- Hogemann, M. (2000). *Νηπιαγωγός-Ένα όχι συνηθισμένο επάγγελμα* (Μεταφρ.: Michael Stork, Επιμ.: Μ.Γ. Μερακλής). Αθήνα: Κορφή.

Houston, B. (1985) Gender Freedom and the Subtleties of Sexist Education. *Educational Theory*, 35(4), 359-369.

Ian Falk, (2003) "Designing effective leadership interventions: a case study of vocational education and training". *Leadership & Organization Development Journal*, Vol. 24 Iss: 4, pp. 193 -203.

Kleinschmidt, G. (1994), Schulqualität und Lehrerleistung. *Erziehungswissenschaft und Beruf (EwuB)*, Heft 4.

Kleinschmidt, G. (1997), Das Wichtigste – Lehren fuer Amerikas Zukunft. Ein Bericht der Nationalen Kommission, New York 1996 (Rezension). *Zeitschrift für Berufs- & Wirtschaftspädagogik (ZBW)*, Heft 4.

Kochanska, G., and N. Aksan. 2004. "Development of Mutual Responsiveness Between Parents and Their Young Children." *Child Development* 75 (6): 1657–1676.

Lamb, M. E. 1975. "Fathers: Forgotten Contribution to Child Development." *Human Development* 18: 245–266.

Le Camus, J. 2000. *Le vrai rôle du père*. Paris: Editions Odile Jacob. [German edition (2001): *Väter. Die Bedeutung des Vaters für die psychische Entwicklung des Kindes*. Weinheim: Beltz].

Li, M., F. Deng, and L. Liu. 2015. "How to Advance the Initial Training System For Chinese Kindergarten Teachers in a New Era." In *Early childhood education in Three Cultures: China, Japan and the United States*, edited by L. Huo, S. B. Neuman, and A. Nanakida, 127-141. Heidelberg: Springer.

Lumby, J., and M. Coleman. 2007. *Leadership and Diversity: Challenging Theory and Practice in Education*. London: Sage.

Maccoby, E./Jaclin, C. (1974). *The Psychology of Sex Differences*. University Press, Stanford.

Marleen van Polanen, Cristina Colonnese, Louis W. C. Tavecchio, Susanne Blokhuis & Ruben G. Fukkink (2017) Men and women in childcare: a study of caregiver–child interactions, *European Early Childhood Education Research Journal*, 25:3, 412-424, DOI:10.1080/1350293X.2017.1308165
<https://doi.org/10.1080/1350293X.2017.1308165>

Ministry of Education and Research. (2005). Act of kindergarten. Retrieved from http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Barnehager/engelsk/Act_no_64_of_June_2005_web.pdf

Ministry of Education and Research. (2011). Framework plan for the Content and Tasks of Kindergartens. Retrieved from http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Barnehager/engelsk/Framework_Plan_for_the_Content_and_Tasks_of_Kindergartens_2011.pdf.

- OECD. 2012. Education at A Glance 2012: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing. doi:10.1787/eag-2012-en.
- Oppenheim AN. *Questionnaire design and attitude measurement*. Heinemann, London, 1984.
- Paquette, D. 2004. "Theorizing the Father/Child Relationship: Mechanisms and Development Outcomes." *Human Development* 47: 193–219. doi:10.1159/000078723.
- Peeters, J., Rohrmann, T., Emilsen, K. (2015). Gender balance in ECEC: Why is there so little progress?. *European Early Childhood Education Research Journal, Routledge*, 23, 302-314.
- Rentzou, K., & Ziganitidou, K. (2009). Greek male early childhood educators: Self and societal perceptions towards their chosen profession. *Early Years*, 29(3), 271–279.
- Polit DF, Beck CT. *Nursing research: Principles and methods*. 8th ed. Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia, 2008.
- Rohrmann, T. 2014. Davantage d'hommes dans les Kitas en Allemagne. Renforcement des stéréotypes ou chance pour l'égalité des sexes ? In *L'égalité des filles et des garçons dès la petite enfance*, ed. F. Hauwelle, M.N. Rubio and S. Rayna, 107-127. Toulouse: Érès.
- Roska, J. (2000), Double Disadvantage or Blessing in Disguise? Understanding the Relationship Between College Major and Employment Sector. *Sociology of Education*, No.78 (210-233).
- Rusch, E. 2004. "Gender and Race in Leadership Preparation: A Constrained Discourse." *Educational Administration Quarterly* 140 (1): 16–48.
- Robson, C. (2010). *Η έρευνα του πραγματικού κόσμου. Ένα μέσον για κοινωνικούς επιστήμονες και επαγγελματίες ερευνητές*. (Μτφ. Β. Νταλάκου & Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Gutenberg.
- Sakellariou, M., & Rentzou, K. (2007). Male early childhood educators: The element missing from preschool settings – A pilot study. *The International Journal of Learning*, 14(1), 41–50.
- Satir, V., 1988: *The new peoplemaking*. Palo Alto, CA: Science and Behavior Books.

- Schleicher, K. (Hrsg.): Elternhaus und Schule. Kooperation ohne Erfolg? Duesseldorf 1972, σελ.223.
- Schleicher, K. (Hrsg): Elternmitsprache und Elternbildung. Duesseldorf 1973, σελ.50.
- Solar, C. 2010. Apport des études genre à l'éducation et à la formation des adultes. *Savoirs* 1, n°22: 55-62.
- Swick, K. 1997: *A family-school approach for nurturing caring in young children*, *Family Childhood Education Journal*, 25 (2), 151-154.
- Tajfel, H. & Wilkes, A. L. (1963). *Classification and quantitative judgement*. *British Journal of Psychology*, 54, 101-114.
- Urban, M., M., Vandebroek, K., Van Laere, A., Lazzari, and J. Peeters. 2012. Towards Competent Systems in Early Childhood Education and Care. Implications for Policy and Practice. *European Journal of Education* 47, n°4: 508-526.
- Vandebroek, M., and J. Peeters. 2008. "Gender and Professionalism: A Critical Analysis of Overt and Covert Curricula." *Early Child Development and Care* 178 (7–8): 703–15.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ ΓΙΑ ΓΟΝΕΙΣ

Στην κάθε παρακάτω πρόταση-ερώτηση, σημειώστε τον αντίστοιχο αριθμό αξιολογώντας την με βάση την 5βαθμη κλίμακα διαβάθμισης, όπου 1= ΣΥΜΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ, 2= ΣΥΜΦΩΝΩ, 3= 3=ΟΥΤΕ ΔΙΑΦΩΝΩ ΟΥΤΕ ΣΥΜΦΩΝΩ, 4=ΔΙΑΦΩΝΩ ΑΠΟΛΥΤΑ, 5=ΔΙΑΦΩΝΩ.

Φύλο	ο Άνδρας			ο Γυναίκα		
Ηλικία	ο 20-35 ετών		ο 36-45 ετών		ο 46-55 ετών	
Μορφωτικό επίπεδο	ο Απόφοιτος/η Δημοτικού	ο Απόφοιτος/η Γυμνασίου	ο Απόφοιτος/η Λυκείου	ο Απόφοιτος/η ΙΕΚ	ο Απόφοιτος/η ΑΕΙ/ΤΕΙ	
1. Το παιδί σας στο νηπιαγωγείο έχει ή είχε νηπιαγωγό;	ο Άνδρας			ο Γυναίκα		
2. Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού.			1 2 3	4 5		
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα.			1 2 3	4 5		
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα.			1 2 3	4 5		
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.			1 2 3	4 5		
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.			1 2 3	4 5		
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.			1 2 3	4 5		
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολέψει να το αποδείξει.			1 2 3	4 5		
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.			1 2 3	4 5		

10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	1	2	3	4	5
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα.	1	2	3	4	5
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	1	2	3	4	5
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	1	2	3	4	5
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα.	1	2	3	4	5
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	1	2	3	4	5
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	1	2	3	4	5
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσαρέσκεια το γεγονός.	1	2	3	4	5
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	1	2	3	4	5
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	1	2	3	4	5
20. Κατά την άποψή σας, θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση.	1	2	3	4	5

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

Πίνακας 4.1. Mann-Whitney τεστ για Διαφορές Φύλου στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλο Νηπιαγωγού: ** $p < .05$, * $p < .10$.

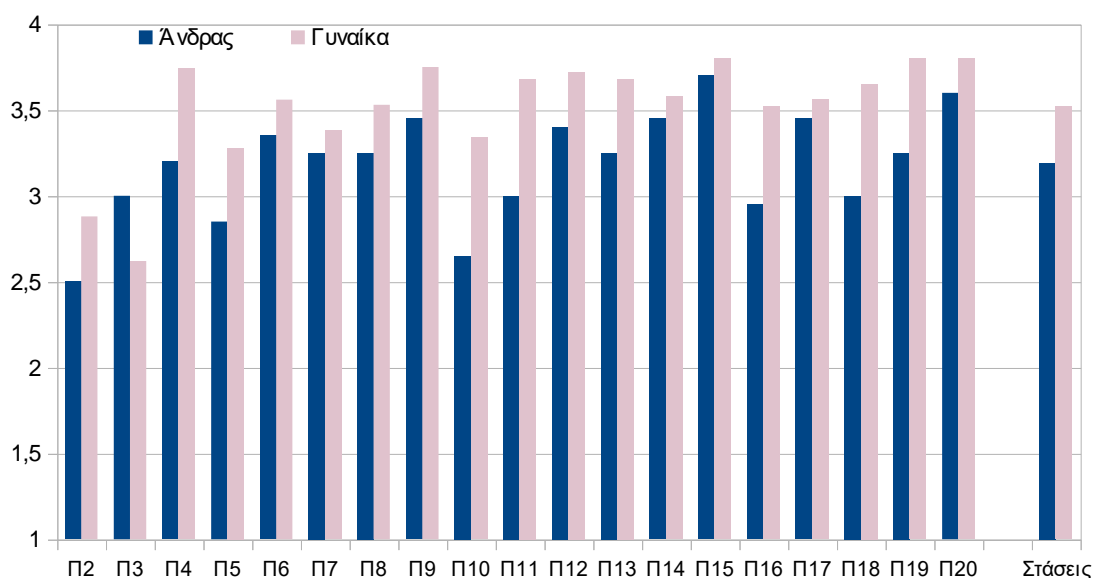
	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	pvalue
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1142.00	1352.00	-90	.366
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1182.00	9697.00	-.71	.479
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1006.00	1216.00	-1.72	.086*
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	1099.00	1309.00	-1.15	.248
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	1154.50	1364.50	-.85	.394
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	1233.00	1443.00	-.39	.698
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολεύει να το αποδείξει.	1150.00	1360.00	-.87	.386
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	1113.50	1323.50	-1.11	.268
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	975.00	1185.00	-1.85	.064*
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	951.50	1161.50	-2.00	.046**
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	1113.50	1323.50	-1.10	.270
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	1095.00	1305.00	-1.20	.228
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1247.50	1457.50	-.30	.761
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να σιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	1236.00	1446.00	-.39	.696
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	1000.50	1210.50	-1.70	.088*
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσάρεσκα το γεγονός.	1246.50	1456.50	-.32	.753
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	987.00	1197.00	-1.84	.066*
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	997.00	1207.00	-1.81	.070*
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1191.00	1401.00	-.65	.514
Στάσεις Φύλου Νηπιαγωγού	1010.50	1220.50	-1.60	.109*

Πίνακας 4.2. Μέσοι όροι Φύλου στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

Φύλο	Ανδρας		Γυναίκα	
	N=20		N=130	
	Μέσος Όρος Τυπ. Απόκλιση Μέσος Όρος Τυπ. Απόκλιση			
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	2.50	1.24	2.88	1.55
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.00	1.78	2.62	1.81
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.20	1.47	3.74	1.48
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	2.85	1.57	3.28	1.66

6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	3.35	1.53	3.56	1.65
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	3.25	1.62	3.38	1.64
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολέψει να το αποδείξει.	3.25	1.55	3.53	1.56
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	3.45	1.54	3.75	1.57
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	2.65	1.53	3.34	1.51
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.00	1.49	3.68	1.34
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.40	1.60	3.72	1.58
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	3.25	1.62	3.68	1.58
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.45	1.67	3.58	1.53
15. Θεωρείτε πρέπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.70	1.63	3.80	1.62
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	2.95	1.43	3.52	1.37
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσαρέσκεια το γεγονός.	3.45	1.76	3.56	1.61
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναίκοκρατούμενο».	3.00	1.56	3.65	1.61
19. Θεωρείτε ορθό να συγγέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.25	1.55	3.80	1.58
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.60	1.57	3.80	1.55
Στάσεις	3.19	1.03	3.52	.98

Γράφημα 1. Μέσοι όροι Φύλου στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

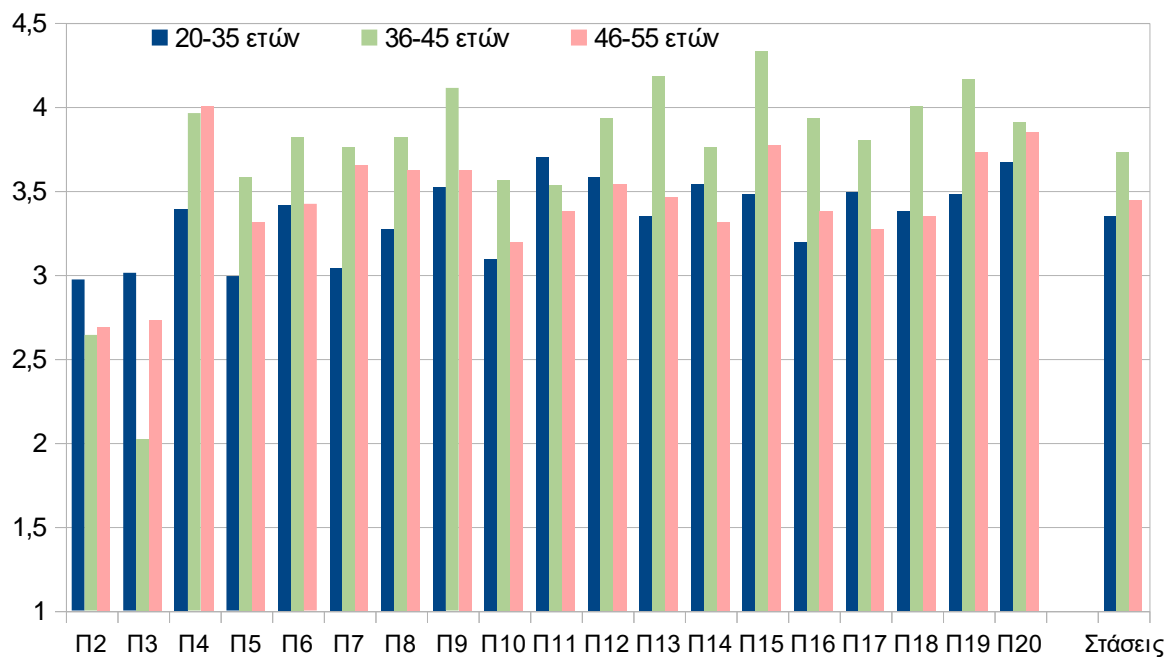
Πίνακας 5.1. Kruskal-Wallis τεστ για Διαφορές Ηλικίας στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλο Νηπιαγωγού: $**p < .05$, $*p < .10$.

	Kruskal Wallis W	df	pvalue
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1.58	2	.453
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	8.94	2	.011**
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	5.04	2	.081*
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	4.20	2	.123
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	2.83	2	.243
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	6.69	2	.035**
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολέψει να το αποδείξει.	4.27	2	.119
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	5.76	2	.056*
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	3.11	2	.212
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1.31	2	.520
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	2.25	2	.325
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	9.68	2	.008**
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1.29	2	.525
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	10.07	2	.007**
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	8.52	2	.014**
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσарέσκεια το γεγονός.	2.56	2	.279
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	5.35	2	.069*
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	6.14	2	.046**
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1.29	2	.524
Στάσεις	5.36	2	.068*

Πίνακας 5.2. Μέσοι όροι Ηλικίας στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

Ηλικία	20-35 ετών - N=79		36-45 ετών - N=45		46-55 ετών - N=26	
	Μέσος	Τυπ. Απόκλιση	Μέσος	Τυπ. Απόκλιση	Μέσος	Τυπ. Απόκλιση
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	2.97	1.53	2.64	1.51	2.69	1.49
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.01	1.81	2.02	1.66	2.73	1.80
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να ανταπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.39	1.58	3.96	1.35	4.00	1.30
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτιση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	2.99	1.66	3.58	1.57	3.31	1.67
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	3.41	1.63	3.82	1.60	3.42	1.68
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	3.04	1.65	3.76	1.55	3.65	1.55
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολέψει να το αποδείξει.	3.27	1.57	3.82	1.53	3.62	1.50
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	3.52	1.59	4.11	1.43	3.62	1.60
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	3.09	1.43	3.56	1.65	3.19	1.58
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.70	1.34	3.53	1.47	3.38	1.33
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.58	1.64	3.93	1.51	3.54	1.56
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	3.35	1.61	4.18	1.34	3.46	1.70
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.54	1.49	3.76	1.55	3.31	1.69
15. Θεωρείτε πρέπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.48	1.70	4.33	1.37	3.77	1.56
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	3.19	1.43	3.93	1.27	3.38	1.27
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσανεξία το γεγονός.	3.49	1.66	3.80	1.60	3.27	1.59
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	3.38	1.67	4.00	1.45	3.35	1.62
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.48	1.66	4.16	1.40	3.73	1.56
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.67	1.57	3.91	1.46	3.85	1.64

Στάσεις	3.35	1.05	3.73	.93	3.44	.88
---------	------	------	------	-----	------	-----

Γράφημα 2. Μέσοι όροι Ηλικίας στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

Πίνακας 6.1. Kruskal-Wallis τεστ για Διαφορές Μόρφωσης (Ως Λύκειο, ΙΕΚ, ΑΕΙ/ΤΕΙ) στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλο Νηπιαγωγού: **p <.05, *p<.10.

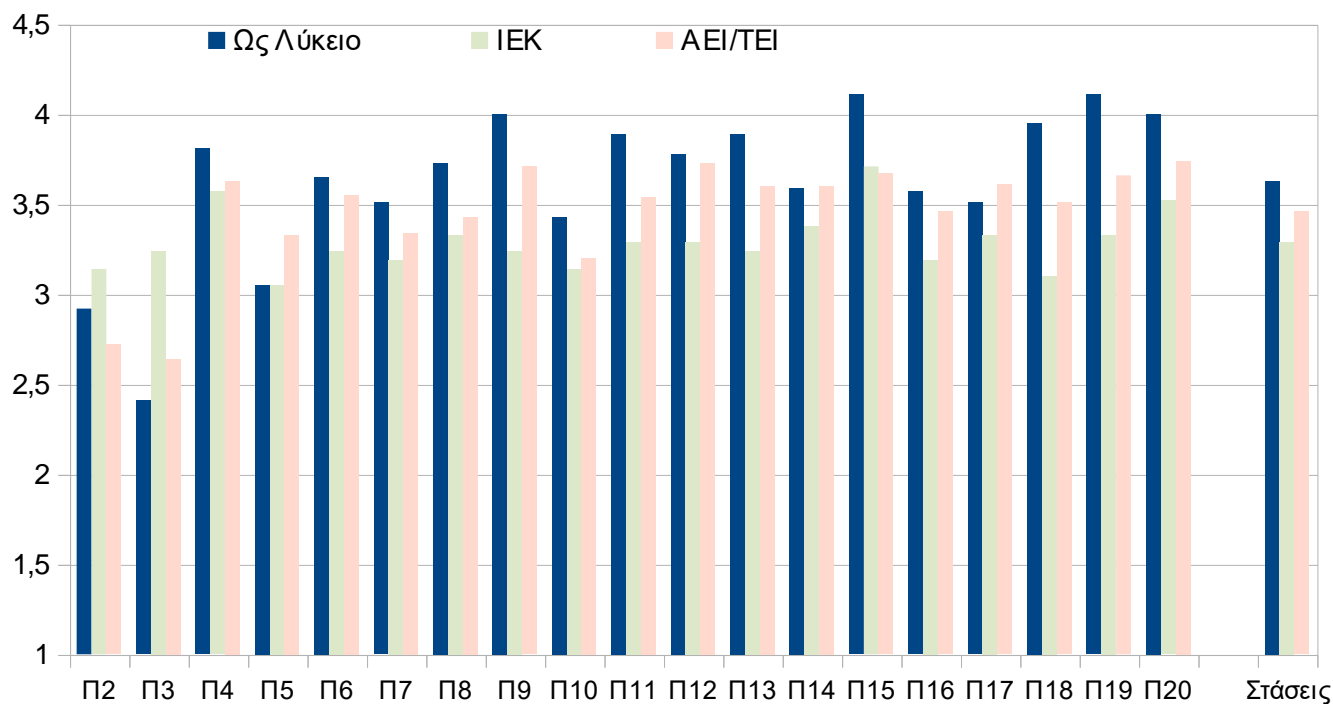
	Kruskal Wallisdfpvalue	
2. (ΑΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1.68	2 .431
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.33	2 .189
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΑΕΝ) μπορεί να ανταπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	.28	2 .871
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	.97	2 .617
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	1.18	2 .555

7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	.78	2	.677
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολεύει να το αποδείξει.	1.43	2	.488
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	3.16	2	.206
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	.98	2	.613
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	2.13	2	.345
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	1.84	2	.398
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	2.81	2	.246
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	.46	2	.794
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	2.70	2	.259
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	.85	2	.653
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσαρέσκεια το γεγονός.	.61	2	.739
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	4.28	2	.118
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	5.16	2	.076*
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	1.86	2	.395
Στάσεις	1.02	2	.602

Πίνακας 6.2. Μέσοι όροι Μόρφωσης στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

Μόρφωση	Ως Λύκειο – N=37		ΙΕΚ – N=21		ΑΕΙ/ΤΕΙ – N=92	
	Μέσος Τυπ.	Απόκλιση	Μέσος Τυπ.	Απόκλιση	Μέσος Τυπ.	Απόκλιση
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	2.92	1.53	3.14	1.42	2.72	1.53
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	2.41	1.72	3.24	1.95	2.64	1.79
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.81	1.39	3.57	1.66	3.63	1.50
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	3.05	1.70	3.05	1.66	3.33	1.63
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	3.65	1.62	3.24	1.70	3.55	1.63

7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	3.51	1.69	3.19	1.72	3.34	1.60
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολεύει να το αποδείξει.	3.73	1.57	3.33	1.77	3.43	1.51
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	4.00	1.43	3.24	1.73	3.71	1.56
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	3.43	1.66	3.14	1.56	3.20	1.48
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.89	1.15	3.29	1.55	3.54	1.41
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.78	1.53	3.29	1.74	3.73	1.58
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	3.89	1.56	3.24	1.76	3.60	1.55
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.59	1.61	3.38	1.56	3.60	1.53
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	4.11	1.52	3.71	1.79	3.67	1.61
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	3.57	1.46	3.19	1.63	3.46	1.30
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσαρέσκεια το γεγονός.	3.51	1.71	3.33	1.71	3.61	1.59
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	3.95	1.47	3.10	1.67	3.51	1.64
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	4.11	1.47	3.33	1.59	3.66	1.61
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	4.00	1.51	3.52	1.72	3.74	1.53
Στάσεις	3.63	.90	3.29	1.10	3.46	1.01

Γράφημα 3. Μέσοι όροι Μόρφωσης στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

Πίνακας 7.1. Mann-Whitney τεστ για Διαφορές “το παιδί σας στο νηπιαγωγείο έχει ή είχε νηπιαγωγό; Άνδρα / Γυναίκα” στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλο Νηπιαγωγού:
**p <.05, *p<.10.

	Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	pvalue
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	278.50	293.50	-.91	.363
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	163.00	10748.00	-2.27	.023**
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	330.50	345.50	-.35	.724
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	282.00	10867.00	-.88	.381
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	301.00	10886.00	-.68	.495
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	339.00	10924.00	-.26	.797
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολέψει να το αποδείξει.	331.00	346.00	-.34	.730
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	322.50	337.50	-.45	.652
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	326.00	341.00	-.39	.694
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	361.50	376.50	-.01	.991
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	361.00	376.00	-.02	.987
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	329.50	344.50	-.37	.713

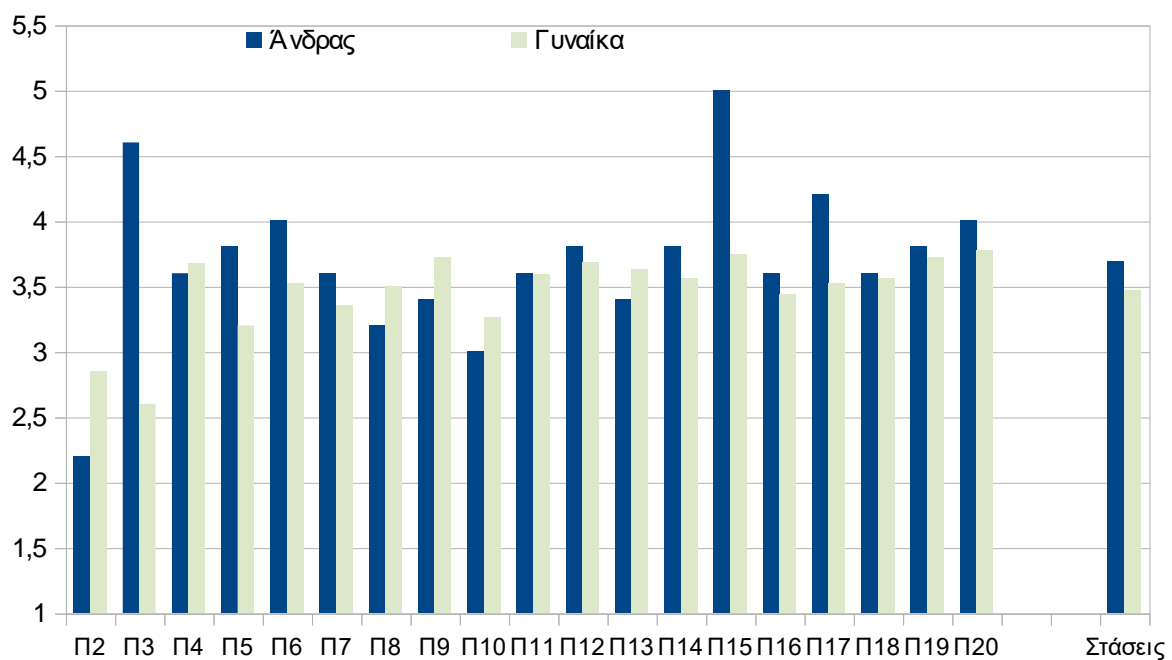
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	339.50	10924.50	-.25	.801
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	195.00	10780.00	-1.94	.053
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	321.00	10906.00	-.45	.655
17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσαρέσκεια το γεγονός.	263.50	10848.50	-1.10	.269
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	337.50	10922.50	-.28	.781
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	344.00	10929.00	-.21	.834
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	327.00	10912.00	-.40	.687
Στάσεις	300.00	10885.00	-.65	.513

Πίνακας 7.2. Μέσοι όροι «το παιδί σας στο νηπιαγωγείο έχει ή είχε νηπιαγωγό;» στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

το παιδί σας στο νηπιαγωγείο έχει ή είχε νηπιαγωγό;	Ανδρας - N=5		Γυναίκα - N=145	
	Μέσος Τυπ. Απόκλιση	Μέσος Τυπ. Απόκλιση	Μέσος Τυπ. Απόκλιση	Μέσος Τυπ. Απόκλιση
2. (ΔΕΝ) Έχετε κάποια προτίμηση ως προς το φύλο του/της νηπιαγωγού. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	2.20	1.30	2.85	1.52
3. Είχε κάποτε το παιδί σας νηπιαγωγό άνδρα (ΓΥΝΑΙΚΑ). (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	4.60	.55	2.60	1.80
4. Πιστεύετε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να αντεπεξέλθει στον επαγγελματικό του ρόλο εξίσου καλά με μια γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.60	1.52	3.67	1.49
5. Θα είχατε κάποιο πρόβλημα ή δυσανασχέτηση αν το παιδί σας είχε άνδρα νηπιαγωγό.	3.80	1.79	3.20	1.64
6. Πιστεύετε πως η διαπαιδαγώγηση του παιδιού σας θα εξαρτηθεί από το φύλο του εκπαιδευτικού του.	4.00	1.73	3.52	1.63
7. Θα νιώθατε έκπληξη/άβολα αν όταν γνωρίζατε πρώτη φορά τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας, διαπιστώνατε ότι είναι άνδρας.	3.60	1.67	3.35	1.64
8. Αν ένας άνδρας αγαπά τα παιδιά και την προσχολική εκπαίδευση, θεωρείτε πως το φύλο του θα τον δυσκολέψει να το αποδείξει.	3.20	1.79	3.50	1.56
9. Πιστεύετε ότι για να είναι χαρούμενο το παιδί σας στο νηπιαγωγείο θα πρέπει ο/η εκπαιδευτικός να είναι γυναίκα.	3.40	1.82	3.72	1.56
10. Θεωρείτε ότι οι γυναίκες είναι πιο κατάλληλες για το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού λόγω του μητρικού ενστίκτου.	3.00	1.41	3.26	1.54
11. Θεωρείτε πως ένας άνδρας νηπιαγωγός (ΔΕΝ) μπορεί να έχει την επικοινωνία με τα νήπια, που θα είχε και αντίστοιχα μία γυναίκα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.60	1.52	3.59	1.38
12. Θεωρείτε πως ένας άνδρας χάνει το κύρος του με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.80	1.64	3.68	1.59
13. Πιστεύετε πως η συνεργασία με τον εκπαιδευτικό του παιδιού σας εξαρτάται από το φύλο του.	3.40	1.67	3.63	1.59
14. Πιστεύετε ότι η αντίληψη για το φύλο του/της νηπιαγωγού (ΔΕΝ) οφείλεται σε κοινωνικά στερεότυπα. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	3.80	1.64	3.56	1.55
15. Θεωρείτε πρόπον ένας άνδρας να στιγματίζεται από την κοινωνία λόγω της επιλογής του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	5.00	.00	3.74	1.63
16. Ο τρόπος που διαμορφώνεται το πρόγραμμα δραστηριοτήτων θεωρείτε ότι επηρεάζεται από το φύλο του/της νηπιαγωγού.	3.60	1.95	3.44	1.37

17. Αν το παιδί σας (αγόρι) επιθυμούσε να ασχοληθεί με την προσχολική αγωγή, θα σας προκαλούσε δυσαρέσκεια το γεγονός.	4.20	1.79	3.52	1.62
18. Σε μια αναπτυσσόμενη πια κοινωνία, θεωρείτε ακόμη πως το επάγγελμα του/της νηπιαγωγού θα πρέπει να χαρακτηρίζεται «γυναικοκρατούμενο».	3.60	1.95	3.56	1.61
19. Θεωρείτε ορθό να συγχέεται η αρρενωπότητα ενός άνδρα με την επιλογή του επαγγέλματος του νηπιαγωγού.	3.80	1.79	3.72	1.58
20. Κατά την άποψή σας, (ΔΕΝ) θα πρέπει να υπάρχουν άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση. (ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΗ)	4.00	1.73	3.77	1.55
Στάσεις	3.69	1.09	3.47	.99

Γράφημα 4. Μέσοι όροι «το παιδί σας στο νηπιαγωγείο έχει ή είχε νηπιαγωγό; Άνδρα / Γυναίκα» στις Στάσεις για Επηρεασμό Φύλου Νηπιαγωγού.

FREQUENCIES

/VARIABLES= E_2r E_3r E_4r E_5 E_6 E_7 E_8 E_9 E_10
E_11r E_12 E_13 E_14r E_15 E_16 E_17 E_18 E_19 E_20r Στάσεις

/FORMAT=AVALUE TABLE

/HISTOGRAM=NORMAL.

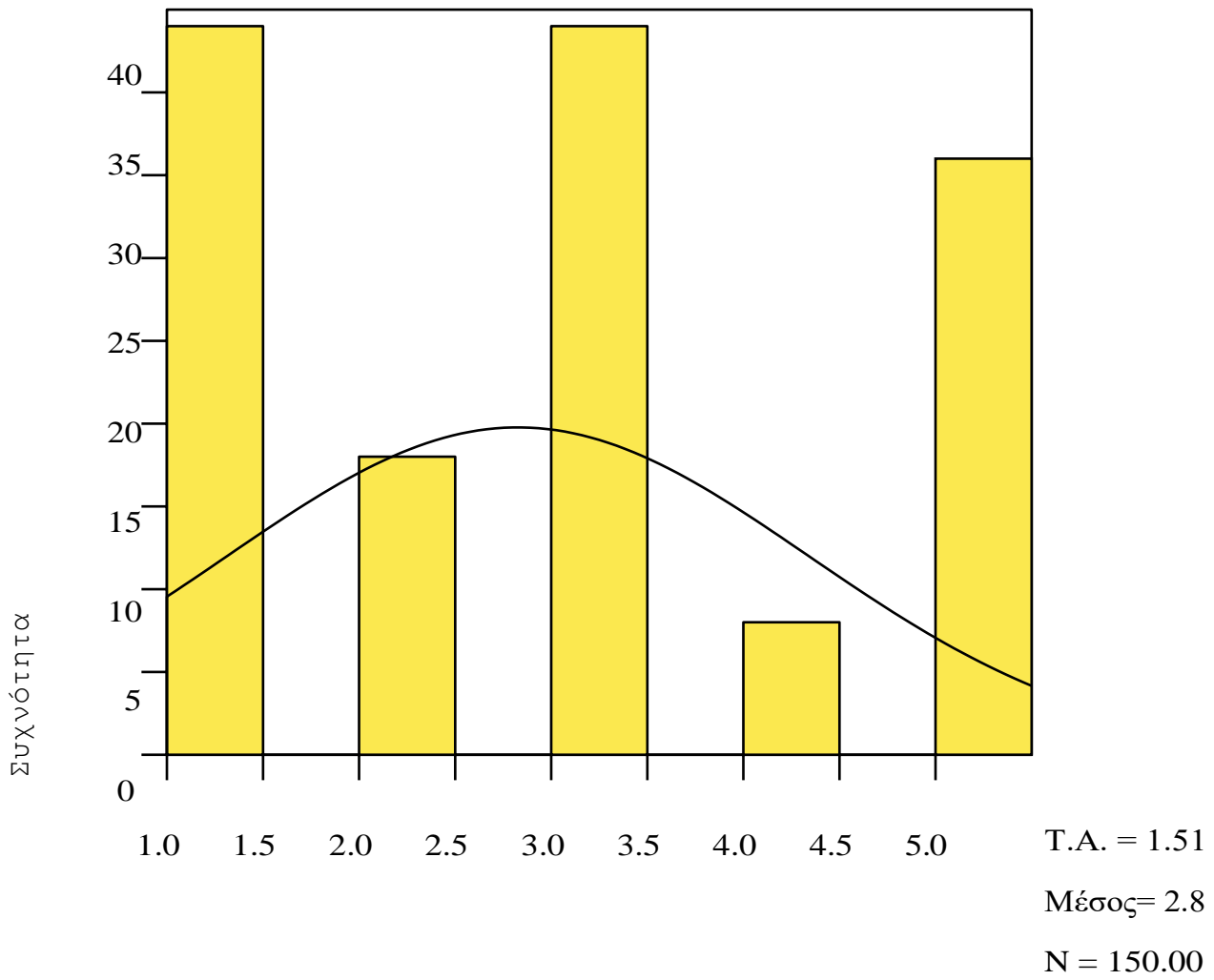
Στατιστικά

	2.Προτίμηση φύλου	3.Ανδρα Νηπιαγωγό	4.Ανταπόκριση επαγγελματικού ρόλου	5.Πρόβλημα / Δυσανασχέτηση	6.Διαπαιδαγώγηση	7.Εκπληξη / Αμηχανία	8.Αγάπη προσχολικής εκπαίδευσης
N Έγκυρες	150	150	150	150	150	150	150
Ελλειπούσες	0	0	0	0	0	0	0
ΜέσοςΌρος	2.83	2.67	3.67	3.22	3.53	3.36	3.49
ΤΑ	1.51	1.80	1.49	1.65	1.63	1.63	1.56
Ελάχιστο	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα
Μέγιστο	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό
	9.Χαρά παιδιού στο νηπιαγωγείο	10.Μητρικό ένστικτο	11.Επικοινωνία άνδρα νηπιαγωγού	12.Έλλειψη κύρους	13.Συνεργασία εκπαιδευτικού - γονιού	14.Κοινωνικά στερεότυπα	15.Στηγματισμός κοινωνίας
N Έγκυρες	150	150	150	150	150	150	150
Ελλειπούσες	0	0	0	0	0	0	0
ΜέσοςΌρος	3.71	3.25	3.59	3.68	3.62	3.57	3.79
ΤΑ	1.56	1.53	1.38	1.59	1.58	1.54	1.62
Ελάχιστο	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα
Μέγιστο	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό
	16.Διαμόρφωση προγράμματος δραστηριοτήτων	17.Πρόκληση δυσάρεσκειας - Αντίδραση γονέα	18."Γυναικοκρατούμενο" επάγγελμα	19.Αρρενωπότητα	20.Ανδρες στην προσχολική εκπαίδευση	Στάσεις	
N Έγκυρες	150	150	150	150	150	150	
Ελλειπούσες	0	0	0	0	0	0	
ΜέσοςΌρος	3.45	3.55	3.56	3.73	3.77	3.48	
ΤΑ	1.39	1.63	1.62	1.58	1.55	.99	
Ελάχιστο	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	Συμφωνό απόλυτα	1.16	
Μέγιστο	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	Διαφωνό	4.79	

2.Προ τίμησ η φύλου

	Συχνότητα	Ποσοστά	ΈγκυραΠοσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες Συμφωνό απόλυτα	44	29.3%	29.3%	29.3%
Συμφωνό	18	12.0%	12.0%	41.3%
Ούτε Συμφωνό ούτε Διαφωνό	44	29.3%	29.3%	70.7%
Διαφωνό απόλυτα	8	5.3%	5.3%	76.0%
Διαφωνό	36	24.0%	24.0%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

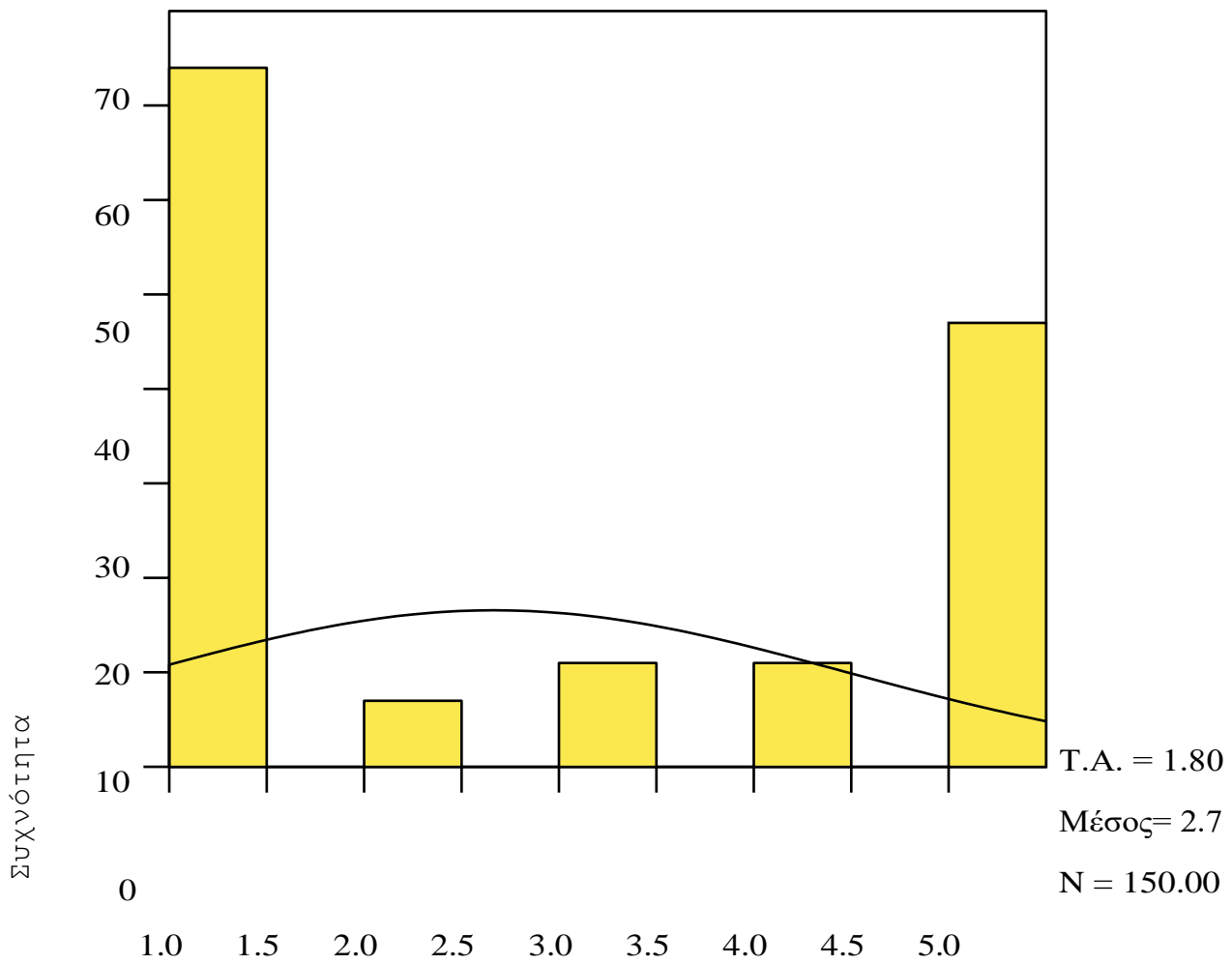
2. Προτίμηση φύλου

3.

ΑνδραΝηπιαγωγό

	Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά	
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	74	49.3%	49.3%	49.3%
	Συμφωνά	7	4.7%	4.7%	54.0%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	11	7.3%	7.3%	61.3%
	Διαφωνά απόλυτα	11	7.3%	7.3%	68.7%
	Διαφωνά	47	31.3%	31.3%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%			

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

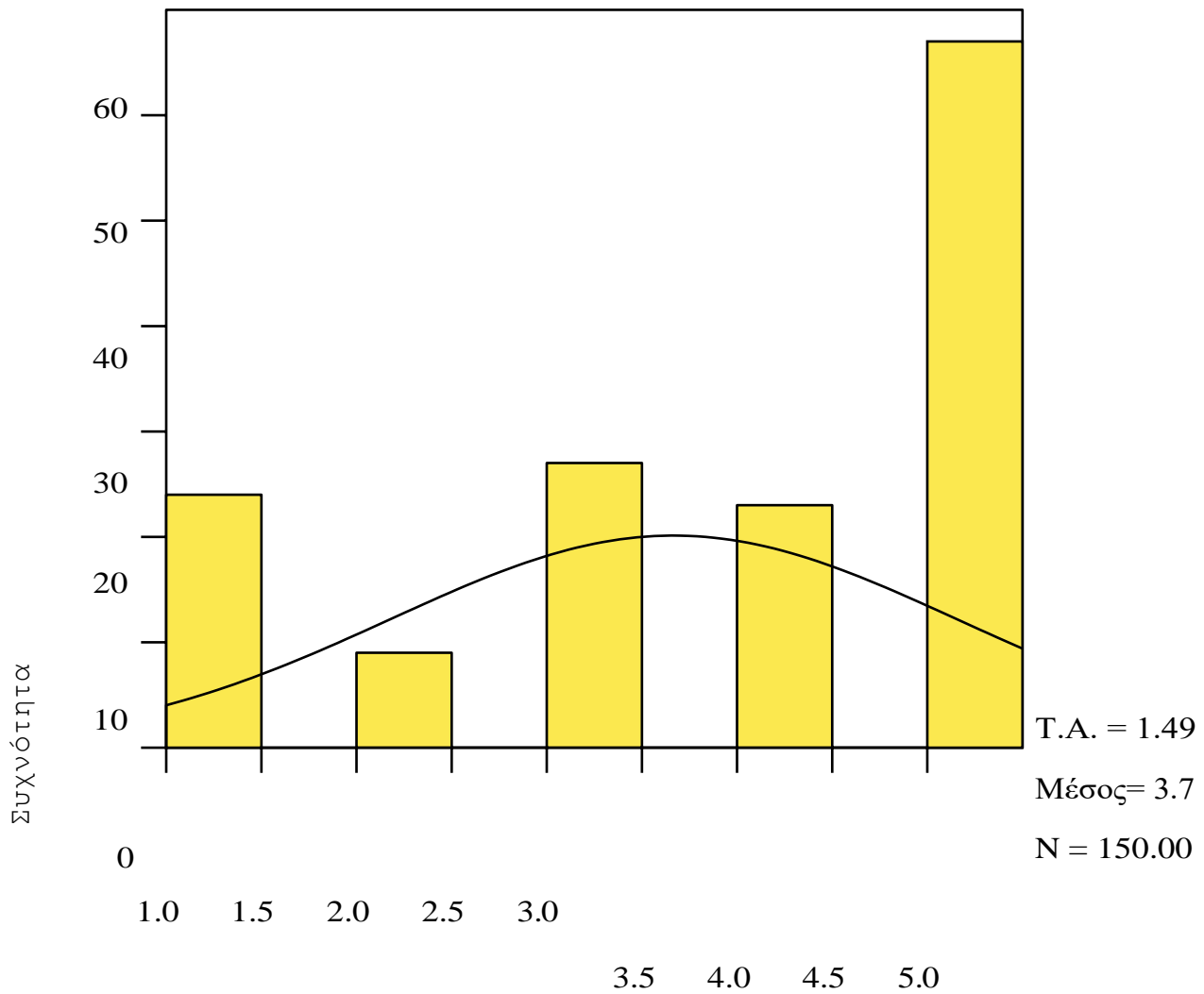

3. Άνδρα Νηπιαγωγό

4. Ανταπόκριση επαγγελματικού ρόλου

	Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά	
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	24	16.0%	16.0%	16.0%
	Συμφωνά	9	6.0%	6.0%	22.0%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	27	18.0%	18.0%	40.0%
	Διαφωνά απόλυτα	23	15.3%	15.3%	55.3%
	Διαφωνά	67	44.7%	44.7%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%			

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

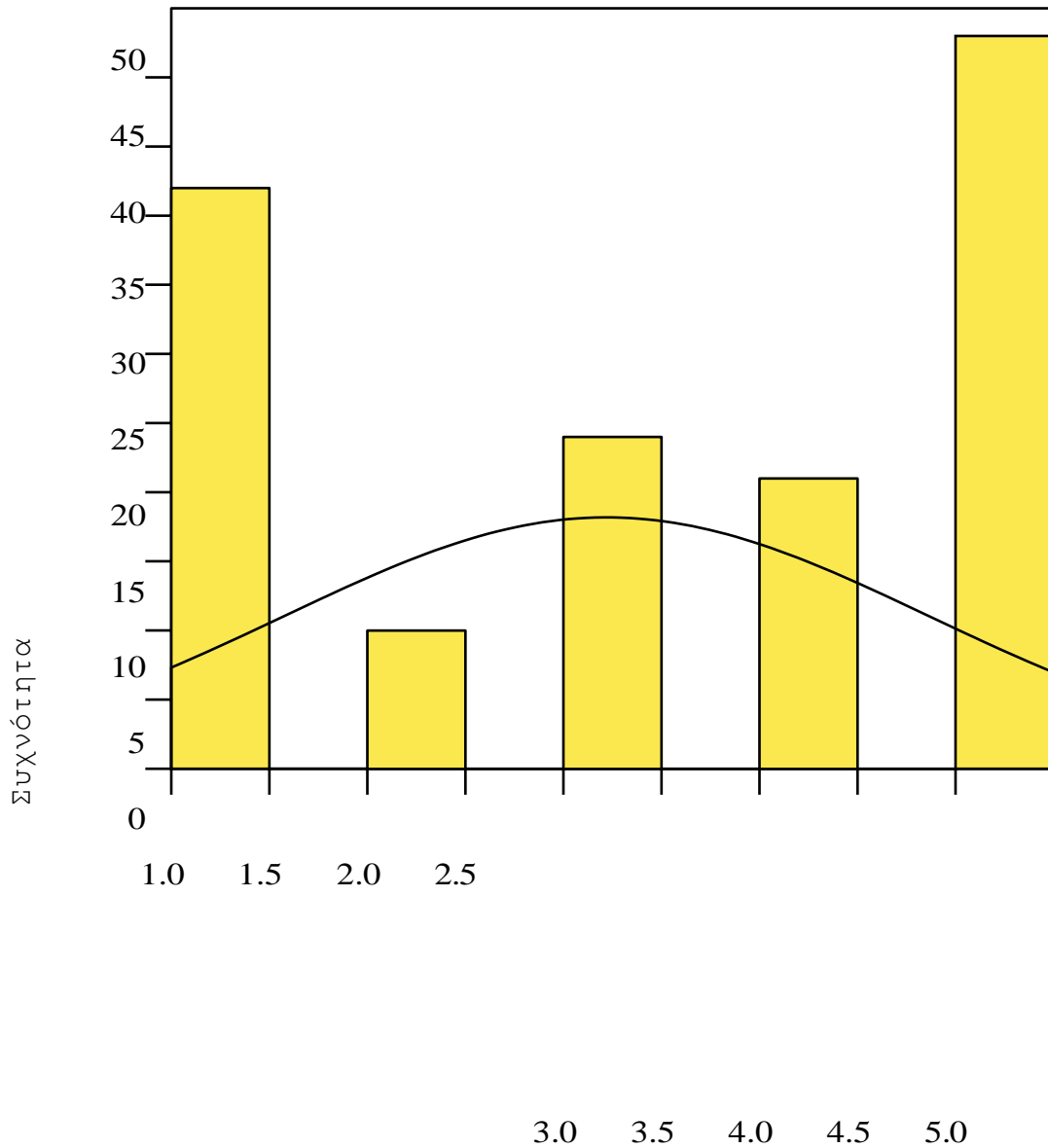

4. Ανταπόκριση επαγγελματικού ρόλου

5. Πρόβλημα/ Δυσανασχέτηση

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	42	28.0%	28.0%	28.0%
	Συμφωνά	10	6.7%	6.7%	34.7%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	24	16.0%	16.0%	50.7%
	Διαφωνά απόλυτα	21	14.0%	14.0%	64.7%
	Διαφωνά	53	35.3%	35.3%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

T.A. = 1.65

Μέσος = 3.2

N = 150.00

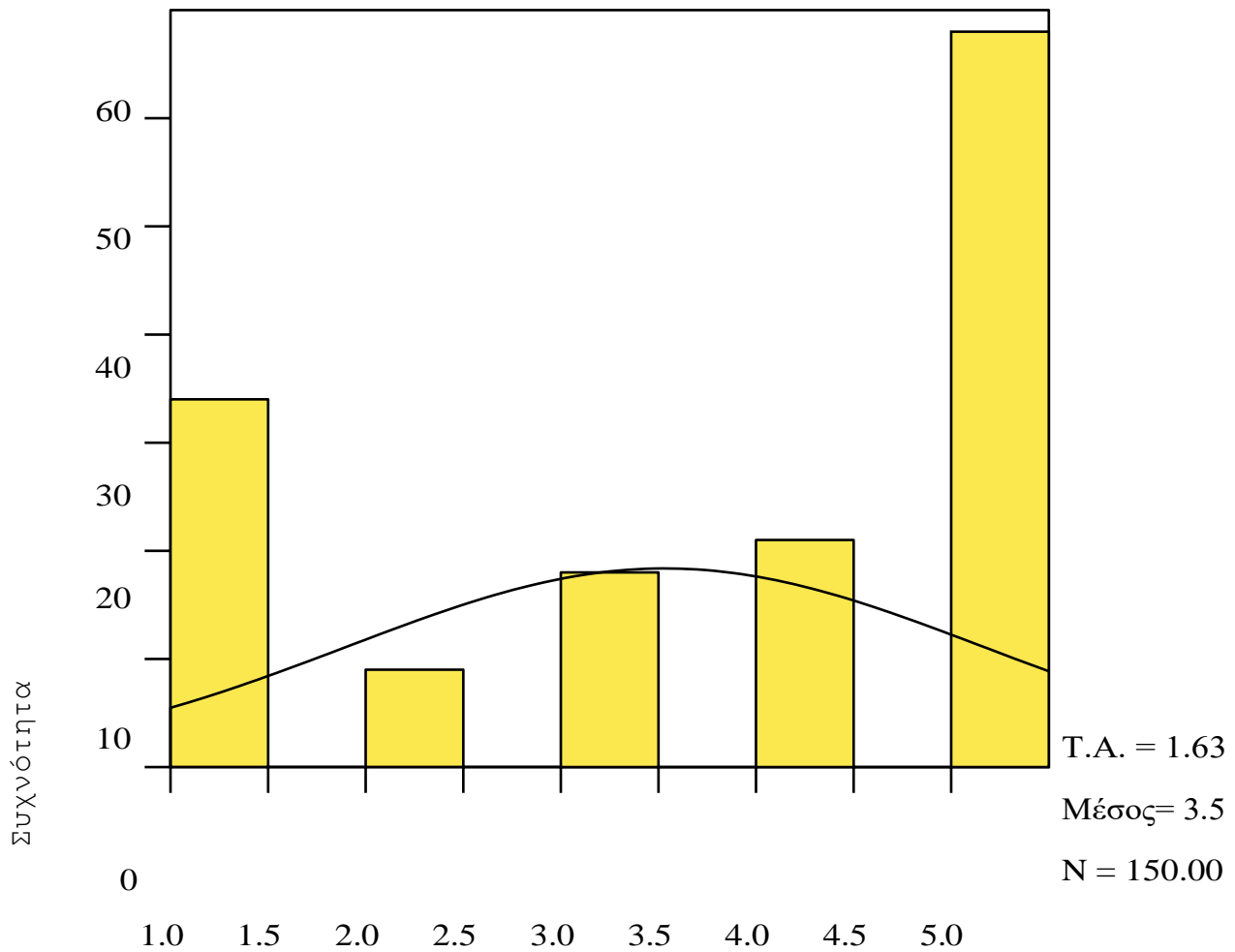
5. Πρόβλημα/ Δυσανασχέτηση

6.

Διαπαιδαγώγηση

	Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες				
Συμφωνά απόλυτα	34	22.7%	22.7%	22.7%
Συμφωνά	9	6.0%	6.0%	28.7%
Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	18	12.0%	12.0%	40.7%
Διαφωνά απόλυτα	21	14.0%	14.0%	54.7%
Διαφωνά	68	45.3%	45.3%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

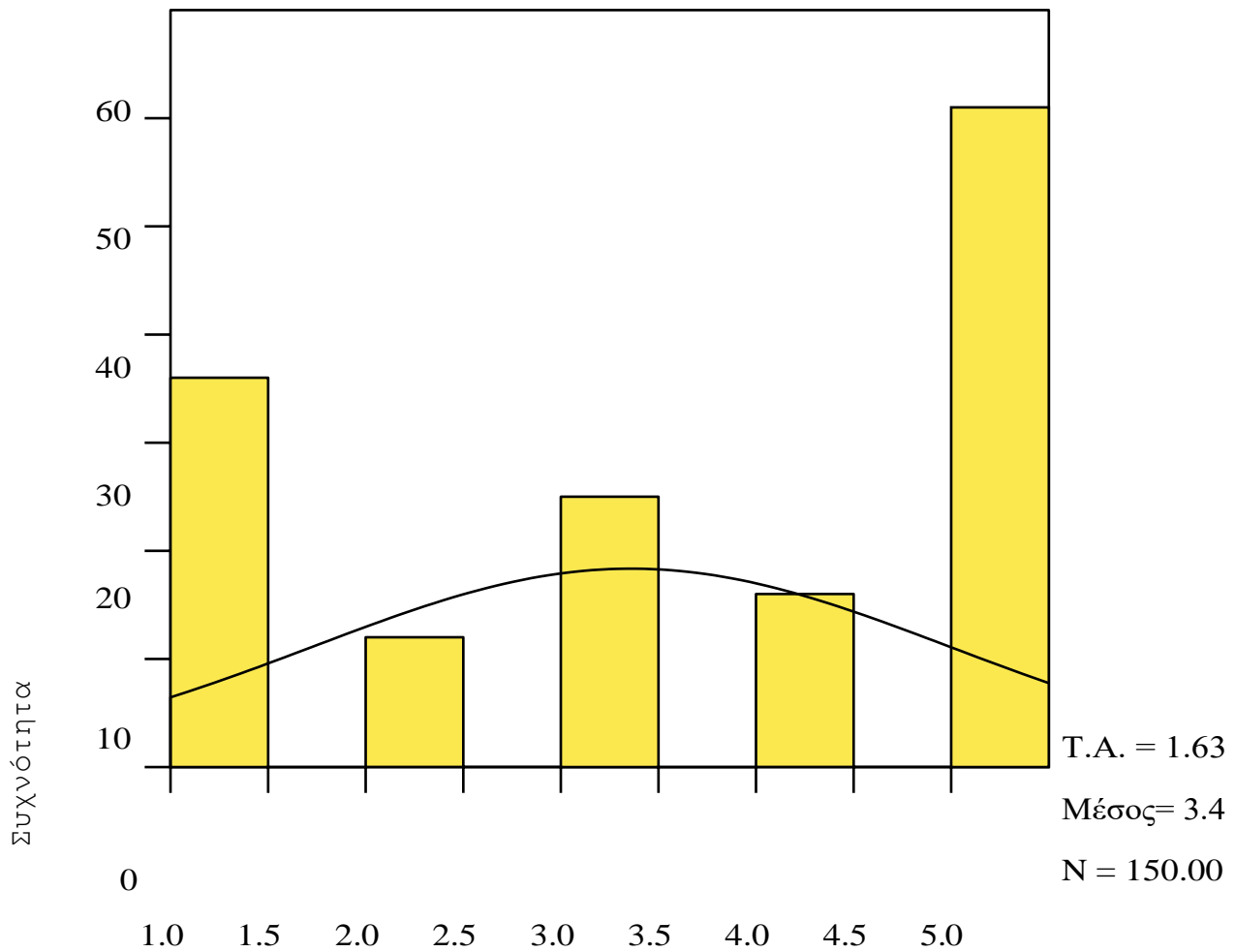

6. Διαπαιδαγώγηση

7. Έκπληξη/ Αμηχανία

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	36	24.0%	24.0%	24.0%
	Συμφωνά	12	8.0%	8.0%	32.0%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	25	16.7%	16.7%	48.7%
	Διαφωνά απόλυτα	16	10.7%	10.7%	59.3%
	Διαφωνά	61	40.7%	40.7%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

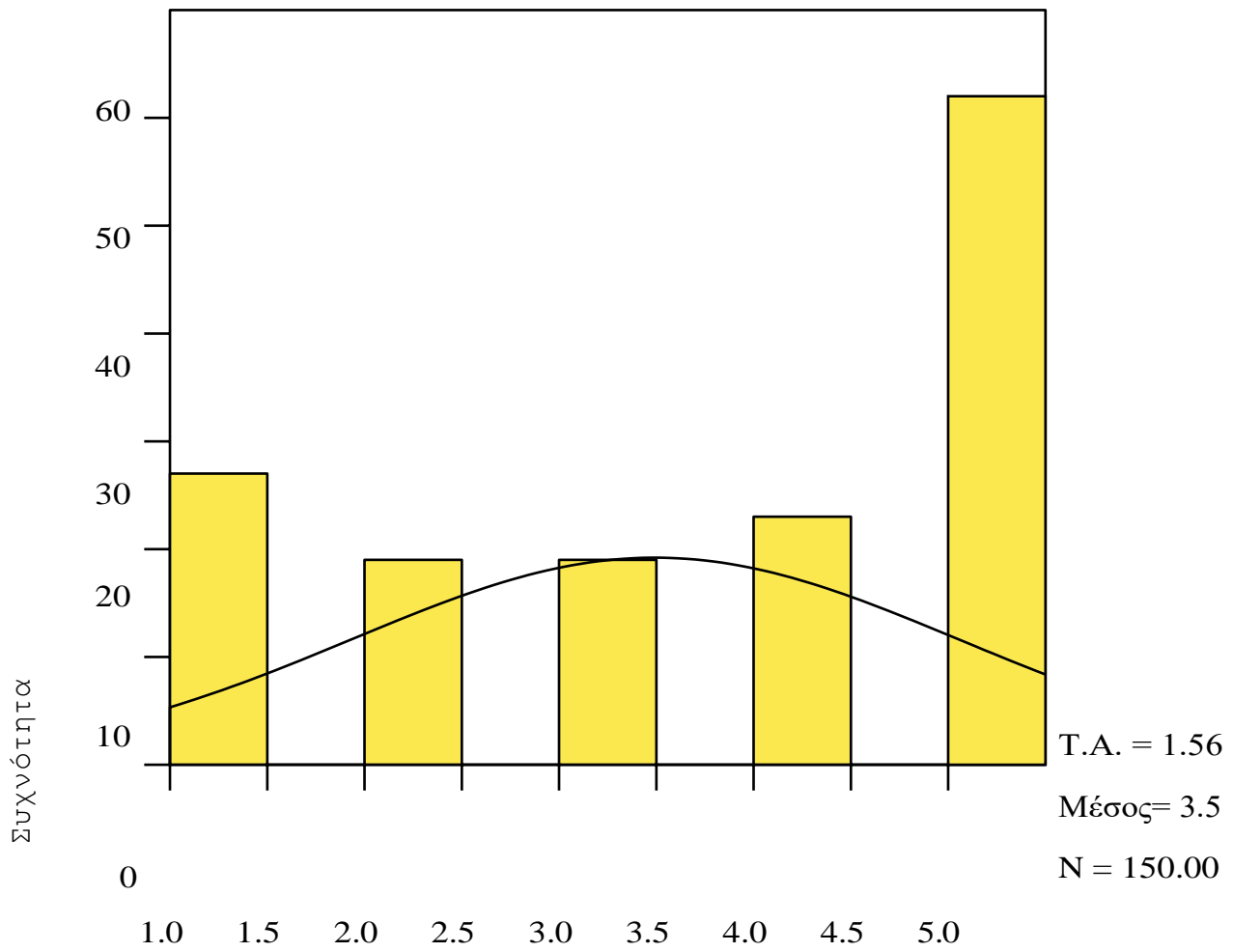
7. Έκπληξη/ Αμηχανία

8. Αγάπη προσχολικής εκπαίδευσης

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	27	18.0%	18.0%	18.0%
	Συμφωνά	19	12.7%	12.7%	30.7%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	19	12.7%	12.7%	43.3%
	Διαφωνά απόλυτα	23	15.3%	15.3%	58.7%
	Διαφωνά	62	41.3%	41.3%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

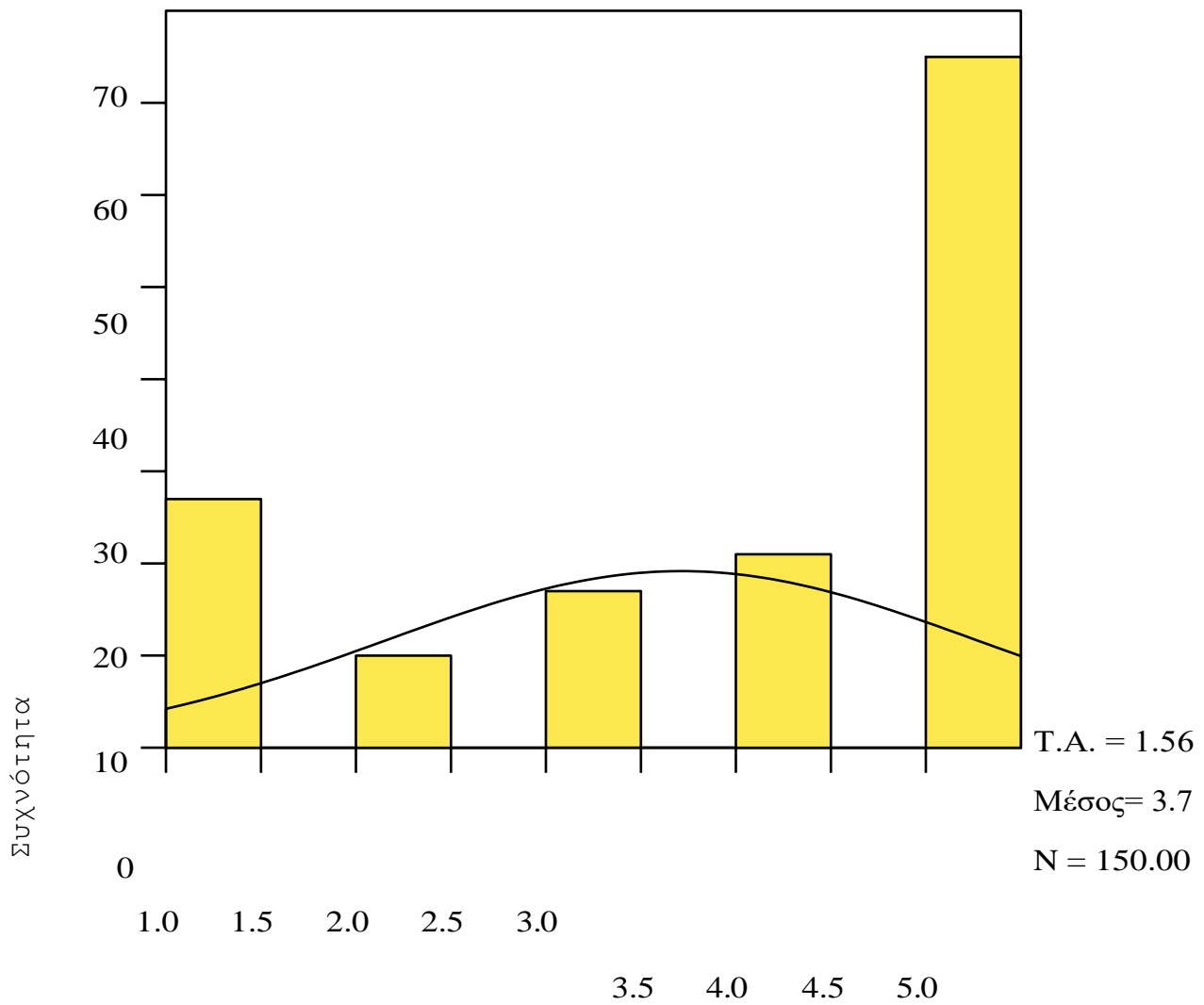

8. Αγάπη προσχολικής εκπαίδευσης

9. Χαρά παιδιού στον επαγγελματία

	Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά	
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	27	18.0%	18.0%	18.0%
	Συμφωνά	10	6.7%	6.7%	24.7%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	17	11.3%	11.3%	36.0%
	Διαφωνά απόλυτα	21	14.0%	14.0%	50.0%
	Διαφωνά	75	50.0%	50.0%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%			

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

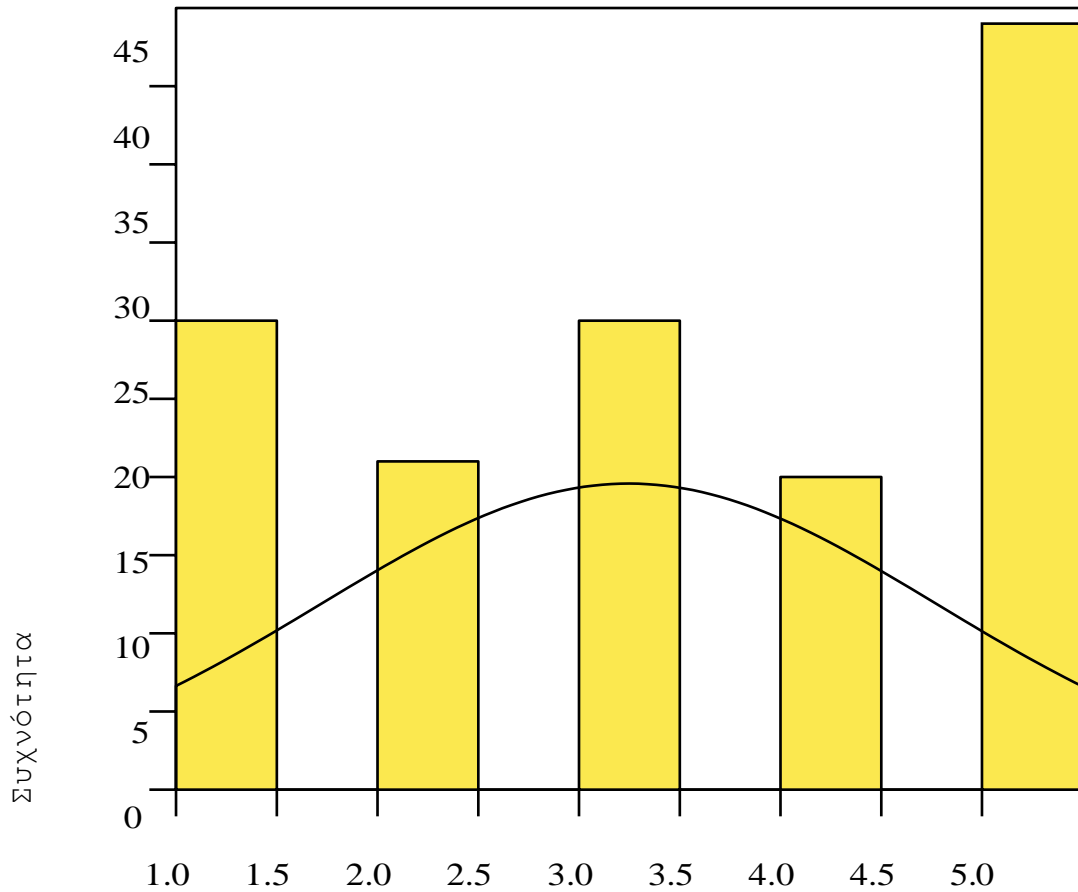
9. Χαρά παιδιού στον ηπιαγωγείο

10.

Μητρικό κένστικτο

	Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες				
Συμφωνά απόλυτα	30	20.0%	20.0%	20.0%
Συμφωνά	21	14.0%	14.0%	34.0%
Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	30	20.0%	20.0%	54.0%
Διαφωνά απόλυτα	20	13.3%	13.3%	67.3%
Διαφωνά	49	32.7%	32.7%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

Τ.Α. = 1.53

Μέσος = 3.2

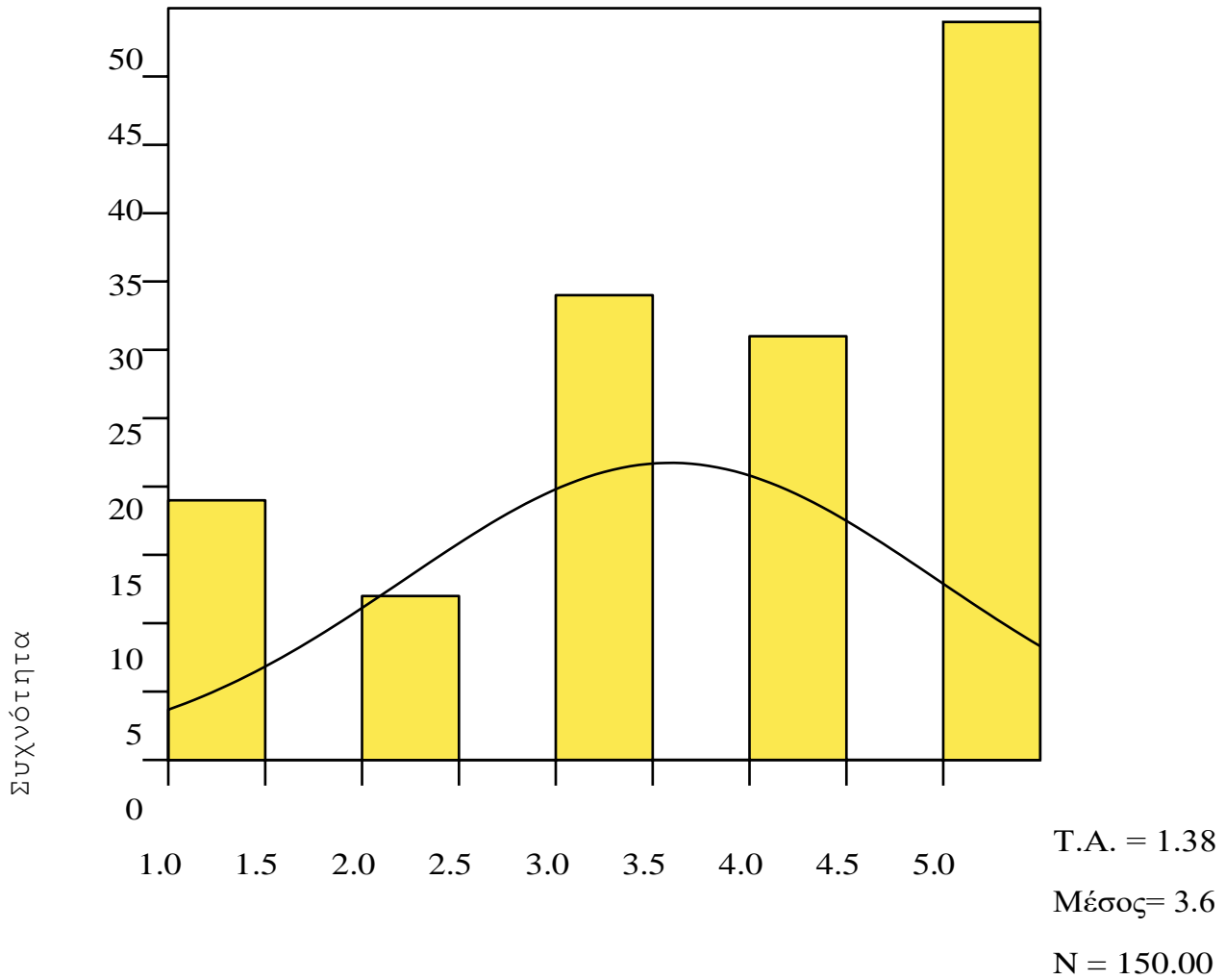
N = 150.00

10. Μητρικό ένστικτο

11. Επικοινωνία άνδρα ηγαιαγωγού

	Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά	
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	19	12.7%	12.7%	12.7%
	Συμφωνώ	12	8.0%	8.0%	20.7%
	Ούτε Συμφωνώ ούτε Διαφωνώ	34	22.7%	22.7%	43.3%
	Διαφωνώ απόλυτα	31	20.7%	20.7%	64.0%
	Διαφωνώ	54	36.0%	36.0%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%			

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

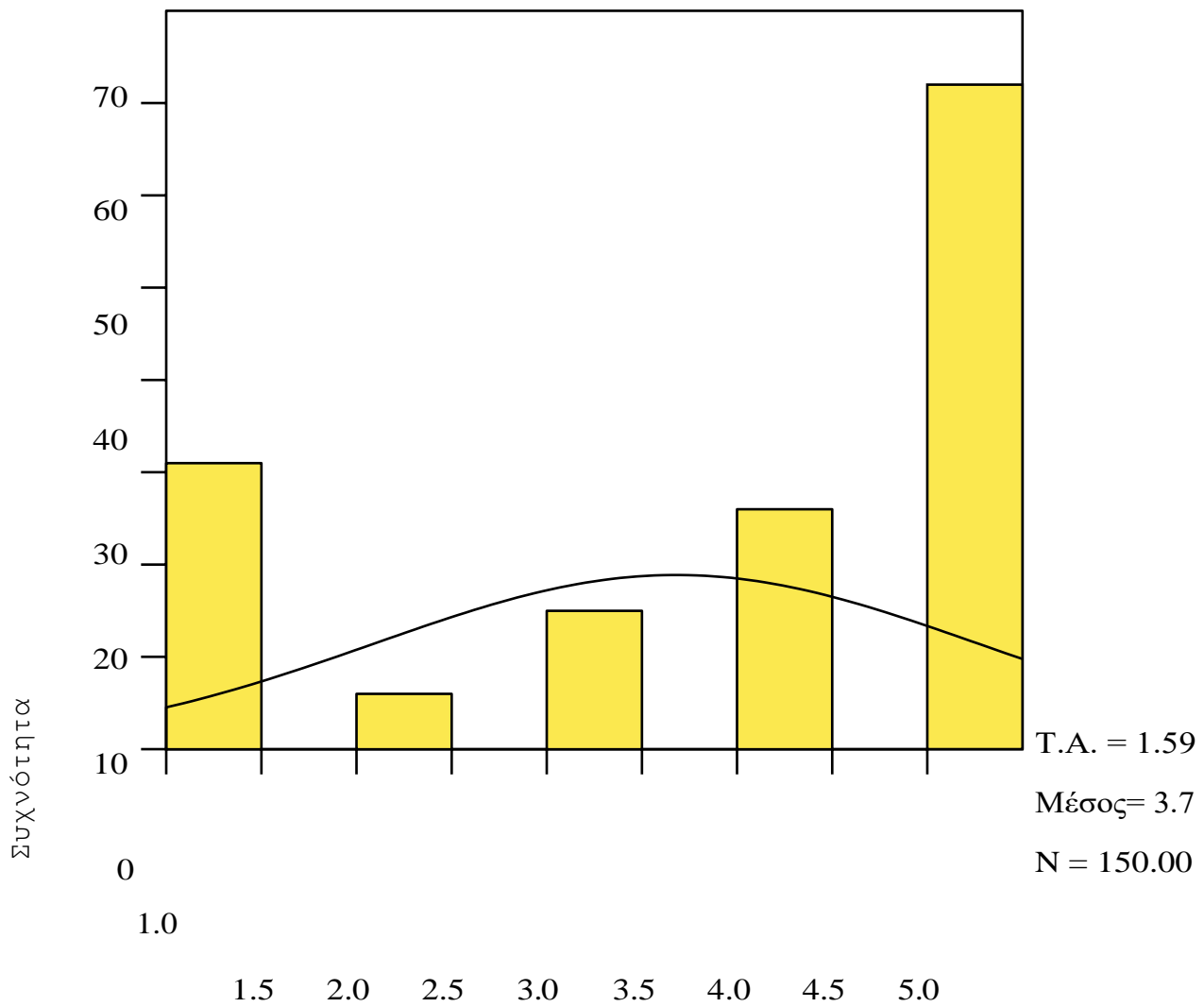
11. Επικοινωνία άνδρα ηπιαγωγού

12.

Έλλειψη κέρους

	Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες				
Συμφωνά απόλυτα	31	20.7%	20.7%	20.7%
Συμφωνά	6	4.0%	4.0%	24.7%
Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	15	10.0%	10.0%	34.7%
Διαφωνά απόλυτα	26	17.3%	17.3%	52.0%
Διαφωνά	72	48.0%	48.0%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

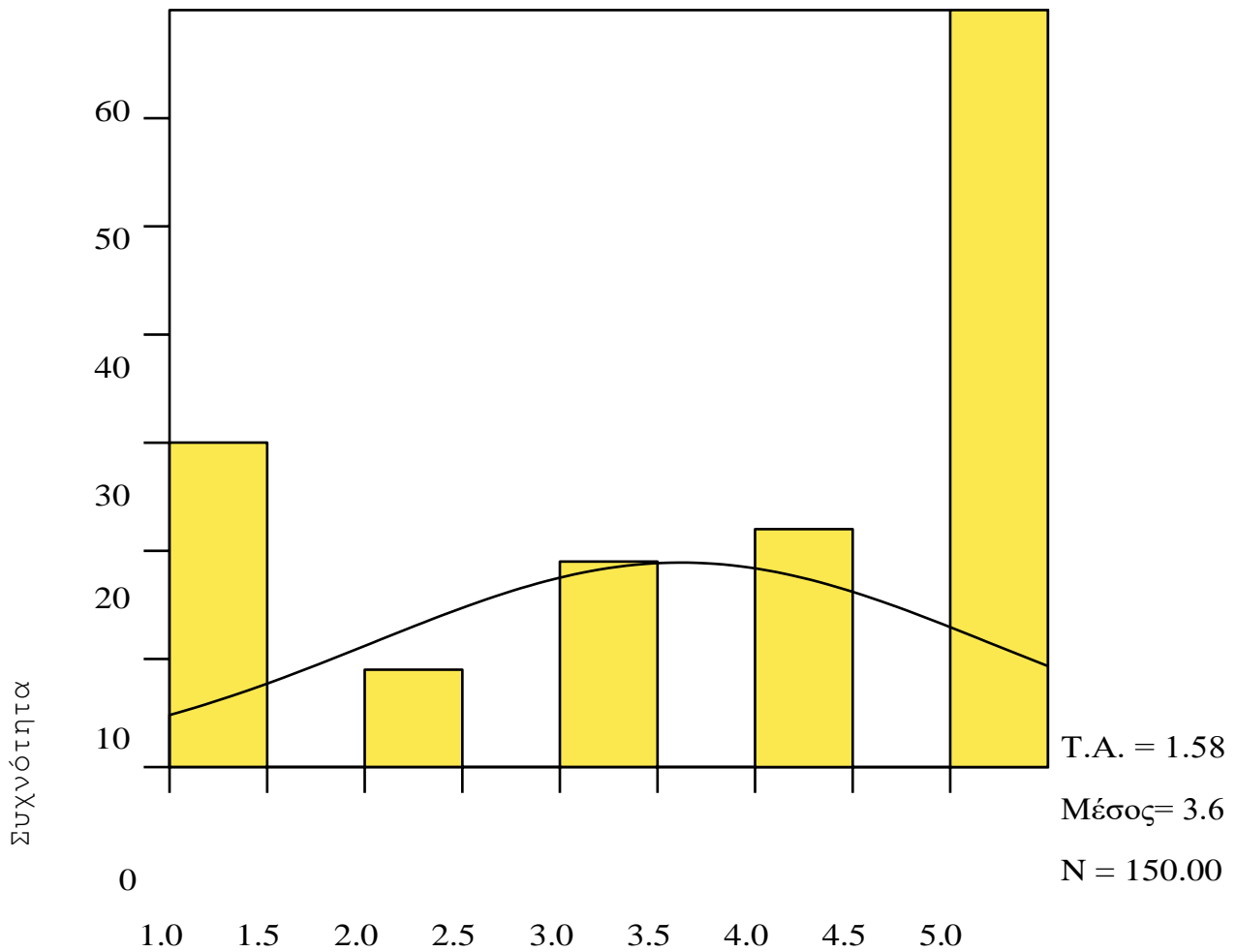

12. Έλλειψη κύρους

13. Συνεργασία εκπαιδευτικού- γονιού

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	30	20.0%	20.0%	20.0%
	Συμφωνά	9	6.0%	6.0%	26.0%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	19	12.7%	12.7%	38.7%
	Διαφωνά απόλυτα	22	14.7%	14.7%	53.3%
	Διαφωνά	70	46.7%	46.7%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

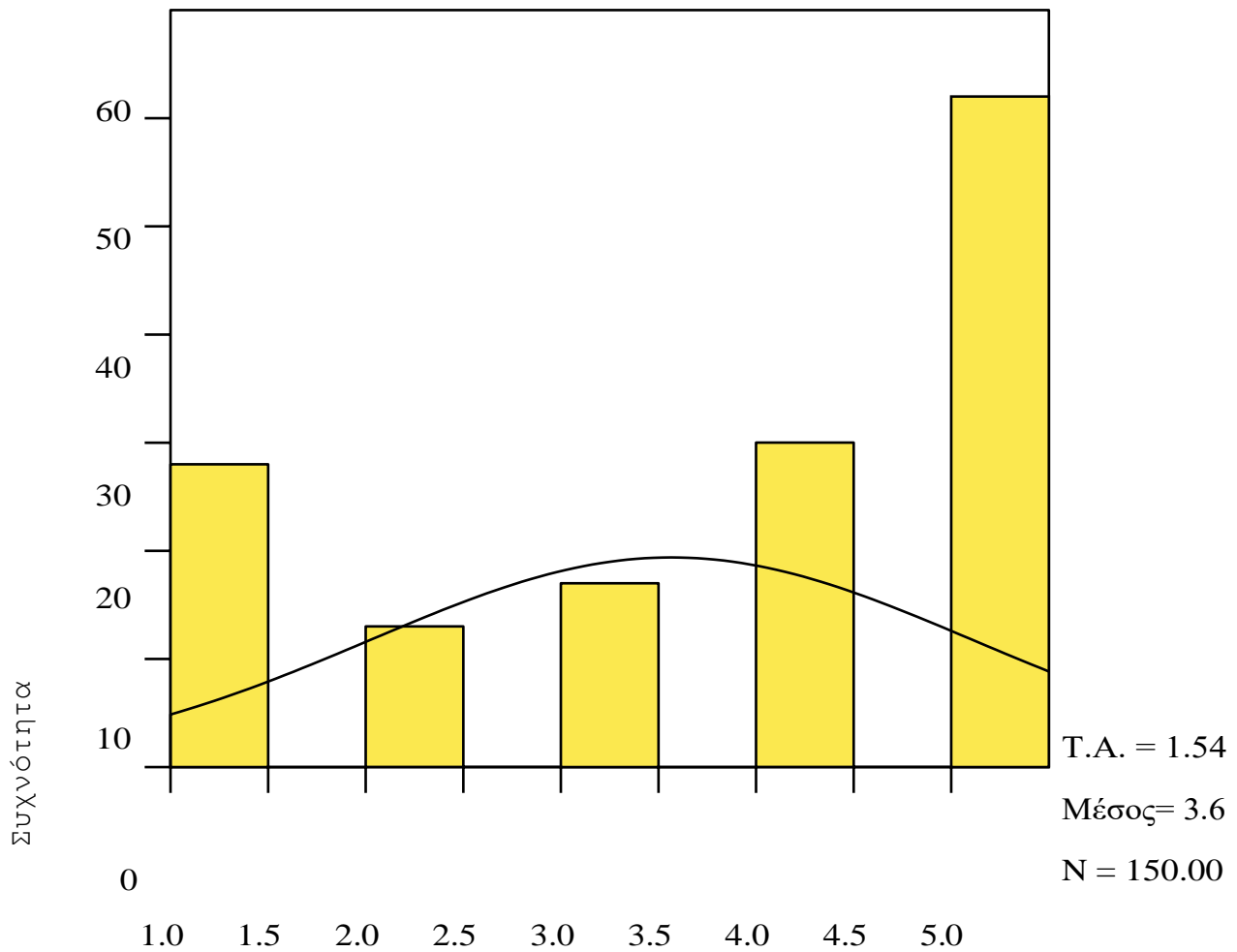

13. Συνεργασία εκπαιδευτικού- γονιού

14. Κοινωνικά στερεότυπα

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	28	18.7%	18.7%	18.7%
	Συμφωνά	13	8.7%	8.7%	27.3%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	17	11.3%	11.3%	38.7%
	Διαφωνά απόλυτα	30	20.0%	20.0%	58.7%
	Διαφωνά	62	41.3%	41.3%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

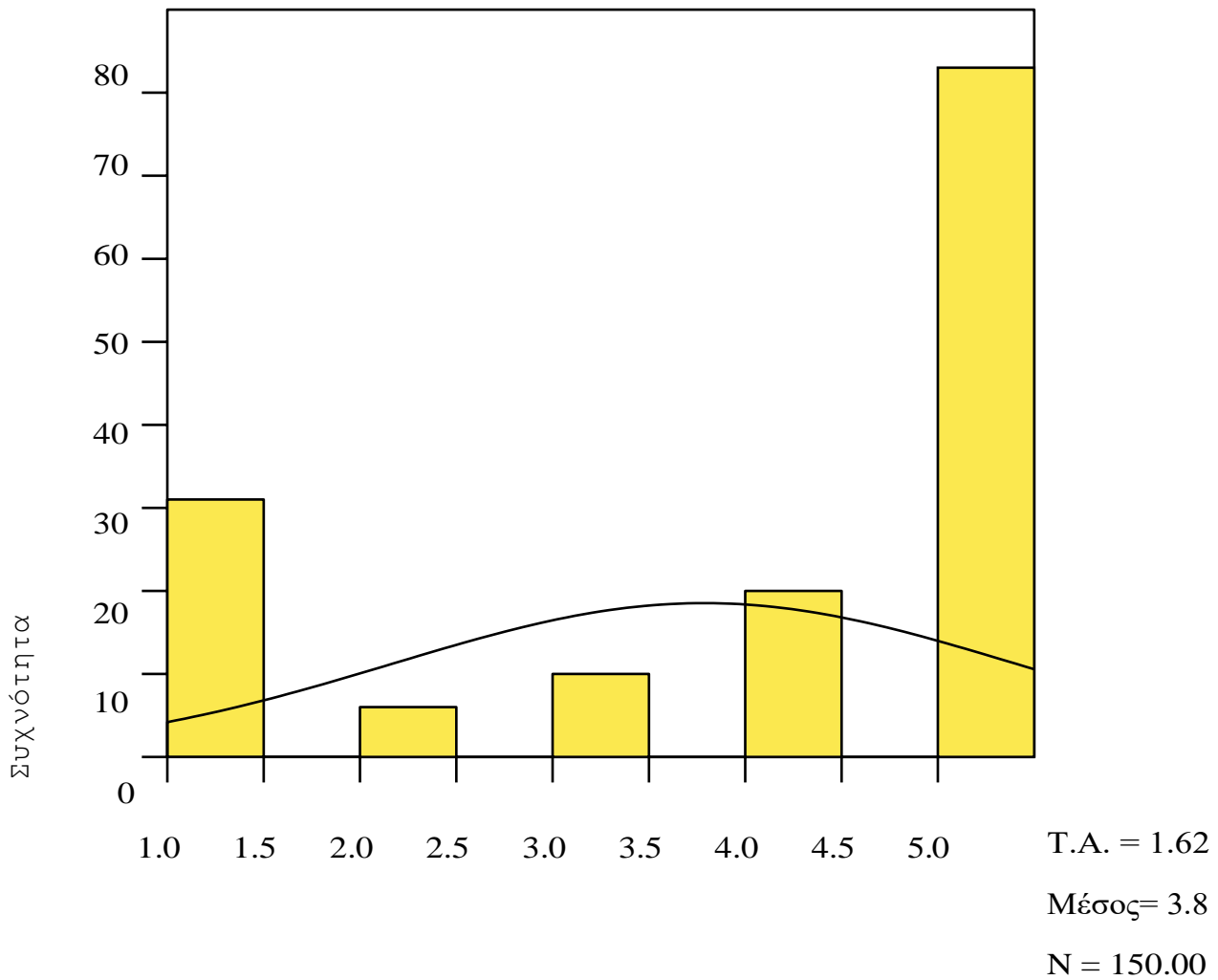

14. Κοινωνικά στερεότυπα

15. Στιγματισμός κοινωνίας

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	31	20.7%	20.7%	20.7%
	Συμφωνά	6	4.0%	4.0%	24.7%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	10	6.7%	6.7%	31.3%
	Διαφωνά απόλυτα	20	13.3%	13.3%	44.7%
	Διαφωνά	83	55.3%	55.3%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

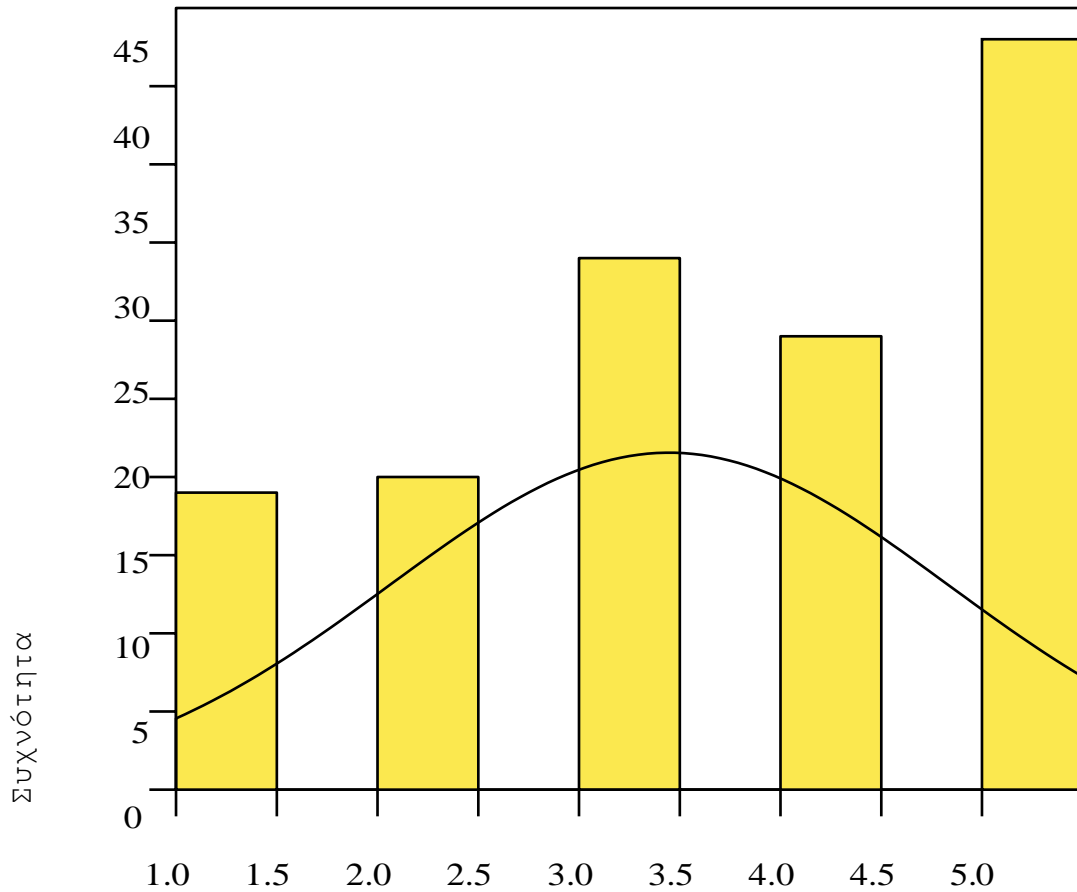
15. Στιγματισμός κοινωνίας

16. Διαμόρφωση προγράμματος δραστηριοτήτων

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	19	12.7%	12.7%	12.7%
	Συμφωνά	20	13.3%	13.3%	26.0%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	34	22.7%	22.7%	48.7%
	Διαφωνά απόλυτα	29	19.3%	19.3%	68.0%
	Διαφωνά	48	32.0%	32.0%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

Τ.Α. = 1.39

Μέσος = 3.4

N = 150.00

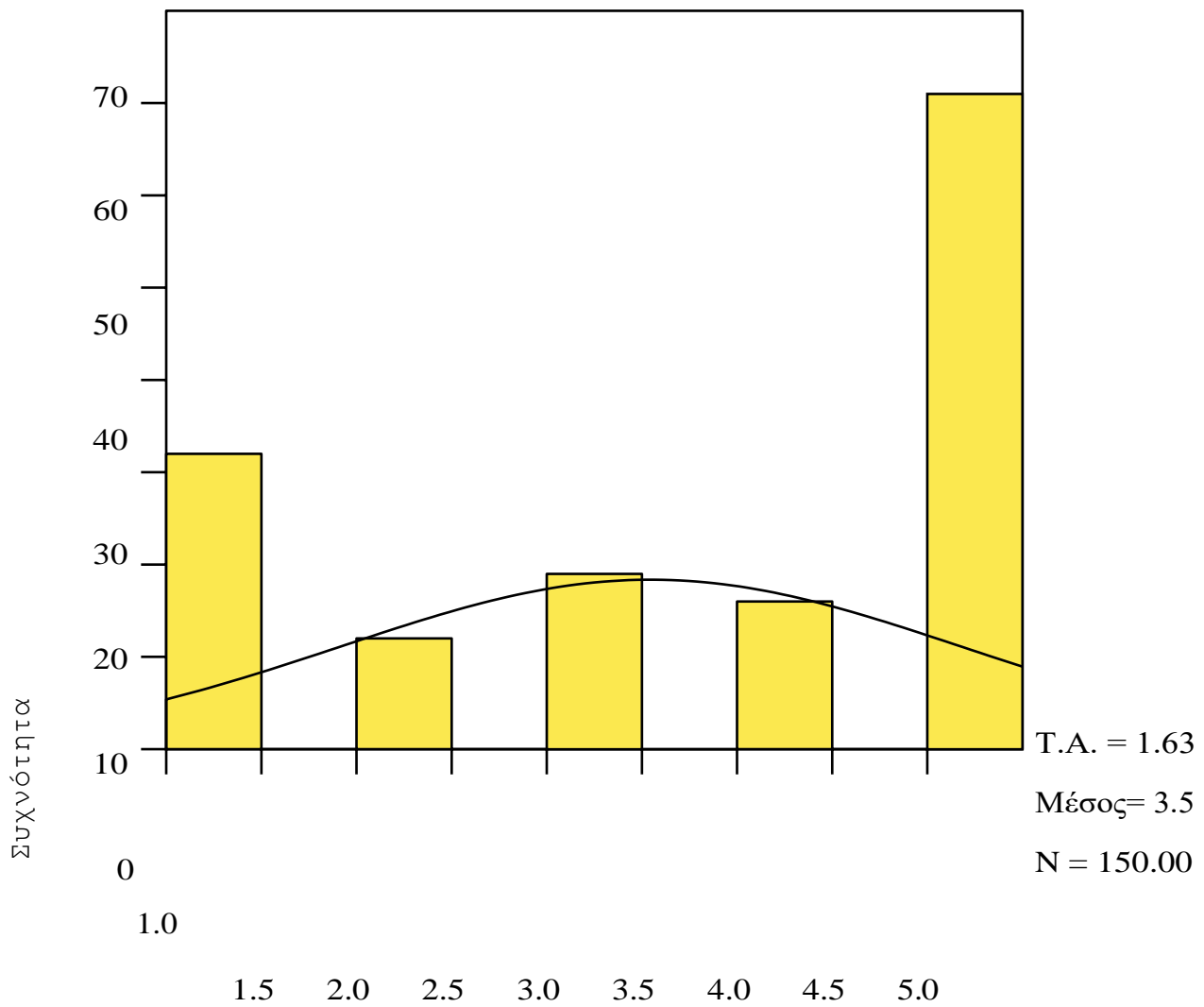
16.

Διαμόρφωση προγράμματος δραστηριοτήτων

17. Πρόκληση δυσάρεσκιας- Αντίδραση γονέα

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	32	21.3%	21.3%	21.3%
	Συμφωνώ	12	8.0%	8.0%	29.3%
	Ούτε Συμφωνώ ούτε Διαφωνώ	19	12.7%	12.7%	42.0%
	Διαφωνώ απόλυτα	16	10.7%	10.7%	52.7%
	Διαφωνώ	71	47.3%	47.3%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

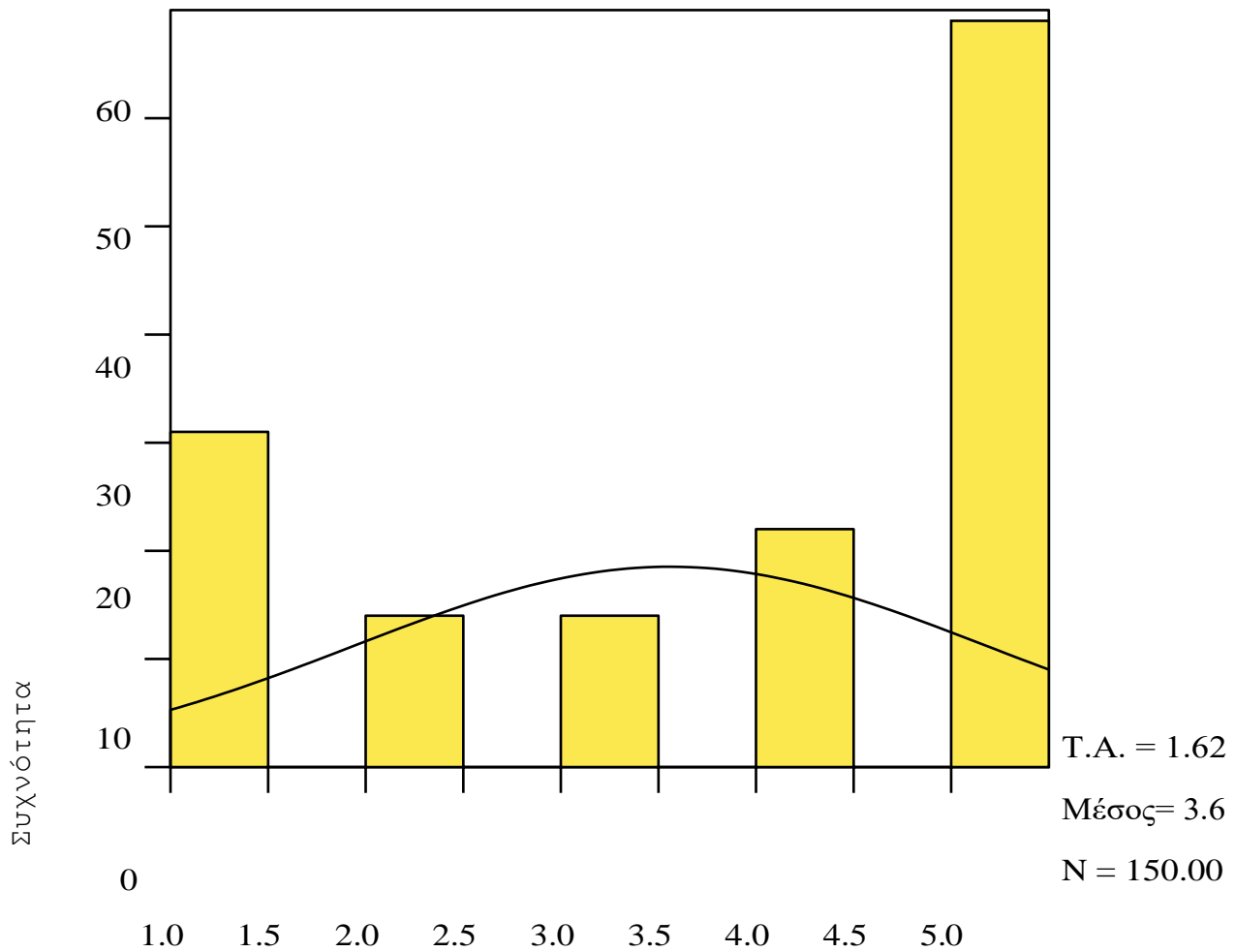

17. Πρόκληση δυσαρέσκειας- Αντίδραση γονέα

18. "Γυναικοκρατούμενο" επάγγελμα

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	31	20.7%	20.7%	20.7%
	Συμφωνά	14	9.3%	9.3%	30.0%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	14	9.3%	9.3%	39.3%
	Διαφωνά απόλυτα	22	14.7%	14.7%	54.0%
	Διαφωνά	69	46.0%	46.0%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

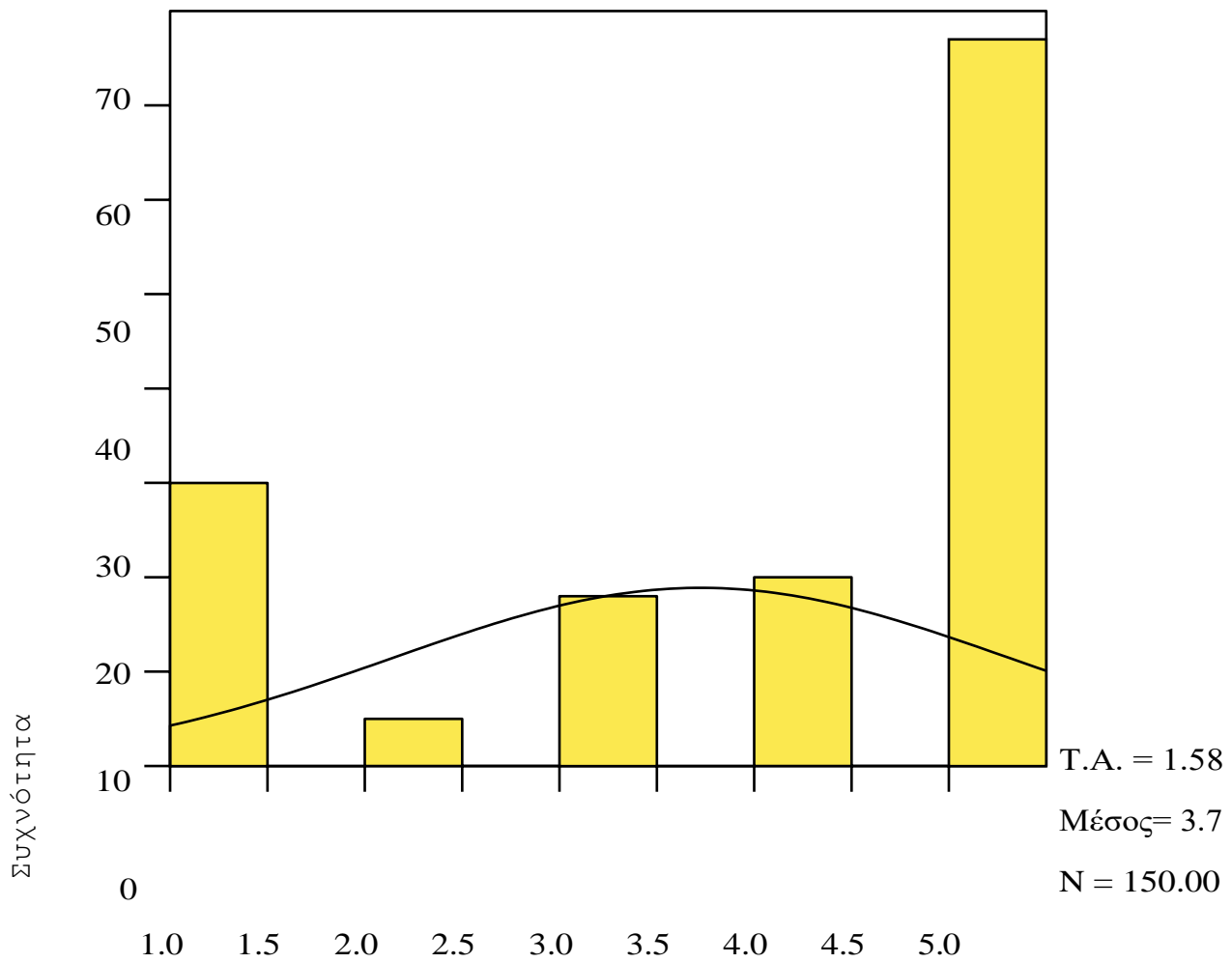
18. "Γυναικοκρατούμενο" επάγγελμα

19.

Αρρενωπότητα

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	30	20.0%	20.0%	20.0%
	Συμφωνά	5	3.3%	3.3%	23.3%
	Ούτε Συμφωνά ούτε Διαφωνά	18	12.0%	12.0%	35.3%
	Διαφωνά απόλυτα	20	13.3%	13.3%	48.7%
	Διαφωνά	77	51.3%	51.3%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

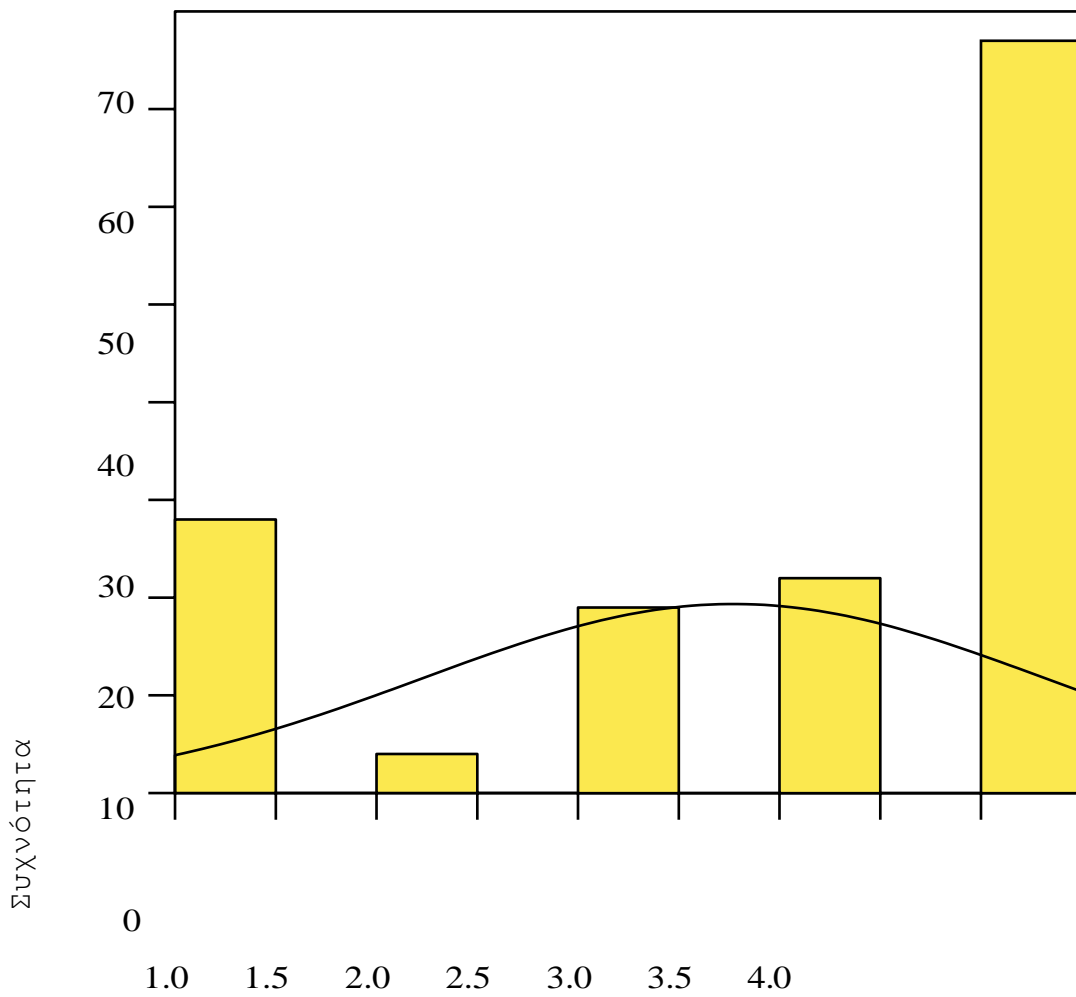

19. Αρρενωπότητα

20. Άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση

		Συχνότητα	Ποσοστά	Έγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες	Συμφωνά απόλυτα	28	18.7%	18.7%	18.7%
	Συμφωνώ	4	2.7%	2.7%	21.3%
	Ούτε Συμφωνώ ούτε Διαφωνώ	19	12.7%	12.7%	34.0%
	Διαφωνώ απόλυτα	22	14.7%	14.7%	48.7%
	Διαφωνώ	77	51.3%	51.3%	100.0%
Σύνολο		150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

20. Άνδρες στην προσχολική εκπαίδευση

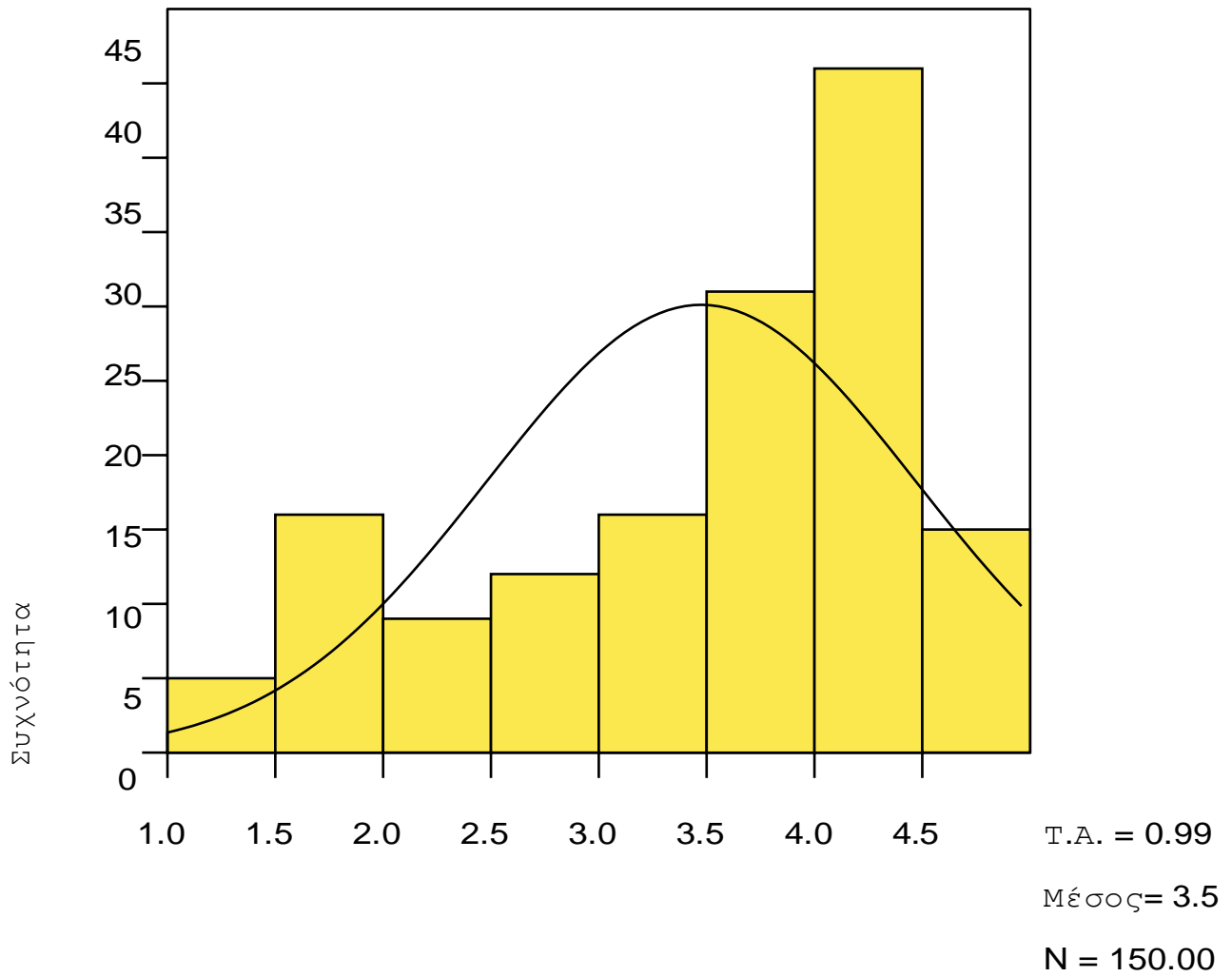
Στάσεις

	Συχνότητα	Ποσοστά	Εγκυρά Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
Έγκυρες 1.16	1	.7%	.7%	.7%
1.32	1	.7%	.7%	1.3%
1.42	2	1.3%	1.3%	2.7%
1.47	1	.7%	.7%	3.3%
1.53	1	.7%	.7%	4.0%
1.58	1	.7%	.7%	4.7%
1.63	5	3.3%	3.3%	8.0%
1.68	2	1.3%	1.3%	9.3%
1.74	4	2.7%	2.7%	12.0%
1.79	1	.7%	.7%	12.7%
1.84	1	.7%	.7%	13.3%
1.89	1	.7%	.7%	14.0%
2.00	1	.7%	.7%	14.7%
2.05	2	1.3%	1.3%	16.0%
2.16	1	.7%	.7%	16.7%
2.21	1	.7%	.7%	17.3%
2.32	1	.7%	.7%	18.0%
2.37	1	.7%	.7%	18.7%
2.42	1	.7%	.7%	19.3%

2.47	1	.7%	.7%	20.0%
2.53	1	.7%	.7%	20.7%
2.58	1	.7%	.7%	21.3%
2.63	1	.7%	.7%	22.0%
2.79	1	.7%	.7%	22.7%
2.84	5	3.3%	3.3%	26.0%
2.89	2	1.3%	1.3%	27.3%
2.95	1	.7%	.7%	28.0%

	Συχνότητα	Ποσοστά	Εγκυρα Ποσοστά	Συσσωρευτικά Ποσοστά
3.00	3	2.0%	2.0%	30.0%
3.11	2	1.3%	1.3%	31.3%
3.16	3	2.0%	2.0%	33.3%
3.21	3	2.0%	2.0%	35.3%
3.26	2	1.3%	1.3%	36.7%
3.32	1	.7%	.7%	37.3%
3.47	2	1.3%	1.3%	38.7%
3.53	2	1.3%	1.3%	40.0%
3.58	1	.7%	.7%	40.7%
3.63	2	1.3%	1.3%	42.0%
3.68	2	1.3%	1.3%	43.3%
3.74	5	3.3%	3.3%	46.7%
3.79	4	2.7%	2.7%	49.3%
3.84	6	4.0%	4.0%	53.3%
3.89	2	1.3%	1.3%	54.7%
3.95	7	4.7%	4.7%	59.3%
4.00	4	2.7%	2.7%	62.0%
4.05	1	.7%	.7%	62.7%
4.11	2	1.3%	1.3%	64.0%
4.16	5	3.3%	3.3%	67.3%
4.21	7	4.7%	4.7%	72.0%
4.26	8	5.3%	5.3%	77.3%
4.32	2	1.3%	1.3%	78.7%
4.37	8	5.3%	5.3%	84.0%
4.42	4	2.7%	2.7%	86.7%
4.47	5	3.3%	3.3%	90.0%
4.53	3	2.0%	2.0%	92.0%
4.58	8	5.3%	5.3%	97.3%
4.63	3	2.0%	2.0%	99.3%
4.79	1	.7%	.7%	100.0%
Σύνολο	150	100.0%		

ΙΣΤΟΓΡΑΜΜΑ

Στάσεις